

สร้างประชาธิปไตยด้วยมือเรา

รวมบทเสวนาคัดสรรของมูลนิธิ ๑๔ ตุลา

สร้างประชาธิปไตยด้วยมือเรา

รวมบทเสวนาคัดสรรของมูลนิธิ ๑๔ ตุลาคม

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๒, ๓๖ ปี ๑๔ ตุลาคม

จำนวนพิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่ม

ISBN 978-974-235-309-4

บรรณาธิการ	สมิทธิ์ ถนอมศาสนะ
บรรณาธิการต้นฉบับ	ธิกานต์ ศรีนารา
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ณัฐพรเดช เตชะบรรณะปัญญา
กองบรรณาธิการ	เศรษฐวัฒน์ สุรินทร์คำ, ปฤณ เทพนรินทร์, สายทิพย์ ขุนอินทร์, ธวัชชัย ชำนาญ
ออกแบบปก	สถิตย์ แหลมกล้า
ออกแบบรูปเล่ม	สุที หริมเทพาธิป
พิสูจน์อักษร	ณัฐพรเดช เตชะบรรณะปัญญา

จัดพิมพ์ มูลนิธิ ๑๔ ตุลาคม เลขที่ ๑๔/๑๖ ถนนราชดำเนินกลาง
แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๖๒๒-๑๐๑๔-๕ โทรสาร ๐-๒๖๒๒-๑๐๑๖
เว็บไซต์: <http://www.14tula.com> อีเมล: oct14__f@hotmail.com

โดยได้รับทุนสนับสนุนจาก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

พิมพ์ที่ บริษัท พี.เอส.ซีพพลาย
โทรศัพท์ ๐๔๑-๖๒๒-๖๕๕๔ โทรสาร ๐-๒๒๓๗๕-๒๗๘๓

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

สร้างประชาธิปไตยด้วยมือเรา-- กรุงเทพฯ : มูลนิธิ ๑๔ ตุลาคม, ๒๕๕๒.

160 หน้า.

1. ไทย--การเมืองและการปกครอง. 2. ประชาธิปไตย--ไทย.

I. สมิทธิ์ ถนอมศาสนะ, บรรณาธิการ. II. ธิกานต์ ศรีนารา, บรรณาธิการร่วม.

III. ชื่อเรื่อง. 320.9593

ISBN 978-974-235-309-4

สารบัญ

สารบัญจากมูลนิธิ ๑๔ ตุลา

คำนำ

บทนำ: สร้างประชาธิปไตยด้วยมือเรา

๙

ธิดากานต์ ศรีนารา

กิจกรรมคนหนุ่มสาว: อดีต ปัจจุบัน อนาคต

๑๔

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

ปฤณ เทพนรินทร์ ดำเนินรายการ

ประชาธิปไตย คุณคือใคร? (Democracy, Who Are You?)

๔๔

สุธาสัย ยัมประเสริฐ

สุชาย ตีรรัตน์

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล

วิภา ดวามณี

เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ดำเนินรายการ

สังคมใหม่ ประชาชนสร้างได้?

๑๑๐

สุลักษณ์ ศิวรักษ์

อดุลย์ เขียวบริบูรณ์

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์

ไพโรจน์ พลเพชร

ประกาศ ปิ่นตบแต่ง

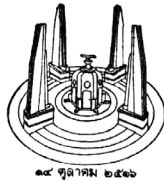
เมธา มาสขาว ดำเนินรายการ

ภาคผนวก: อนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลา ๑๖ และมูลนิธิ ๑๔ ตุลา

๑๕๐

สารสนเทศจากมูลนิธิ ๑๔ ตุลา

...

๑๔ ตุลาฯ ๒๕๑๖

พันธกิจหนึ่งของมูลนิธิ ๑๔ ตุลา คือการเผยแพร่แนวคิดประชาธิปไตยในวงกว้างด้วยวิธีที่หลากหลาย ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือการจัดเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้และความเห็นเกี่ยวกับแนวคิดดังกล่าว

นับตั้งแต่อนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลา เปิดดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๔ มูลนิธิ ๑๔ ตุลา ซึ่งรับหน้าที่เป็นผู้ดูแลกิจกรรมต่างๆ ของอนุสรณ์สถานฯ ก็ได้ใช้พื้นที่นี้เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องแนวคิดทางการเมืองแบบต่างๆ นับครั้งไม่ถ้วน เฉพาะในรอบปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๒ ที่ผ่านมาก็มีมากมาย นับสิบงาน ทั้งที่ดำเนินการโดยมูลนิธิฯ เอง, มูลนิธิฯ จัดร่วมกับองค์กรอื่น และองค์กรอื่นจัดโดยอาศัยพื้นที่ของมูลนิธิฯ

เพื่อไม่ให้มันตันๆ ที่พูดคุยถกเถียงกันนี้ จบอยู่แค่ในห้องประชุม ๑๔ ตุลา ทางมูลนิธิฯ ซึ่งได้รับงบประมาณ

สนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จึงได้คัดเลือกการเสวนาที่มูลนิธิจัดเองหรือมีส่วนร่วมในการจัดทั้งหมด ๓ ครั้ง มารวมเล่มเป็นหนังสือ *สร้างประชาธิปไตยด้วยมือเรา* อันประกอบด้วยการเสวนาชุด “กิจกรรมคนหนุ่มสาว: อดีต ปัจจุบัน อนาคต,” “ประชาธิปไตย คุณคือใคร? (Democracy, Who Are You?)” และ “สังคมใหม่ ประชาชนสร้างได้?” การเสวนาแต่ละครั้ง นอกจากจะมีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิมาแสดงความคิดเห็นแล้ว ข้อเสนอต่างๆ ยังอาจทำให้เราหันกลับมาตั้งคำถามกับตัวเองได้อีก ว่าถึงที่สุดแล้ว ประชาธิปไตยคืออะไรกันแน่

เพราะพันธกิจของมูลนิธิ ๑๔ ตุลา มิใช่การให้คำตอบสำเร็จรูปแก่สังคม แต่เป็นการกระตุ้นให้เกิดคำถาม เพื่อจะได้ร่วมหาคำตอบไปด้วยกัน

มูลนิธิ ๑๔ ตุลา

เดือนตุลาคม ๒๕๕๒

๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

คำนำบรรณาธิการ

...

คำว่า Democracy หรือ “ประชาธิปไตย” ถือกำเนิดขึ้นในโลกตะวันตก ด้วยเนื้อหาทางอุดมการณ์ที่อาจกล่าวกว้างๆ ได้ว่า ให้ความสำคัญกับ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของปัจเจกบุคคลภายใต้แนวความคิดเรื่องเหตุผล (Reason) และความก้าวหน้า (Progress)

อย่างไรก็ตาม แม้แนวความคิดนี้จะเจริญเติบโตในโลกตะวันตกตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 แต่มันก็ยังไม่พ้นจากการตั้งคำถามของนักคิดตะวันตกสมัยใหม่จำนวนมาก โดยเฉพาะนักคิดแนวสังคมนิยมสายต่างๆ ที่มองว่าเสรีนิยมประชาธิปไตยนั้น ไม่ได้เป็น “ประชาธิปไตย” ในความหมายที่สร้างเสมอภาคทางโอกาสได้อย่างเต็มที่

ไม่ว่าจะถูกท้าทายอย่างไรก็ตาม แนวความคิดเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคนี้ ค่อยๆ ซึมซับเข้าสู่สังคมไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา ซึ่งแม้ว่าจะได้รับการตอบรับจากปัญญาชนจำนวนหนึ่งอย่างอบอุ่น แต่ด้วยบริบททางวัฒนธรรมที่มีอยู่ดั้งเดิม แนวคิดนี้จึงได้รับการมองจากชนชั้นนำด้วย

สายตาที่ไม่ไว้วางใจนัก

หลังเหตุการณ์เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ แนวคิดนี้ได้กลายเป็นฐานรากสำคัญที่คณะกรรมการได้พยายามวางไว้ให้แก่อสังคมนิยมไทย แม้ว่าจะล้มลุกคลุกคลานมาจนถึงปัจจุบันก็ตาม ซึ่งการล้มลุกคลุกคลานนี้ มักจะถูกตีความจากกลุ่มอนุรักษนิยมว่าคนไทยยังไม่พร้อม, คณะราษฎรชิงสุกก่อนห่าม, คณะราษฎรอยากได้อำนาจไว้กับตนเองมากกว่าจะให้แก่ประชาชน โดยมีได้มองถึงบริบทอื่นๆ ที่ทำให้เกิดการ “ล้มลุกคลุกคลาน” นั้นขึ้น

ไม่เพียงแต่ฝ่ายอนุรักษนิยมเท่านั้น แม้แต่นักคิดสายสังคมนิยมของไทยก็ได้มองการปฏิวัติ ๒๔๗๕ ในภาพบวกสักเท่าไรนัก เพราะเห็นว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมในระดับฐานรากได้ และยังไม่ใช่ “ประชาธิปไตย” ที่แท้จริง ดังนั้น คำถามและข้อเสนอเกี่ยวกับประชาธิปไตยจึงยังคงเกิดขึ้นอยู่ตลอด

ในปัจจุบัน คำว่า “ประชาธิปไตย” ไม่ได้ถูกพูดถึงแค่เรื่องของระบอบการปกครองทางการเมือง แต่ยังกินความไปถึงเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม หรืออีกนัยหนึ่ง ประชาธิปไตยได้ถูกพูดถึงในหลากหลายมิติ ซึ่งมีได้จำกัดเพียงแค่พื้นที่ทางความคิดเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นในปฏิบัติการทางการเมืองมากมายหลายครั้ง ดังเช่นในปัจจุบันที่หลายฝ่ายต่างก็อ้างว่าตนคือผู้ปกป้องประชาธิปไตย ขณะที่อีกหลายฝ่ายก็มองว่า การใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองและการพูดแบบประชาธิปไตยนั้นเป็นเรื่องของตะวันตก ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคม “ไทยๆ” อย่างที่เป็นอยู่

ในหนังสือ *สร้างประชาธิปไตยด้วยมือเรา* เล่มนี้ ก็เป็นอีก

ความพยายามหนึ่งในการแลกเปลี่ยนประเด็นเรื่องประชาธิปไตย ผ่านการจัดกิจกรรมทั้ง ๓ ครั้ง คือ “กิจกรรมคนหนุ่มสาว: อดีต ปัจจุบัน อนาคต,” “ประชาธิปไตย คุณคือใคร? (Democracy, Who Are You?)” และ “สังคมใหม่ ประชาชนสร้างได้?” โดยหนังสือเล่มนี้ไม่ได้จัดเรียงตามเวลาที่จัด แต่จะจัดเรียงจากประเด็น จากเรื่องของการมองโลกของคนหนุ่มสาว มาสู่การตั้งคำถามกับมโนทัศน์ “ประชาธิปไตย” และจบลงด้วยการพูดคุยเกี่ยวกับ “สังคมใหม่” จากการสร้างสรรค์ของประชาชนว่าจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร

เช่นเดียวกับการถกเถียงและเสวนาทุกครั้ง เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ไม่ได้บรรจุคำตอบที่ตายตัว ไม่ได้มีผู้ชนะหรือผู้แพ้ แต่เป็นเรื่องของความคิดเห็นหลากหลายที่แลกเปลี่ยนกัน การนำเสนอของวิทยากรแต่ละท่าน ก็อาจกระตุ้นให้เกิดคำถามและความเห็นต่างๆ แก่ผู้ฟัง หากคำถามและความเห็นนั้นยังไม่ได้ตายจากหัวใจ ก็อาจทำให้เกิดการเรียนรู้และแสวงหาต่อว่า “ประชาธิปไตย” คืออะไรกันแน่? เราสามารถจะไปถึงมันได้หรือไม่? มันไม่เหมาะกับสังคมไทยจริงหรือ? และถ้ามันเป็นระบอบที่น่าสนใจ แต่เรายังไปไม่ถึง... อะไรที่ขัดขวางมันอยู่? ฯลฯ

เพราะเราคงไม่รู้ว่าคำตอบคืออะไร ตราบเท่าที่เรายังปราศจากคำถาม

สมิทธิ์ ธนอมศาสนะ

บรรณาธิการ

๑๔ กันยายน ๒๕๕๒

บทนำ สร้างประชาธิปไตยด้วยมือเรา

...

หลายร้อยปีก่อนที่จะเกิดการปฏิวัติ ๒๔๗๕ ประชาชนธรรมดาอยู่ห่างเหินลิบลับจากการเมือง เนื่องจากอำนาจในการตัดสินใจและกิจกรรมทางการเมืองทั้งหมดรวมศูนย์อยู่ที่กษัตริย์ชะตากรรมของประชาชนจะดีจะร้ายขึ้นอยู่กับบุญญาบารมีของกษัตริย์แต่ละพระองค์ กฎหมายคือกษัตริย์ และกษัตริย์ก็คือกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองแต่ละครั้ง มักจะเกิดจากการสืบทอดอำนาจไปตามสายตระกูล เมื่อกษัตริย์สวรรคต พระราชโอรสองค์โตก็ขึ้นมาเป็นกษัตริย์แทน เว้นแต่จะมีการทำรัฐประหารแย่งชิงอำนาจกันระหว่างพระราชโอรสเกิดขึ้น ซึ่งตลอดหลายร้อยปีนั้นก็พบว่า มีการทำรัฐประหารแย่งชิงกันเองระหว่างพระราชโอรสร่วมสายเลือดเกิดขึ้นหลายครั้งนับไม่ถ้วน บ้างก็สำเร็จ บ้างก็ไม่ ผู้พ่ายแพ้ส่วนใหญ่มักจะจบลงด้วยชีวิต หลายร้อยปีของการเมืองไทยสมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์วนเวียนอยู่เช่นนี้ การเมืองกลายเป็นเรื่องที่อยู่ลึกกลับห่างไกลจากประชาชน ไม่ว่าจะไปในทิศทางใด หากมีประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมรู้เห็นไม่ นักวิชาการส่วนใหญ่เรียกระบอบการเมือง

แบบนี้ว่า “ราชาธิปไตย” จากนั้นไม่นาน เมื่อเผชิญกับวิกฤติ การเมืองแบบ “ราชาธิปไตย” ก็พยายามปรับตัวเองไปเป็น “ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์”

จนกระทั่งคณะราษฎรทำการปฏิวัติในปี ๒๔๗๕ เปลี่ยน ระบอบการเมืองไทยจาก “ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์” ไป สู่ “ระบอบประชาธิปไตย” ประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับ แรกในวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ เนื้อหาสำคัญที่สุดก็คือ ต่อ จากนี้ไป กฎหมายไม่ใช่กษัตริย์ และกษัตริย์ก็ไม่ใช้กฎหมาย แต่ ประชาชนคือผู้ร่างกฎหมาย และพระมหากษัตริย์ต้องอยู่ภาย ใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ การปฏิวัติ ๒๔๗๕ เป็นจุดเริ่มต้นของ การเมืองไทยที่มีประชาชนคนธรรมดาเข้ามาเป็นผู้แสดงหลัก อำนาจทางการเมืองไม่ได้อยู่ภายใต้บุญญาบารมีของพระมหา กษัตริย์อีกต่อไป แต่ได้ค่อยๆ เคลื่อนตัวลงมาอยู่ในมือของ ประชาชนคนธรรมดาแทน จากที่เคยอยู่เหินห่างจากเวทีการเมือง ประชาชนก็สามารถตั้งพรรคการเมืองได้ สามารถลงสมัครเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ และสามารถเข้าไปมีส่วนในการคัด เลือกลงชื่อของตนเองเข้าสู่เวทีการเมืองระดับชาติได้

กระบวนการเหล่านี้ ในแง่ที่สำคัญก็คือ การที่ประชาชน ที่ยากจนที่สุด ถูกมองว่าโง่เขลาต่ำต้อยที่สุด ได้เรียนรู้ที่จะ ปกครองตัวเอง ได้เรียนรู้ว่า การเมืองไม่ใช่เรื่องของผู้มีบุญญา บารมีหรือคนร่ำรวยเพียงไม่กี่คน แต่เป็นเรื่องที่เขาก็คงสามารถ ตัดสินใจได้ด้วย และเมื่อใดก็ตามที่ประชาชนเรียนรู้การเมืองจน เข้าใจมากยิ่งขึ้น เมื่อนั้นก็จะสามารถที่จะปลดปล่อยตัวเองให้ หลุดพ้นออกจากความเชื่อแบบเก่าๆ ที่พันธนาการทั้งชีวิตและ ความคิดของพวกเขามาเป็นเวลายาวนานได้ และเมื่อใดก็ตามที่

พวกเขาตระหนักว่า มนุษย์นั้นเกิดมาเท่าเทียมกัน เมื่อนั้นพวกเขาก็จะมีเสรีภาพ มีอิสระ และมีความกล้าหาญ ที่จะโถมตัวเองเข้าสู่การสร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่กว่านี้ได้

แน่นอนว่า ตลอดระยะเวลา ๗๗ ปี นับตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ การเมืองไทยยังคงไม่ได้เคลื่อนไปสู่มือของประชาชนธรรมดาโดยตรง เพราะเมื่อหลุดออกจากมือของกษัตริย์แล้ว ก็ยังคงถูกยึดกุมอยู่ในมือของชนชั้นสูงกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มขุนนางจากระบบเก่า ทหารกลุ่มต่างๆ ไปจนถึงกลุ่มนายทุนซึ่งเป็นเจ้าของพรรคการเมืองพรรคต่างๆ พวกเขาเหล่านี้ทำการรัฐประหารแย่งชิงอำนาจกันอยู่ตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นการรัฐประหารโดยการใช้อำนาจ หรือการรัฐประหารเงียบในสภาผู้แทนราษฎร หรือแม้แต่การรัฐประหารด้วยเงิน แม้สภาพการเมืองเช่นนี้จะดูไม่สวยงามนัก แต่นั่นก็ใช่ว่าประชาชนธรรมดาจะไม่ได้เรียนรู้หรือมีส่วนร่วมอะไรเลย เพราะในทางตรงกันข้าม ในหลายปีที่ผ่านมา จะดีจะร้ายพวกเขามีส่วนในการชี้ชะตากรรมของการเมืองไทยอย่างมาก ดังจะเห็นได้ว่า ในรอบหลายปีที่ผ่านมาได้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญอย่างหนึ่งที่นักรัฐศาสตร์บางคนเรียกว่า “คนชนบทจัดตั้งรัฐบาล แต่คนกรุงเทพฯ ล้มรัฐบาล”

คำกล่าวข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากหลายร้อยปีก่อนการปฏิวัติ ๒๔๗๕ ที่อำนาจทางการเมืองอยู่ในมือของกษัตริย์เพียงพระองค์เดียว บัดนี้ มันได้ตกมาอยู่ในมือของประชาชนคนธรรมดาแล้ว ซึ่งก็หมายความว่า ไม่ว่าชะตากรรมของมันจะดีหรือร้าย มันเป็นภาระหน้าที่ที่ประชาชนต้องเรียนรู้และใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาให้แก่

เอง ประวัติศาสตร์การเมืองไทยบอกเราอีกอย่างหนึ่งว่า แม้จะยังไม่ใช่โดยสิ้นเชิง แต่การเมืองไทยก็ได้ก้าวพ้นไปจาก “ระบอบราชาธิปไตย” และ “ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์” ไปนานมากแล้ว เมื่อ “ระบอบประชาธิปไตย” เชื้อให้เราทะเลาะกันเพื่อหาทางออกแบบการปกครองที่ดีที่สุดกันเอง เราก็ไม่ควรท้อแท้ใจหรือดูถูกความสามารถตัวเองจนถึงขั้นเรียกร้องให้มีการนำเอา “ระบอบเก่า” และ “ผู้ปกครองเก่า” ซึ่งสูญสลายไปนานแล้วตามกาลเวลา กลับมาปกครองตนเองและตัดสินใจแทนตนเองอีก

หนังสือ *ประชาธิปไตยในมือเรา* เล่มน้อยนี้จัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในวาระครบรอบ ๓๖ ปีของเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ซึ่งรู้จักกันดีในฐานะเหตุการณ์ที่นักเรียน นักศึกษา ปัญญาชน และประชาชนจำนวนมากมายมมหาศาลได้ลุกขึ้นมาเดินขบวนร่วมกันเพื่อขับไล่เผด็จการทหารและเรียกร้องประชาธิปไตย จนได้รับชัยชนะ สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับสังคมการเมืองไทยอย่างใหญ่หลวง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้หาได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ หากแต่มีเนื้อหาเกี่ยวกับมุมมองความคิดของผู้คนของปัจจุบันที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มุมมองความคิดที่มีต่อความหมายของ “ประชาธิปไตย” ที่กลายเป็น “คำขวัญ” หรือ “ข้ออ้าง” ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การเคลื่อนไหวทางการเมืองของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย การเคลื่อนไหวของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่ง

ชาติ (นปช.) หรือแม้แต่เป็นข้ออ้างในการทำรัฐประหารของทหาร ในวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙

เนื้อหาในหนังสือแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ส่วนแรก เป็นบทสนทนาว่าด้วยการแสวงหาและวิถีทางใหม่ในการมองโลกและเปลี่ยนแปลงสังคมของคนหนุ่มสาวระหว่างนักกิจกรรมหนุ่มสาวรุ่นใหม่กับอดีตผู้นำนักศึกษารุ่น ๑๔ ตุลา อย่าง เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ภายใต้หัวข้อ “กิจกรรมคนหนุ่มสาว: อดีต ปัจจุบันอนาคต” ซึ่งเสกสรรค์ ได้ให้แง่คิดที่น่าสนใจว่า ในยุคสมัยของเขาเขารู้สึกว่า ประเทศนี้ต้องเปลี่ยน มันอยู่อย่างนั้นไม่ได้ มันปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์เหมือนสัตว์ มันไม่ใช่สังคมที่ถูกต้อง ซึ่งเขาก็ได้แรงบันดาลใจมาแบบนี้ และคิดว่ามันมาจากหัวใจ แต่ถ้านักกิจกรรมหนุ่มสาวสมัยนี้ไม่มีหัวใจที่จะสัมผัสสิ่งแบบนั้น ซึ่งเสกสรรค์ เชื่อว่าอาจจะมากกว่าในปี ๒๕๑๖ เสียอีก ถ้านักกิจกรรมหนุ่มสาวมองไม่เห็นชีวิตที่น่าอนาถของผู้คน หรือรู้สึกเฉยๆ กับมัน ก็เลิกคุยกันไปเลย เสกสรรค์ ทิ้งท้ายว่า ถ้าคุณรู้สึกว่า อย่างน้อยต้องปรับปรุงประเทศไทยบ้าง ถ้าอย่างนั้นเรา มาเป็นเพื่อนกันได้

ส่วนที่สอง เป็นการกลับมาตั้งคำถามและถกเถียงกันใหม่เกี่ยวกับความหมายที่แท้จริงของ “ประชาธิปไตย” รวมทั้งการตั้งคำถามกันใหม่ว่า สังคมไทยในปัจจุบันเป็น “ประชาธิปไตย” อยู่หรือไม่ ถ้าเป็น จะเป็นแบบไหน และถ้าไม่เป็น เราจะพัฒนาสังคมไทยไปสู่สังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตยได้อย่างไร ภายใต้หัวข้อ “ประชาธิปไตย คุณคือใคร? (Democracy, Who Are You?)” ซึ่งส่วนนี้มีผู้ร่วมเสวนาหลายคน ได้แก่ สุธาชัย ยิ้ม-

ประเสริฐ, สุชาย ตรีรัตน์, ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, วิภา ดาวมณี และ เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ โดยมี พิษณุ พงษ์สวัสดิ์ ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการ ในเนื้อหาส่วนนี้ ผู้อ่านจะเห็นความคิดของวิทยากรแต่ละคนเกี่ยวกับ “ประชาธิปไตย” ที่ค่อนข้างแตกต่างกันอย่างมาก จนถึงขั้นอาจจะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง อันชี้ให้เห็นอย่างหนึ่งว่า มุมมองความคิดที่มีต่อ “ประชาธิปไตย” เป็นสาเหตุที่สำคัญอันหนึ่งของความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบัน หากแต่จะมาจากเรื่องของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองไม่

สุชาย ยิ้มประเสริฐ ยืนยันว่า ประชาธิปไตยทั่วโลกมีลักษณะเหมือนกัน นั่นคือ มีอยู่ประชาธิปไตยแบบเดียว คือ อำนาจอสูงสุดต้องเป็นของประชาชน ถ้าไปยกอำนาจให้คนอื่น ยกอำนาจให้นักวิชาการ อภิสัทธา และถวายพระราชอำนาจคืนนั้น ไม่สามารถถือได้ว่าเป็นประชาธิปไตย ทางด้าน สุชาย ตรีรัตน์ พูดแบบประชดประชันว่า ประชาธิปไตยของไทยเราในปัจจุบัน ก็คือ “ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” ขณะที่ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล เสนอว่า สิ่งที่แยกประชาธิปไตยออกจากระบบการปกครองระบอบอื่นคือประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่อำนาจอสูงสุดเป็นของประชาชน และเป็นการปกครองโดยประชาชน

ในเวทีเดียวกัน นักวิชาการจาก “กลุ่มเสื้อซ้าย” อย่าง วิภา ดาวมณี ยืนยันว่า ในโลกปัจจุบันมันมีประชาธิปไตยแล้ว แต่เป็นประชาธิปไตยของนายทุน ยังไม่มีประชาธิปไตยที่เป็นของชนชั้นกรรมาชีพหรือผู้ใช้แรงงาน และถ้าจะสร้างประชาธิปไตยให้ได้ในวันนี้ ก็ต้องสร้างประชาธิปไตยของผู้ใช้แรงงาน

ต้องสร้างสหภาพแรงงานที่เป็นประชาธิปไตย ส่วน เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ เสนอว่า ประชาธิปไตยก็คือลัทธิความเชื่อชนิดหนึ่ง และตัวเขาเองวันนี้ไม่เชื่อในลัทธิการเมืองใดอีกแล้ว เนื่องจากเขาเห็นว่าทุกลัทธิการเมืองย่อมมีข้อบกพร่องในตัวมันเองหมด รวมทั้งลัทธิประชาธิปไตยด้วย เทียนชัย เรียกร้องให้เราทะเลาะกันโดยยังคงความเคารพในความเป็นเพื่อนและความเป็นมนุษย์ของกันและกันเอาไว้ ขณะที่ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ให้แง่คิดที่ว่า คำว่า “ประชาธิปไตย” เป็นคำที่มีความเปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อยๆ ถ้าใช้ภาษาอังกฤษก็คือ Contested คือ มันมีความขัดแย้งในการให้คำนิยามจากหลายฝ่าย คำว่า “ประชาธิปไตย” มันจึงไม่ใช่จุดที่ทุกคนสามารถเข้าใจตรงกันได้

ส่วนที่สาม เป็นการเสวนาการเมืองเรื่อง “สังคมใหม่ ประชาชนสร้างได้?” โดยมีเป้าหมายที่จะแสวงหาจินตภาพหรือตัวแบบที่ดีที่สุดของสังคมการเมืองไทยในอนาคตโดยมีประชาชนเป็นผู้นำในการสร้างสรรค์อย่างแท้จริง ผู้ร่วมเสวนาเป็นผู้มีประสบการณ์ทางการเมืองมาอย่างยาวนานจากหลายภาคส่วน ได้แก่ สุลักษณ์ ศิวรักษ์, อุดุลย์ เขียวบริบูรณ์, อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, ไพโรจน์ พลเพชร และ ประภาส ปิ่นตบแต่ง โดย เมธา มาสขาว เป็นผู้ดำเนินการเสวนา

ในเนื้อหาส่วนนี้ เราจะได้เห็นแง่คิดที่น่าสนใจหลายอย่างจากวิทยากร ดังเช่น สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ที่เชื่อมั่นเสมอว่า ในที่สุดประชาชนจะกลับมาสร้างสังคมใหม่ สุลักษณ์ เรียกร้องให้คนชั้นกลางถอนจิตสำนึกของตัวเอง หันไปเคารพประชาชน เรียนรู้กับประชาชน และพร้อมที่รับความเดือดร้อนเช่นประชาชน

ซึ่งนั่นจะทำให้ ได้ชัยชนะอย่างสันติวิธี หรืออย่างอหิงสกรรม โดย อุดุลย์ เทียวบริบูรณ์ เชื่อว่า สังคมไทยมีทางออกโดยที่ไม่ต้องใช้กำลัง แต่เนื่องจากความพยายามที่เรายังลัดขั้นตอนของพัฒนาทางการเมือง การย่นระยะเวลาแบบนี้ไม่ควรทำ อุดุลย์ เสนอว่า มีทางเดียวคือจะต้องให้ประชาชนเรียนรู้จากความเจ็บปวด เรียนรู้จากความสมหวังทุกรูปแบบ

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ชวนให้ปรับมุมมองกันเสียใหม่ เพราะในความเห็นของเธอ ประชาธิปไตยไม่ได้อยู่กันด้วยการต่อยกันทั้งวัน มันไม่ใช่ชีวิตที่อยู่กันปกติ มันต่อยทุกวันไม่ได้ อยู่ไม่ได้ ลมหายใจของเราปกติไม่ได้อยู่กับการไปต่อยกับใคร ส่วน ไพโรจน์ พลเพชร ประกาศว่า เขาไม่เห็นด้วยกับการยึดอำนาจเพื่อสร้างการเมืองใหม่ เขาไม่เชื่อมั่นว่าจะสร้างได้ด้วยกระบวนการที่มันไม่เป็นประชาธิปไตยตั้งแต่ต้น เพราะการยึดอำนาจเป็นการประหารประชาธิปไตย มันคือการกีดกันคนทุกกลุ่มออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสุดท้าย ประภาส ปิ่นตบแต่ง ยืนยันอย่างหนักแน่นว่า การสร้างสังคมใหม่สำหรับประชาชนมันคือการถ่ายโอนอำนาจจากระบบตัวแทน นักเลือกตั้ง มาสู่คนข้างนอก แล้วก็ไม่ใช่เอาอำนาจขึ้นไปข้างบน

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มน้อยนี้จะชี้ชวนให้ผู้อ่านเกิดคำถามและเกิดการถกเถียงเกี่ยวกับการเมืองไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา และในปัจจุบัน และทำให้ผู้อ่านอยากที่จะร่วมลงมือจนมาถึงระบอบการเมืองไทยที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับสังคมไทยมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การคิดคำนึงร่วมกันเกี่ยวกับความหมายที่แท้จริงของ “ประชาธิปไตย” ที่กำลัง

ถูกหลายฝ่ายใช้เป็นข้ออ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองของฝ่ายตน จนทำให้คำว่า “ประชาธิปไตย” ไม่สามารถถูกจำกัดไว้ภายใต้ความหมายเดียวอีกต่อไปแล้ว การเสวนาการเมืองทั้ง ๓ ครั้ง ชี้ให้เราเห็นอีกอย่างหนึ่งว่า เมื่อคนแต่ละกลุ่ม คนแต่ละคน ให้ความหมายต่อคำว่า “ประชาธิปไตย” อย่างไร คนแต่ละกลุ่ม คนแต่ละคน ก็มักจะมีปฏิบัติการทางการเมืองที่สอดคล้องกับหลักการนั้นๆ ในแง่นี้ การต่อสู้ทางการเมืองระหว่างกลุ่มคนในปัจจุบัน จึงเป็นการต่อสู้กันทางความคิด น่าเศร้าก็แต่ว่า มันได้นำไปสู่ความรุนแรง การหลั่งเลือด ความสูญเสีย และความตายของผู้คนที่ต่างก็อ้างว่าตนนั้นรักใน “ประชาธิปไตย”

ประชาธิปไตยคืออะไร? ประชาธิปไตยแบบไหนที่เหมาะสมกับสังคมไทย? ประชาชนธรรมดาสามัญจะสามารถสร้างสังคมใหม่ด้วยตนเองได้จริงหรือไม่? จะยังคงเป็น “บทสนทนาที่ไม่รู้จบ” ไปอีกนาน ผู้เขียนหวังก็แต่ว่า ในอนาคตข้างหน้า ผู้คนจะสนทนากันอย่างสันติและเคารพในความเป็นมนุษย์ของกันและกันมากกว่านี้

ธิดานต์ ศรีนารา

บรรณาธิการต้นฉบับ

๔ กันยายน ๒๕๕๒

สนทนาวิชาการ

กิจกรรมคนหนุ่มสาว: อดีต ปัจจุบัน อนาคต

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล*

ปถุน เทพนรินทร์^๒ ดำเนินรายการ

จัดโดย มูลนิธิ ๑๔ ตุลา

ณ ห้องประชุม ๑๔ ตุลา มูลนิธิ ๑๔ ตุลา

๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๑

ในวันอาทิตย์ที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ มุลนิธิ ๑๔ ตุลา
ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากโครงการขับเคลื่อนสุขภาวะสังคม
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้จัดงาน
เสวนาพร้อมทั้งเปิดตัวกิจกรรมต่างๆ ที่ห้องประชุม ๑๔ ตุลา มูลนิธิ

.....

๑ ดร. เสกสรรค์ ประเสริฐกุล จบการศึกษาปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต
สาขาการเมืองการปกครอง จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, จบ M.A. (Political
Science) ทางด้านการเมืองเปรียบเทียบ, ปรัชญาการเมืองตะวันตก, การเมือง
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจบ Ph.D. (Political Science) ทางด้านการเมือง
เปรียบเทียบ จาก Cornell University ประเทศสหรัฐอเมริกา ครั้งหนึ่งเคยเป็น
ผู้นำนักศึกษาในการเคลื่อนไหวอันเป็นที่มาของกรณี ๑๔ ตุลา ๒๕๑๖ และ
หลังจากนั้นก็ยังคงมีบทบาทการเคลื่อนไหวต่างๆ จนครั้งหนึ่งเคยเข้าป่าเพื่อ
เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ปัจจุบันเสกสรรค์เป็นอาจารย์
ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และเป็นผู้คิดค้นเขียนที่มีผลงานตีพิมพ์เป็นระยะๆ.

๒ ปฎน เทพนรินทร์ เป็นเจ้าหน้าที่รณรงค์และเผยแพร่ของมูลนิธิ ๑๔
ตุลา ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการ
ปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

๑๔ ตุลาคม สี่แยกคอกวัว ซึ่งกิจกรรมในช่วงบ่ายวันนั้น คือการเสวนาในหัวข้อ “กิจกรรมคนหนุ่มสาว: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต” โดยมีวิทยากรคือ ดร. เสกสรรค์ ประเสริฐกุล อาจารย์ประจำภาควิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และดำเนินรายการโดย ปฎน เทพนรินทร์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายรณรงค์และเผยแพร่ของมูลนิธิ ๑๔ ตุลา

การสนทนาผ่านการถามและตอบในครั้งนี้น่าจะให้แก่คิดและจุดประเด็นบางอย่างแก่ผู้อ่านได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นเพียง “คนหนุ่มสาว” เหมือนดังชื่อหัวข้อเท่านั้น

• • • • •

ถาม: ในฐานะที่กลุ่มเป้าหมายของเราในวันนี้เป็นหนุ่มสาวในวัยเรียนที่อยากแสวงหา คำถามแรกที่ผมอยากจะทราบก็คือ การเรียนการสอนในสมัยของอาจารย์นั้น สามารถตอบโจทย์ที่อาจารย์ต้องการได้หรือไม่

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: การเรียนมันเป็นแบบเอาของต่างประเทศมาถ่ายทอดแบบดิบๆ อย่างเช่น เรียนรัฐศาสตร์ เริ่มต้นก็ต้องอ่านเดวิด อีสตัน^๓ หรือคนอื่นๆ ซึ่งมันก็ไม่ก่อให้เกิดชีวิตและปัญญา

.....

^๓ เดวิด อีสตัน (David Easton, 1917-) ศาสตราจารย์ด้านรัฐศาสตร์แห่ง University of California, Irvine โดยมีบทบาทและมีชื่อเสียงโดดเด่นในระหว่างคริสต์ทศวรรษที่ 1950-1970 (ประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๕๒๒) อีสตัน เป็นผู้วางรากฐานแนวคิดรัฐศาสตร์กระแสหลัก และเจ้าของแนวคิดทฤษฎีระบบการเมือง (Political systems theory) ที่เป็นที่แพร่หลายทั่วโลก.

ทำให้เบื่อน่าย วิชาเศรษฐศาสตร์ก็คล้ายๆ กัน คือจะมีการเรียนเรื่อง อุปสงค์-อุปทาน (Demand-Supply) เรียนหลักง่ายๆ ซึ่งไม่ได้บอกเลยว่าสิ่งเหล่านี้เอาไปทำอะไร มันอาจจะเอาไปรับใช้คนที่ได้เปรียบอยู่แล้ว ดังนั้น คำถามแรกๆ ในช่วงก่อน ๑๔ ตุลา สำหรับคนที่ตื่นตัวก่อน ก็คือ คุณเรียนดอกเตอร์ แล้วมันจะเกิดคำถามว่า คุณเรียนไปเพื่ออะไร เรียนไปเพื่อรับใช้โครงสร้างที่เอารัดเอาเปรียบ หรือเรียนไปเพื่อรับใช้ประเทศ โดยองค์รวม เรียนไปเพื่อประชาชนที่ยากไร้

ผมเองเคยเขียนหนังสือตั้งแต่เรียนอยู่ปี ๒ ยืนยันว่า การศึกษาไม่ใช่เรื่องส่วนตัว เพราะว่าคุณเอาภาษีอากรของคนทั้งประเทศมาใช้ เป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่างๆ ด้วย และถ้าเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาล มันก็เหมือนกัน คุณคิดว่าผมใช้ค่าเทอม เทอมละ ๒๐๐ บาทสมัยเป็น นักศึกษาปริญญาตรี ปัจจุบันก็ยังเป็นเช่นนั้นอยู่ ถึงแม้ว่าจำนวนเงินเดือน อาจจะต่างกัน แต่สัดส่วนของการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของนักศึกษาไม่ถึง ๓๐ % ที่เหลือก็เป็นเรื่องของภาษีอากร และในตรรกะตรงนี้ ผมเคยพูดในที่ประชุมกรรมการนักศึกษา แล้วก็มีคนบอกว่า ผมพูดนอกประเด็น ผมเลยบอกว่า ถ้าอย่างนั้นเราคงอยู่ร่วมกันไม่ได้ เพราะคุณจะทำเงินก้อนใหญ่ไปใช้ในการรับน้อง

ถาม: ยุคสมัยนั้นมันเป็นยุคที่สร้างแรงบันดาลใจที่ให้คุณให้ทำเพื่อคนอื่นใช่ไหม

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: ผมไม่ได้สร้าง มันมาเอง ผมไม่ได้มานั่งเค้นว่า วันนี้ต้องให้มีแรงบันดาลใจ เมื่อเราเห็นคนลำบากอยู่ตรงหน้า เห็นคนถูกข่มเหงรังแกอยู่ตรงหน้า ความรู้สึกก็คือ ทนไม่ไหว ยิ่งในช่วงหลัง ๑๔ ตุลาคม มีกระแสว่า นี่คือนี่สิ่งที่ถูกต้องในความนึกคิดของเรา ถ้าไม่

เข้าร่วมจะถือว่าชีวิตอาจจะผิดพลาดไป ต้องเข้าร่วมขบวนนี้ให้ได้ มันเหมือนกับว่าเป็นสิ่งเติมเต็มให้กับคนที่เรียนหนังสือมา แล้วเมื่อห้องเรียนมีความรู้สึกว่าการเรียนมันไม่ใช่คำตอบของตัวเองและคำตอบของบ้านเมืองซึ่งอย่าเพิ่งเข้าใจผิดว่า ผมเป็นพวกที่เรียนตกๆ หล่นๆ ได้ F ได้ D แล้วชดเชยปมด้อย มันไม่ใช่

ผมเป็นนักเรียนทุนธนาคารกรุงเทพ ๓ ปีซ้อน ได้รับรางวัลเหรียญเรียนดี อย่างธีรยุทธ บุญมี สอบได้ที่ ๑ ของประเทศไทย หรือธงชัย วินิจจะกูล ถ้าไม่ใช่ที่ ๑ ก็เกือบที่ ๑ ของประเทศ พวกนี้เป็นพวกเรียนดีทั้งนั้น ดิฉันกระทั่งเลิกเชื่อรัฐบาล ดีเพราะว่าคิดเอง พอได้คิดเองทำให้รู้สึกว่า ไอ้สิ่งต่างๆ ที่รัฐบาลให้เราเชื่อให้เราทำมันไม่จริง แล้วก็เรารู้สึกว่าบ้านเมืองต้องการคำตอบที่ต่างไปจากสูตรสำเร็จ

ผมไม่ปฏิเสธว่าในวัยหนุ่มสาวอาจจะมีเรื่องของอัตตา อาจจะมีความรู้สึกที่ว่าทำแล้วปลื้มในตัวเอง แต่ว่าอัตตามันมีหลายชั้น คือ อัตตาชั้นต่ำประเภทเอาไรต์เอาเปรียบ กินเล็กกินน้อย กับอัตตาชั้นสูงที่อยากจะป็นวีรชน อยากจะเป็นผู้ที่เสียสละ นี่ก็เป็นตัวตนที่ยังมีอยู่ ซึ่งในวัยหนุ่มสาวมันมีตรงนี้มาก แต่ถ้าไม่มีเลย มันอาจจะนิพพานเร็วไปหน่อย มันคล้ายๆ กับหลอกตัวเองว่า ทั้งหมดที่เข้าไปไม่มีตัวตน ซึ่งไม่จริง เพียงแต่ว่า ตัวตนมันมีขั้นตอนของการขัดเกลาหลายชั้น

ตัวอย่างเช่น ในป่าหลัง ๖ ตุลาคม คุณไปกอดป็นลาดตระเวนอยู่บนสันเขา ในที่ตรงนั้นคุณต้องรับสลายตัวตนของคุณให้เร็วที่สุด เพราะว่าถ้าไม่สลาย คุณจะโดน คุณต้องพยายามคิดไปในลักษณะที่ตัวเองไม่สำคัญ ถ้าคิดว่าตัวเองสำคัญก็ไม่มีประโยชน์ ไม่มีใครรู้ว่าต้องถูก M-16 รัวใส่ ศพก็ฝังไว้แถวนั้น จนเดี๋ยวนี้ก็ยังจำไม่ได้ว่าฝังศพไว้ตรงไหนบ้าง

ถาม: ที่ผมถามเรื่องแรงบันดาลใจก็เพราะมีคนกล่าวว่า คนเราที่เกิดมานั้นไม่มีความเท่าเทียม เกิดมาไม่เหมือนกัน มีสติปัญญาที่แตกต่างกันฉะนั้น การที่คนๆ นั้นจะได้รับอะไรที่น้อยกว่ามันก็เป็นเรื่องธรรมดาไม่ใช่หรืออาจารย์เห็นอย่างไร

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: ชีวิตไม่ใช่กีฬาโอลิมปิกที่ใครแพ้จะต้องตกรอบ แต่เขายังต้องอยู่จนถึง ๗๐ - ๘๐ ปี บนโลกใบนี้ ชีวิตมนุษย์มันขึ้นอยู่กับ การตั้งคำถามว่าคุณมองโลกแบบไหน ถ้ามองแบบนี้ก็ใช้เลยได้เห็นแก่ตัว เพราะเรามองไม่เห็นการดำรงอยู่ มองเห็นแต่ว่ามีใครยาวสาวได้สาวเอา บางทีการเกิดมาของคนอาจจะไม่เท่าเทียมกัน แต่เราทำให้ช่องว่างมันลดลงได้

อย่างเช่นบางคนเกิดมาไม่มีโอกาส ถามว่าเขาโง่ตรงไหน โอเคก็ไม่ได้ต่ำกว่าคุณ แล้วทำไมเราถึงปล่อยให้เขามีชีวิตที่ยากไร้ แร้นแค้น ต้องมาถีบสามล้อ ต้องมาเก็บขยะ จนกระทั่งจมปลักอยู่กับราคาข้าวที่ไม่สามารถกำหนดได้ เป็นหนี้เป็นสิน ถ้าเรามองสังคมไทยในภาพรวมจะเป็นสังคมที่อุดมสมบูรณ์มาก ทรัพยากรมีมาก พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ หรือแม้กระทั่งภัยธรรมชาติ เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ก็ถือว่ายังดีกว่า

โดยทั่วไปเราต้องถามตัวเองว่า มันเป็นเรื่องที่ถูกหรือไม่ที่เราปล่อยให้เพื่อนมนุษย์ลำบากอยู่อย่างนั้น มันไม่ใช่แค่เกิดมาแล้วทำอะไรไม่ได้เลย เราเกิดมาแล้ว สิ่งที่เราทำได้คือชดเชยความเสียเปรียบให้กับเขา แล้วนำพาเขาไปสู่ชีวิตที่ดี จริงๆ แล้วอยากจะบอกว่า คนที่เขาเกิดมาเสียเปรียบ เกิดมาไม่มีทางเลือก เกิดมาไม่มีโอกาส วันหนึ่งเขาอาจจะเลือกหนทางที่กลับมาเชิดบิลกับคุณก็ได้ อาจจะเป็นในขณะที่คุณอยู่ปากซอย แล้วเขาก็เข้าบ้านคุณในช่วงที่คุณเปิดบ้านทิ้งไว้ อาจจะไปชมขึ้นคุณ

ถ้าจะมองในทางธรรมที่ว่า คนเราเกิดมาไม่เท่าเทียมกัน แม้แต่พระพุทธรูปก็ยังปฏิเสธในเรื่องของวรรณะ ท่านเกิดในสังคมที่มีวรรณะแต่ท่านปฏิเสธตัวตนที่มีวรรณะสูงมาก ซึ่งท่านทำให้เห็นเป็นตัวอย่างแล้วท่านพูดกับพราหมณ์เหมือนกันว่า พราหมณ์ไม่ได้มาโดยกำเนิด แต่พราหมณ์มาจากการสอนการกล่าว

ฉะนั้น จะเอาเรื่องกำเนิดมาหยุดยั้งโอกาสในชีวิตของผู้คน ผมคิดว่ามันเป็นทั้งอนารยธรรมและทั้งไม่จำเป็น เรามีพอที่จะแบ่งกันได้ ดูแลกันได้ เมื่อครูถามผมเรื่องแรงบันดาลใจ ผมว่าอย่าไปคิดเรื่องแรงบันดาลใจ คิดว่าทำอะไรให้คุณมีหัวใจ คนไม่มีหัวใจจะมีแรงบันดาลใจแค่ไหนก็ไม่สำเร็จ แต่ถ้าคุณมีหัวใจมีความรู้สึกให้คนอื่น อะไรมากระตุ้นนิดเดียวก็จะเป็นนิมิตไปในทางที่ดี

ผมก็ไม่ใช่ลูกคนรวย มาจากบ้านนอก ช่วงเดินทางมากรุงเทพฯ ใหม่ๆ ผมนึกไม่ถึงว่า คนกรุงเทพฯ มันลำบากกว่าผมขนาดไหนเห็นสิ่งๆ ที่เรียกว่า “คนกรุงเทพฯ” ผมเจอขอทานนอนหลับใต้สะพานลอยแห่งแรกของกรุงเทพฯ ก็คือที่ประตูน้ำ เป็นขอทานผู้หญิงแล้วก็มีเด็กวัยรุ่นพยายามเอาไม่ไปเปียผ้าถุง ผมเห็นแล้วร้องไห้เลยนะ แล้วก็คิดว่าเรื่องแบบนี้ต้องเปลี่ยน ซึ่งผมไม่มีทฤษฎีอะไรทั้งสิ้น แต่ผมมีความรู้สึกอย่างรุนแรงว่าประเทศนี้ต้องเปลี่ยน และผมมานั่งอยู่ท่าพระจันทร์ กินข้าวยังไม่เสร็จเลย ก็มีเด็กประมาณ ๕-๗ คนอยู่หน้าร้านอาหารเต็มไปหมด รอว่าเมื่อไรคนกินจะลุก

ผมเลยรู้สึกว่าประเทศนี้ต้องเปลี่ยน มันอยู่อย่างนี้ไม่ได้ มันปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์เหมือนสัตว์ มันไม่ใช่สังคมที่ถูกต้อง ซึ่งผมก็ได้แรงบันดาลใจมาแบบนี้ และคิดว่ามันมาจากหัวใจ แต่ถ้าคุณไม่มีหัวใจที่จะสัมผัสสิ่งแบบนี้ อย่าบอกผมว่าในยุคนี้ไม่มีให้เห็น อาจจะมากกว่าปี ๒๕๑๖ ถ้าไม่เชื่อลองเดินจากที่นี่ไปถึงถนนข้าวสาร เดินไปรอบๆ บางลำพู

คุณเห็นชีวิตที่น่าอนาถของผู้คน ถ้าคุณรู้สึกเฉยๆ กับมัน ก็เลิกคุยกัน
เลย แต่ถ้าคุณรู้สึกว่าอย่างน้อยต้องปรับปรุงประเทศไทยบ้าง ถ้าอย่างนั้น
เรามาเป็นเพื่อนกันได้

ถาม: แสดงว่ามันจำเป็นต้องแสวงหาหรือสร้างหัวใจในลักษณะ
หรือแบบที่กล่าวมา มันสามารถที่จะสร้างกันได้หรือเปล่า

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: ขึ้นอยู่กับว่าหัวใจของแต่ละคนถูกทำลาย
ไปมากน้อยแค่ไหน เพราะว่าตอนกำเนิดทุกคนมีหัวใจ หัวใจในความ
หมายของความรู้สึก เราจะเห็นว่าเด็กเล็กๆ เขาไม่ค่อยเห็นแก่ตัวเหมือนกับ
ผู้ใหญ่ แต่ในระหว่างที่คุณเติบโต คุณถูกกรอกหูด้วยอะไร คุณถูก
หลงใหลด้วยเรื่องอะไร ผมไม่แน่ใจว่าถ้าจะมาถึงวัยหนุ่มสาว หัวใจของ
คุณได้ถูกทำลายหรือไม่ ถ้ามันถูกทำลาย มันจะกอบกู้ไม่ได้

แต่ถ้ามันเพียงถูกปิดกั้น แล้ววันหนึ่งคุณสามารถที่จะรู้สึกถึง
ชะตากรรมของเพื่อนมนุษย์ได้ ผมคิดว่าคุณโชคดี เพราะมันทำให้คุณมี
สัมผัสที่จะสัมผัสกับเพื่อนมนุษย์ ทั้งชาติคุณไม่ต้องห่วงว่าไม่มีอะไรทำ
คุณจะมีความรู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่า มันมีสิ่งที่คุณอยากทำ มีสิ่งที่คุณควรทำ
และมีสิ่งที่ทำให้คุณค่ากับชีวิตคุณเสมอ

แต่ถ้าคุณถูกทำลายไปยับเยิน อันนี้ผมไม่รู้ว่าจะตอบอย่างไร
ผมไม่ทราบจริงๆ ที่ต้องพูดอย่างนี้ก็เพราะว่า โลกที่เราอยู่ในปัจจุบัน
มีกระบวนการที่มันทำลายคนมันมากเกินไปจนน่าตกใจ เช่น กรณีเด็ก
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาบางลำพู ไปฆ่าคนขับแท็กซี่เพียงเพราะว่า
อยากลองดูว่ามันเหมือนเกมไหม

เรื่องพวกนี้มันมาจากสิ่งแวดล้อมที่เราใช้หาเงิน ขายเกม ขาย
ความจริงลงไปให้กับเยาวชนในทุกเรื่อง แล้วก็หล่อหลอมให้คนเห็นแก่ตัว

บางที่ไม่ได้เห็นแก่ตัวในลักษณะกอบโกย แต่เห็นแก่ตัวในลักษณะที่
เย็นชาตายด้านกับผู้อื่น กล่าวคือ รู้สึกเฉยๆ กับคนอื่นตลอดเวลา หาก
คนหลักตรงหน้าคุณแล้วคุณหัวเราะ ขำดี หากคนหัวขำที่ยืนเกาะ
ตรงหน้าต่างกั๊กตาการที่คุณกำลังกินอาหารอยู่แล้วรู้สึกรำคาญไม่คิด
จะแบ่ง มันเป็นเรื่องแวดล้อมที่อาจจะทำลายหัวใจ แล้วถ้าคุณไม่เปลี่ยน
สิ่งแวดล้อมตรงนั้น คุณก็อาจจะฟื้นหัวใจคนลำบาก

ประเทศไทยเป็นประเทศที่เสรีมาก คุณสามารถเลหลังความชั่วได้
สามารถเอาความชั่วมาขายได้ทุกเรื่อง แม้กระทั่งภาพศพ ซึ่งทุนนิยมอื่นๆ
ไม่ถึงขั้นนี้ที่หนังสืออาชญากรรมที่มีแต่เรื่องเช็ชชกับศพ ถูกฆ่าด้วยวิธี
การต่างๆ ถูกฆ่าที่ไหน มันเป็นเรื่องที่น่าเศร้ามาก

ในขณะที่ส่วนหนึ่งผลักดันให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำ
ชาติและบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ ปรากฏว่าวิถีชีวิตของผู้นั้นในการใช้ชีวิต
ประจำวันจำนวนไม่น้อยเลยที่ยหยาบ กระด้าง ถ่อย แล้วก็เอาแต่ได้ ถ้า
เราขายสิ่งเหล่านี้ให้คนที่ถือกำเนิดเกิดมาในช่วงหลัง บางทีเราก็อโหะหาไม่
ได้ที่เขาจะไม่สนใจ

ถาม: แล้วต้องทำอะไร เราจึงจะมีขบวนการที่มีหัวใจช่วยเหลือ
ประชาชน และทำเพื่อประชาชน

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: คุณก็อย่าเพิ่งเอาไม้ซีกไปตัดไม้ซุง
รูปธรรมในการต่อสู้เคลื่อนไหวไม่จำเป็นต้องสูง แต่ละยุคมันมีเงื่อนไข
ที่ต่างกัน สิ่งที่ผมเน้นมากกว่าก็คือว่า คุณมีความรู้สึก มีจิตใจที่จะเห็น
อกเห็นใจคนที่เขาลำบาก คนที่เขาไม่ได้รับความเป็นธรรม จากจุดนั้นก็
ลองถามตัวเองว่า คุณคิดว่ามีเงื่อนไขอะไรในตัวคุณบ้าง ผมคิดว่าทุกคน
เคยเกิดมาแล้วทั้งในแง่จิตวิญญาณแบบนี้ เพียงแต่ว่ารูปธรรมของแต่ละ

ยุคที่จะแสดงมันไม่เหมือนกัน มันก็มีบริบทแตกต่างกันไป

เพราะฉะนั้น ในยุคของคุณ ผมไม่แนะนำว่า จะต้องทำทุกอย่าง เหมือนกับคนรุ่นเก่า แต่ต้องตรวจสอบตัวเองในเรื่องแรกก่อนว่ามีใจที่จะทำหรือไม่ ในแง่การต่อสู้ ถ้าอยากจะทำจริงๆ มันต้องมีวิชาฝีมือ มันต้องมีกลยุทธ์ มียุทธศาสตร์ในการเคลื่อนไหว ซึ่งผมไม่เคยมองตัวเองว่า เป็นนักกิจกรรมเลย ผมไม่เคยใช้คำนั้น ผมเรียกตัวเองว่าเป็นนักปฏิบัติ แล้วก็ไม่ได้ทำเป็นขั้น ผมเป็นนักรบในป่าอยู่ประมาณ ๕ ปีกว่า และก็รบจริงด้วย ไม่ใช่รบเล่นๆ รวมถึงนักศึกษาคนอื่นๆ ที่หนีเข้าป่าด้วย

กลับมาที่การเคลื่อนไหว ผมไม่แนะนำว่าให้มีการเคลื่อนไหวเหมือน ๑๔ ตุลาคม หรือหลัง ๑๔ ตุลาคม แต่ผมแนะนำว่าให้มีจิตวิญญาณเดียวกันที่ไปแสดงออกในบริบทของตัวเอง คือ อย่าปล่อยให้ ความชั่วเดินลอยชายผ่านไปได้ หรือว่าเห็นคนตกทุกข์ได้ยากก็รู้สึกเฉยๆ คิดว่ามันเป็นเรื่องเวรเรื่องกรรม คนเราเกิดมาย่อมไม่เท่าเทียมกัน ถ้าคิดอย่างนั้นแสดงว่ามันจบแล้ว มันไม่มีสายใยสัมพันธ์ระหว่างเรา กับเพื่อนมนุษย์ แล้วมันก็จะเกิดสังคมอย่างที่เรารู้สึก สังคมที่เราเห็นมัน ก็เป็นผลพวงจากวิธีคิดแบบนี้ วิธีคิดที่ว่าตัวใครตัวมัน แล้วแต่บุญแต่กรรม แล้วแต่ความสามารถ

ถ้าอยากจะสืบทอดเจตนารมณ์ดั้งเดิม อย่าไปสืบทอดที่รูปแบบ ให้สืบทอดในลักษณะของจิตวิญญาณประสานจิตใจ และมันอาจเป็นเรื่องง่ายๆ นิดเดียว เช่น คุณเรียนอยู่ที่ไหน คุณก็อาจจะไปช่วยคนจนที่อยู่รอบๆ มหาวิทยาลัย หรือคุณอาจจะต่อสู้กับความไม่ถูกต้องในมหาวิทยาลัยคุณในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ แล้วมันจะพาคุณเข้าใจในด้านนั้น ของชีวิตมากขึ้นเรื่อยๆ

ผมเตือนไว้เรื่องหนึ่งเล็กน้อย ว่า บางคนอยากให้โลกหมุนตาม ความคิดของตัวเอง แต่ว่าโลกมันมีกฎเกณฑ์ของมัน เวลามันจะ

ไม่หมุน มันก็ไม่หมุน หรือว่ามันหมุนไปทางอื่น มันก็จะไปทางอื่นเรา
ต้องฟังคนอื่น ในช่วงที่สังคมนี้ยังไม่พร้อม ในช่วงที่เพื่อนมนุษย์ยังไม่
พร้อม ถ้าเราใจร้อน ถ้าเราคิดว่ามันไม่ได้ตั้งใจ มันก็จะมี Ego
อีกชนิดหนึ่ง เป็นประเภทที่โหดๆ ทำอะไรไม่ได้ ก็ทำเอาตัวคนที่ไม่ช่วย
คุณ ซึ่งนอกจากจะไม่ช่วยให้อะไรดีขึ้นแล้ว ตัวเองก็จะเจ็บปวดขมขื่น
ด้วย

ผมก็เคยเป็นแบบนั้น ไม่ใช่ไม่เคย จริงๆ แล้วมันมีเงื่อนไขทาง
ภาวีสัยที่จะทำให้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ มันมีเหตุปัจจัย ไม่ใช่ที่เรา
กำหนดได้ทั้งหมด แต่ในขณะเดียวกัน ก็ไม่ใช่ที่เราจะกำหนดอะไรไม่
ได้เลย สิ่งที่เราทำได้คือในช่วงที่มันยังไม่เกิด มันก็ไม่เกิด จะไปบังคับให้
รวมก็ได้ ซึ่งถ้าในช่วงนั้นมันยังเป็นเช่นนั้น เราก็ทำต่อโดยที่ไม่ละทิ้งสิ่ง
ที่เรารู้สึกเราเข้าใจ พุดง่าย ๆ ว่าสามารถทำงานเล็กได้ โดยไม่ต้องรอรงาน
ใหญ่อยู่ตลอดเวลา

ผมมีเพื่อนหลายคนในรุ่นหลังที่บ่นว่า ไม่อยากทำ มันไม่มี
เหตุการณ์ที่ใหญ่โตสะใจเท่ากับสมัย ๑๔ ตุลา เพราะฉะนั้น เลยทำอะไร
ไม่ได้ บางคนนอกจากไม่ทำอะไรสักอย่าง ยังจะไปทำอะไรที่ตรงกันข้าม
กับสิ่งที่เคยทำ เหมือนกับว่า ทำดีแล้วไม่ได้ดี ก็ขอทำชั่วเสียบ้าง ขอล้ม
ชิมรสแห่งการเอารัดเอาเปรียบบ้าง

ดังนั้น เราอย่าไปเสียศูนย์ ภาวีสัยมันเป็นเรื่องหนึ่ง อัตวิสัยก็เป็น
อีกเรื่องหนึ่ง รักษาอัตวิสัยของเราให้มันสมดุล ส่วนเงื่อนไขภายนอกถึง
เวลามันจะเกิด มันก็เกิด ถึงเวลาไม่เกิด มันก็ไม่เกิด ไม่ต้องไปวิตกทุกข์
ร้อน

ถาม: พวกเราดำเนินกิจกรรมอะไรต่างๆ แต่ว่าคนในคณะที่เรียก
ตัวเองว่า “สิงห์แดง” มักจะเบียดบังและมองพวกเราว่าเป็นคนบ้า อย่าไป

ยุ่งเกี่ยวกับมัน อยากถามอาจารย์ว่า คนพวกนี้มันเกิดขึ้นมาได้ยังไง

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: เกิดขึ้นได้ยังไง นี่ผมก็ไม่รู้นะว่า เดียวนี้มันยังมีอยู่ แล้วความเป็น “สิ่งสีแดง” ตอนนี้เป็นอย่างไร?

ถาม: ผมคิดว่าในปัจจุบันคนเราถูกเลี้ยงให้สมองโต แต่หัวใจกลับ เล็กลง แล้วผมคิดว่าคนยุคนี้อยากทำดีต้องมีอะไรตอบแทน เช่น การมี กิจกรรมอะไรสักอย่างที่จะช่วยคนยากคนจน แล้วเขาจะถามว่ามีเกียรติ- บัตรให้เขาไหม ซึ่งคิดว่าเป็นปัญหามาก และนักศึกษาปัจจุบันไม่ได้มอง ว่าเราเรียนไปแล้วเราจะช่วยสังคมได้อย่างไร แต่เขามองว่าเรียนไปแล้วเขา จะเลื่อนสถานะทางสังคมเขาอย่างไร จะมียานพาหนะใหม่ มีอาชีพหน้าตาเป็น อย่างไร

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: ผมรู้สึกเฉยๆ กับความคิดดังกล่าว ผม รู้สึกว่าคุณมีทางเลือกว่า คุณคือคนที่จะไปช่วยคนอื่น หรือว่าเป็นคนที่คนอื่นจะมาต่อต้านในอนาคต ถ้าคุณเอาไรต์เอาเบรียบแสงทั้งเงินทั้งอำนาจ วันหนึ่งคุณก็จะเป็นเป้าหมายแห่งการถูกต่อต้านโดยคนที่ไม่ยอมรับ แต่ถ้าคุณมีสติสำนึก ผมอยากบอกว่าเรื่องชีวิต คุณต้องเข้าใจในสิ่งที่ถูก ต้องตั้งแต่ต้น แล้วคุณจะไม่ไปทำเรื่องบ้าๆ บอๆ

ไอ้เรื่องบ้าๆ บอๆ ของผมก็คือ (๑) อยากรวย (๒) อยากมี อำนาจ (๓) เอาตัวรอดคนเดียว สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ไร้แก่นสาร คุณรู้ หรือเปล่าว่า อันดับแรกคุณอยู่ในโลกประเดี้ยวเดียว อยู่ชั่วคราว อันดับ ต่อมาคุณไม่ได้อยู่โดยลำพัง คุณอยู่โดยอาศัยสิ่งอื่นที่ไม่ใช่ตัวคุณ เพราะฉะนั้น ในทางธรรมะเขาเลยบอกว่า ชีวิตคือ “อนัตตา” มันไม่มี ตัวตน คำว่า “อนัตตา” ก็คือการไม่มี “อัตตา” เพราะถ้าโดยกายภาพ

ตัวคุณก็มาจากชาวกศพนานาชนิต และพืชผักนานาชนิตที่คุณกินเข้าไป
ถ้าในทางสังคมก็คือ คุณนั่งอยู่บนเก้าอี้ที่คนอื่นผลิต เรียนในโรงเรียนที่
คนอื่นจ่ายภาษี เดินบนถนนที่คนอื่นสร้าง มันโยงใยกันไปหมดเช่นนั้น

เพราะฉะนั้น ทางพระก็เลยสอนว่า เมื่อคุณเกิดมาเป็นคนแล้ว จึง
ต้องมีเมตตากรุณาต่อสัตว์ แล้วความเมตตากรุณานั้นจะกลับมาหาตัว
คุณเอง เพราะว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของส่วนทั้งหมด เอามาปะเป็นการเมือง
ก็คือว่า คุณสัมพันธ์กับคนในสังคม มนุษยชาติมันเป็นพี่น้องกัน ปล่อย
ให้เขาลำบากก็ไม่ได้ คุณต้องมีส่วนแก้ไขในความลำบากนั้น เพราะมันส่ง
ผลสะท้อนถึงกัน

ในทางฟิสิกส์ก็ยืนยันว่า มันมีสนามพลังระหว่างคนกับคน คนกับ
ธรรมชาติ แท้จริงแล้วมันเป็นคลื่นพลังที่โยงใยกันทั้งหมด แล้วกลับ
ไปคิดว่าเราคือ “สิ่งหนึ่ง” เราต่อไปอนาคตเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น
จังหวัดนี้ หรือเปลอๆ เล่นการเมืองอาจจะได้เป็นรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมันเป็นความเพ้อเจ้อชนิดหนึ่ง มันไม่มีความจริง
หรอก แล้วก็จะจบลงอย่างทุรนทุราย เมื่อถึงวันที่ต้องจากโลกนี้ไป โดย
ไม่รู้ว่ที่เกิดมามีความหมายคืออะไร

อย่างไรก็ตาม เมื่อคุณตั้งศูนย์ตรงนี้ได้ ก็ไม่ต้องไปเสียเวลากับ
เรื่องที่ไร้เหตุผล แล้วก็ไม่ได้หมายความว่าผมไปยุให้คุณไปบวช ไปเป็น
ฤาษีชีพรามณ์หรือไปถือปิ่นอยู่ในป่า แต่ขอให้อยู่อย่างมีสติ อะไรที่
ได้ อะไรที่ช่วยได้ ก็ให้ก็ช่วย อะไรที่ต้องดูแลตัวเอง ก็ต้องดูแล แต่อย่า
ไปหลงว่าตัวเองเป็นศูนย์กลางจักรวาล จริงๆ แล้วถ้าคนอื่นเขาหยุด
ทำงาน คุณนั้นแหละจะตายคนแรก เพราะว่าทั้งหมดที่คุณยังชีพอยู่ได้
นั้น มันมาจากเพื่อนมนุษย์ มันมาจากธรรมชาติ มันมาจากดินฟ้าอากาศ
สรรพสิ่งสารพัดที่ถักทอขึ้นมาเป็นเครือข่ายแห่งชีวิต ให้คุณมีชีวิตอยู่
ขึ้นและดำรงอยู่ ถ้าไม่มีสิ่งเหล่านั้นคุณก็อยู่ไม่ได้ แม้วันเดียวคุณก็อยู่ไม่

ได้

ถาม: ต่อจากที่น้องเขาถามเมื่อสักครู่นี้ เราอาจจะต้องยอมรับว่า กิจกรรมอาสาส่วนใหญ่อาจจะจบลงพร้อมกับชีวิตในมหาวิทยาลัย เพราะเมื่อจบแล้วก็ต้องไปหาเลี้ยงชีพ และกิจกรรมเหล่านั้นมันแทบจะไม่เหลือแค่จะทำงานแล้วเบียดเบียนคนอื่นน้อยที่สุด บางครั้งมันยังทำลำบาก อาจารย์มีวิธีการจัดการกับเรื่องแบบนี้หรือเปล่าครับ

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: ทั้งชีวิตผมไม่เคยคิดจะไปเบียดเบียนคนอื่น ทำงานหาเงินเท่าที่มันจำเป็น ผมเป็นอาจารย์ ผมจบปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยระดับสูงมากของสหรัฐอเมริกา ผมได้เงินเดือน ๔,๐๐๐ กว่าบาท ผมมีทางเลือกที่จะไปเอา ๒๐๐,๐๐๐ บาท ในภาคเอกชน จริงๆ แล้ว ๔,๐๐๐ กว่าบาทอยู่ไม่ได้หรอก ผมอาศัยเขียนหนังสือเพิ่มนิดหน่อยก็พอจะอยู่ได้ แล้วก็อยู่มาถึงปัจจุบันที่สอนมา ๒๐ ปี เงินเดือนเพิ่งมาถึง ๓๐,๐๐๐ บาทเมื่อเดือนสองเดือนที่ผ่านมา คิดดูแล้วกันปีหน้าผมก็จะเกษียณแล้ว ผมก็อยู่มาได้

ผมอยากบอกว่าชีวิตคนจริงๆ ถ้าจะแค่ออยู่ มันก็ไม่ได้ต้องการอะไรมาก ไอ้ที่หากันไปมันเกินกว่าอยู่ เอาไว้ให้เพื่อลูก เพื่อหลาน เพื่อตัวเอง บางทีก็เพื่อเจ๊ ๗ หมื่นล้าน ไม่รู้ว่าจะเอาไปทำอะไร แล่นั่งนับยังนับไม่สำเร็จ ผมมีเพื่อนอยู่คนหนึ่ง เขามี ๕๐ ล้าน เขาก็บอกว่าเขาจนเพราะเขาเทียบกับหมื่นล้าน ผมก็คำนวณจากเงินเดือนของผม ผมต้องสอนถึง ๒๐๐ ปี ถึงจะได้เงินแบบนั้น แล้ว ๒๐๐ ปี ห้ามใช้แม้แต่บาทเดียว ซึ่งส่วนใหญ่หาเงินทั้งนั้น

เมื่อเสาร์อาทิตย์ที่แล้ว ผมไปทางเต็นท์นอนอยู่บนเขาที่ชัยภูมิ บังเอิญเป็นวันเสาร์อาทิตย์ ก็มีคนในกรุงเทพฯ ไปทางเต็นท์อยู่อีกฝั่ง

หนุ่มคนหนึ่งเห็นว่าพวกเรามีหลายคนก็เข้ามาผูกมิตร มาถามไถ่ว่าเป็น
อย่างไรเสาร์อาทิตย์มาเที่ยว ผมก็บอกว่าปกติผมไม่มาเสาร์อาทิตย์
หรอก ผมจะมาวันธรรมดา เขาก็ตอบกลับมาว่า แล้วไม่ทำมาหากินหรือ
ผมก็บอกว่าผมไม่เชื่อเรื่องการหาเงิน เขาทำหน้าที่เหมือนถูกผีหลอก ผม
ก็บอกต่อว่า ผมหาบ้าง แต่หานิดหน่อย หาพอมีกินแล้ว ที่เหลือก็มาใช้
ชีวิต ให้คนอื่นบ้าง ให้ชีวิตบ้าง

กลับมาเรื่องการทำงานที่ถามไว้เมื่อครู ผมไม่ปฏิเสธหรอกว่าชีวิต
ที่ดีต้องมีเงื่อนไขทางวัตถุบ้าง แต่มันไม่ได้ต้องการมากขนาดเหมือนดังที่
เป็นกันอยู่ เช่น ต้องมียาทาร์กแร่ ต้องมีสีผม ต้องมีชุดตอนเช้า กลางวัน
เย็น ต้องมีกางเกงในสารพัดรูปแบบ อะไรแบบนี้ ซึ่งมันละอะอะ

จริงๆ การมีชีวิตที่ดีนั้น มันเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ (๑) เป็น
ความสัมพันธ์ใหญ่ระหว่างเรากับธรรมชาติ (๒) ชีวิตที่มีความสัมพันธ์
ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ ไม่ได้หมายความว่าเจอหน้าใครก็ยิ้มแบบมนัส
บุญจรรย์^๔ แต่ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ก็คือ คุณเอาใจใส่ทุกข์
สุขร้อนหนาวของเพื่อนมนุษย์ แล้วก็เป็นส่วนหนึ่งของพวกเขา มีสติสำนึก
เอาไว้ (๓) ความสัมพันธ์ที่ดีกับตัวเอง ตรงนี้มันต้องคิด เพราะคนเรา
จำนวนมากเลยที่เดียวที่ไปก่อเรื่องก่อราวเดือดร้อนในสังคม เพราะว่า
มีความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกับตัวเอง ขัดแย้งก็คือไม่อยากเป็นตัวเอง อยาก
เป็นคนอื่นอยู่ตลอด จบตรี้ก็ไม่ได้ อยากจบโท หรือว่ามีเงินเท่านั้นก็ได้
ต้องอยากมีเงินเท่านั้น

.....

^๔ มนัส บุญจรรย์ นักกีฬามวยสากลสมัครเล่นทีมชาติไทย ได้เหรียญ
ทองจากแข่งขันมวยสากลสมัครเล่นในมหกรรมกีฬาโอลิมปิกที่กรุงเอเธนส์ ประเทศ
กรีซ (พ.ศ. ๒๕๔๗/ ค.ศ. 2004) และเหรียญเงินในมหกรรมกีฬาโอลิมปิกที่กรุงปักกิ่ง
ประเทศจีน (พ.ศ. ๒๕๕๑/ ค.ศ. 2008) มนัส มักจะมีสีหน้าที่เป็นยิ้มอยู่เสมอ.

คุณไม่มีความพอใจกับตัวเอง ก็คือไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับตัวเอง ทุกวันนี้คุณอยากเป็นคนอื่น อยากเป็นอย่างอื่น เพราะคุณรังเกียจสิ่งที่คุณเป็น ตั้งแต่รูปร่างหน้าตา มาจนกระทั่งฐานะทางสังคม ดังนั้น ถ้าจัดการตรงนี้ได้ไม่ได้จะเกิดทุกข์มาก แต่ว่าถ้า ๓ ประการสามารถจัดการได้หมด คุณก็สามารถอยู่อย่างมีความสุข อยู่อย่างมีคุณค่า มีความพอใจ เต็มเต็มในชีวิตได้ ซึ่งระบบสังคมปัจจุบัน ระบบการศึกษาในปัจจุบันมันสวนทางกับเรื่องที่ผมพูด

คุณต้องไปเอาสิ่งอื่นจากที่อื่นตลอดเวลาเพื่อทำให้ตัวเองมีความสุข คุณไม่เข้าใจว่าความสุขมันมาจากเบื้องลึกชั้นไหน คุณต้องทำตัวเองให้มีความสุขเองได้ อยู่คนเดียวได้ ไม่โหยหาสิ่งอื่นที่อื่น สร้างบ้านไว้ให้หัวใจ ล้มตัวลงนอนที่ไหน ที่นั่นก็เป็นบ้าน นั่งตรงไหน ที่นั่นก็เป็นบ้าน ชีวิตไม่มีค่าใช้จ่าย ผมจึงไปกางเต็นท์นอนในป่า

ถาม: อยากทราบว่าจากการที่อาจารย์ศึกษาหลักศาสนา อาจารย์จะอธิบายชีวิตในแง่ศาสนาที่ตายแล้วจะไปไหน หรือว่าจะใช้ศาสนาอธิบายหลักความหมายของชีวิตอย่างไร

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: คุณต้องเข้าใจว่า ผมแสวงหาทางจิตวิญญาณตั้งแต่เด็กๆ ทุกครั้งที่เรานั่งมองดูก้อนเมฆ มองดูพระจันทร์ พระอาทิตย์ ด้วยความรู้สึกที่มันไม่เกี่ยวข้องกับโลกทางวัตถุ ซึ่งผมเองในทางรูปธรรม ผมโตขึ้นมาจากวัด ผมได้ซึมซับพระธรรมคำสั่งสอนตั้งแต่ ๑๐ ขวบ จนมันฝังลึกในรากเหง้าของตัวเอง ก่อน ๑๔ ตุลาคม ผมก็บวชอยู่ในวัดเหมือนกัน หลัง ๑๔ ตุลาคม ผมก็ไปพูดเรื่องพรรคสังคมนิยม

เพราะฉะนั้น แม้แต่ช่วงที่ไปชูธงวัตถุนิยมวิภาชวิธี วัตถุนิยม-

ประวัติศาสตร์ และลัทธิมาร์กซ์ ผมเลือกมาถือป็นยืนยามคนเดียวกลาง
ดึก ซึ่งมันไม่มีวัตถุนิยมที่ไหนมาบอกคุณว่าต้องตายคืนนี้ หรือว่าระหว่าง
ที่ต้องเข้าตีค่ายทหารของรัฐบาล ถ้าวันนี้ไม่รอด แล้วจะบอกตัวเองว่า
อย่างไร ความรู้สึกเหล่านั้น มันเลยเรื่องของทางสังคมเข้ามาสู่ด้านจิต
วิญญาณ ต่อมาก็พ่ายแพ้กลับบ้าน มาอยู่ในสังคมที่เราไม่เห็นด้วย

สำหรับตัวผม ผมรู้สึกว่าจะเข้าใจอะไรมากขึ้นตรงที่ว่า ตัวตนอะไร
ของเรามันไม่มี มันขึ้นอยู่กับความคิด ขึ้นอยู่กับสำนึกที่เราไปยึดติด แต่
ถ้าวันใดเราเลิกยึดติด เราก็จะรู้สึกว่ามันเกิดความรู้สึกที่ว่าง ไม่ใช่ว่าง
แบบความเหงาหรือแบบว่างเปล่า จะเป็นการว่างแบบน้ำหนักกดทับ เรา
ไม่มีข้อเรียกร้องที่จะตอบสนอง เราไม่มีชื่อเสียงที่จะต้องรักษา เราไม่มี
ผลประโยชน์ที่จะต้องเรียกหา แต่เรามีความรู้สึกอยาก อยากเป็นส่วน
หนึ่งของสิ่งต่างๆ มากมาย แล้วผมก็ทำในลักษณะนั้น ก็คือ ผมได้ช่วย
สรรพสัตว์ทั้งหลายที่ตกทุกข์ได้ยากตั้งแต่แมลงเล็กๆ ไปจนถึงเพื่อน
มนุษย์

ความรู้สึกนี้ มันไม่ได้ทำให้เราหนีไปจากโลก แต่เรากลับเข้ามา
หาโลกในลักษณะที่เราให้มากขึ้น เราก็อย่าไปคิดว่ามันเป็นภาระให้ เพราะ
ศัพท์คำว่า “ให้” มันไม่รู้ว่าจะเอาอะไรมาใช้เปรียบเทียบ แต่จริงๆ แล้ว
เหมือนเราเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งต่างๆ แล้วเราสบายใจ

ผมก็อยู่ในระยะฝึกตัวเองให้มันถึงจุดที่ผมคาดหวังหรืออยากจะ
ให้มันบังเกิดก็คือว่า ถึงเวลาไปจากโลกนี้ผมรู้สึกเฉยๆ เพราะผมรู้ว่าส่วน
อื่นๆ เขาก็ยังอยู่ต่อ ผมต้องฝึกตัวเองเพื่อจะได้เผชิญกับความตายอย่าง
สนุก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ คนโบราณเขาก็เคยทำกันมา

ถาม: เหตุการณ์และจุดเริ่มที่ทำให้อาจารย์ลดอัตตาส่วนหนึ่งของ
ตัวเองได้อย่างไร

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: การลดอัตตาก็พยายามมาตลอด แต่ช่วงก้าวกระโดดนั้น มันในช่วงชีวิต ที่สูญเสียครอบครัว และหย่าร้าง ก็เลยไปผูกมิตรกับพวกกระรอก เราก็เริ่มรู้สึกว่ามันไม่มีเส้นแบ่ง เราไปคิดเอาเองว่าเราเป็นคน เขาเป็นสัตว์ แล้วผมก็เริ่มมองไปยังสิ่งอื่นๆ มากขึ้น ซึ่งมันมีช่วงก้าวกระโดด อันที่จริงผมฆ่าสัตว์มาเยอะ มาวันหนึ่งพบว่าผมทำมันไม่ได้แล้ว ผมเลิกตกปลา ผมเลิกฆ่าสัตว์ ผมเอาปืนที่ผมมีเกือบ ๒๐ กระบอกไปแจกไปขายหมด

จนถึงบัดนี้ผมช่วยแม่กระต่ายแมลงเล็กๆ ซึ่งทำแล้วก็ได้เชื่อว่าจะได้ขึ้นสวรรค์ ทำแล้วจะถูกต้องตามหลักคำสอน ตราบใดที่คิดอย่างนั้นถือว่าเป็นระบบทุนนิยมด้านธรรมมะ เป็นการลงทุนเพื่ออนาคตในภาพหน้า แต่ผมรู้สึกว่ายากช่วยเขาจริงๆ ช่วยแล้วรู้สึกดี ตลอดชีวิตไม่เคยทำเรื่องบ้าๆ บอๆ เช่น เอามือล้วงเข้าไปในโถส้วมเพื่อจะหยิบจิ้งจกไม่ให้มันจมน้ำตาย

ถาม: แล้วสุนัขที่จะกัดอาจารย์ในวันถอดหมวก ตอนนั้นมันยังจะกัดอาจารย์อยู่หรือเปล่า

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: ไม่เลย! มันเป็นเรื่องมหัศจรรย์อย่างหนึ่ง แต่ผมไม่อยากจะพูด เดี่ยวมันเปลี่ยนใจ เรื่องของเรื่องก็คือ มีหมาอยู่หน้าคณะรัฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ทำพระจันทร์ ซึ่งทุกวันนี้ก็ยังอยู่ หลายคนรู้จักดีเพราะว่าเขาเป็นเจ้าถิ่น คอยขวางทางขึ้นคณะ แล้วก็ไม่ชอบหน้าผมมาก เพราะว่าเขาไม่ชอบหน้าคนใส่หมวก เขาไม่ชอบคนตัวใหญ่ และไม่ชอบคนสะพายเป้ สืบประวัติมาว่า คงถูกทำร้ายมาจากบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าว ผมก็คิดมากในวันที่ถูกไล่กัด ด้วยสัญชาตญาณเดิมของผม จะเอาปืนมายิงมัน ซึ่งผมเคยมีประวัติห้าๆ เยอะ สมัยเรียนผม

เคยติดประกาศทำคนดวลปืนที่ทำพระจันทร์ ผมก็ถือปืนไปนั่งรอ สมัยที่
ถูกรุ่นพี่รังแก ผมก็ติดป้ายไว้ที่ชั้นหนึ่งว่า ใครที่ถูกรุ่นพี่รังแก ผมจะชก
ให้ฟรี

กลับไปที่บ้าน วันนั้นอารมณ์เพชฌฆาตมันขึ้น กะว่าจะเอาปืนมา
ยิง บังเอิญหมาตัวนี้เป็นที่รักใคร่เอ็นดูของเลขานุการคณะ ที่เคยร่วมงาน
กับผม เขาก็เข้ามาร้องไห้ขอชีวิตหมา ผมก็บอกว่า นี่คุณ! หมามันจะกัด
ผมนะ แต่คุณมาร้องไห้อย่าให้ผมไปทำอะไรมัน ผมเลยขอว่า อย่าให้มัน
ทำอะไรผมก่อน เธอก็รับปาก ผมก็กลับมาหนึ่งใคร่ครวญ เอาละ! ยอม
ถอดหมวกให้หมาตัวนี้สักที จะได้สบายใจ หลังจากวันนั้นก็ไม่มีอะไร

การลดตัวตน ถ้าคุณมีศรัทธาในทางนี้ ผมขอบอกไว้เลยว่า
มันจะไม่ได้อะไรจากการใช้เหตุใช้ผล ในทางความคิดเป็นแค่การเริ่มทำ
ความเข้าใจในตัว Concept แต่ถึงที่สุดแล้วต้องปฏิบัติเท่าที่จะทำได้
เช่น หากเพื่อนทะเลาะ คุณต้องฝึกไม่โกรธ ของคุณหายต้องฝึกให้ปล่อย
วาง มีอะไรที่คุณแบ่งได้ก็แบ่ง ในสังคมมีอะไรให้ฝึกเยอะ เพราะทั้งวันมี
คนทะเลาะเยอะ คุณต้องฝึกทำให้เย็น ฝึกว่าต้องให้อภัย ฝึกให้ทาน ซึ่ง
ผมเคยเผชิญหน้ากับงูเห่าแม่เบี้ยในบ้านของตัวเอง หมาของผมก็จะ
เข้าไปกัด ผมก็ต้องห้ามหมาและต้องเซฟตัวเองให้ปลอดภัยด้วย ผมก็ตี
หมาให้ไปทางอื่น และนั่งคุยกับงูเห่าว่าให้ต่างคนต่างอยู่ ในที่สุดมันก็ลด
แม่เบี้ยลง แล้วก็เลื้อยไปที่อื่น มาคิดย้อนหลังก็รู้สึกกลัวๆ เหมือนกัน

ถาม: เมื่อปิดเทอมที่แล้วไปได้เที่ยงกับเจ้านาย เรื่องเกี่ยวกับ
วิสัยทัศน์ เขาพูดว่า เวลาคุณยังหนุ่มยังสาวก็จะคิดถึงเรื่องที่จะทำอะไร
เพื่อโลก พอคุณโตมานิดหนึ่งก็ไม่เอาโลกแล้ว เอาแค่ประเทศก็พอ พอโต
มาอีกหน่อยก็คิดว่าประเทศมันใหญ่ไปเอาแค่ระดับสังคมนิดๆ หน่อยๆ
หมู่บ้านก็พอ พอแก่ก็จะคิดว่าเอาแค่ครอบครัวก็พอ แล้วพอสุดท้ายก็เอา

แค่ตัวเองก็พอ

ในส่วนตัวของเราเองไม่ได้เป็นคนอย่างนั้น เรามีแรงผลักดันพอไม่ว่าจะทำงานในส่วนไหนก็สามารถที่จะเชื่อมโยงกันได้หมด อยู่ที่ว่าคุณจะต้องเลือกว่าคุณจะทำงานอย่างไรให้ตอบโจทย์ตรงนั้นได้ แล้วเราก็พูดโต้แย้งกับเขาไปว่า ทำไมเราทุกคนจะต้องเป็นไปตามวงจรที่เขาพูดหมด คงไม่ใช่หรอก เพราะถ้าเป็นอย่างนั้นหมดประเทศชาติหรือโลกคงไม่ไปถึงไหน และจากที่ได้อ่านหนังสือของอาจารย์ มุมมองของอาจารย์ได้เปลี่ยนไปจากเมื่อก่อนค่อนข้างมาก ขอให้อาจารย์อธิบายว่า คนที่มีพลังความคิดเหมือน ๑๔ ตุลา มันหายไปไหนหมด

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: ผมว่าเรื่องนี้มันมีปัญหारेื่องความคาดหวังของสังคม และมีปัญหาทั้งตัวคนเดือนตุลาเอง ความจริงการที่คุณคาดหวังให้คน Generation หนึ่งมีหน้าที่ต่อประเทศไปชั่วชีวิตมันเป็นความคาดหวังที่ใจดำใจร้าย มันเรื่องอะไร เอาสิทธิอันใด เอาความชอบธรรมอันใดมาเหมาทุกอย่างให้เขาทำ ผมว่ามันไม่ถูกต้อง ส่วนเขาจะทำได้ หรือจะเต็มใจทำหรือไม่นั้น ขอให้เป็นเรื่องของความเต็มใจของเขาเอง

มีคนมาเจอหน้าผมแล้วบอกให้ช่วยเรื่องนั้นเรื่องนี้หน่อย ผมบอกให้ลุยไปด้วยกัน เขาก็กว้างมือทันทีเลย ผมถามว่าแล้วคุณให้ผมไปสู้ แล้วทำไมคุณไม่สู้ เขาบอกว่า ก็เพราะคุณเคยสู้ จะบ้าหรืออย่างไร หมายความว่าผมเคยทำอย่างนี้มา ไม่สามารถไปทำอย่างอื่นอีกแล้วในชีวิตนี้ เป็นบาปเป็นกรรมหรือเปล่า ลองตั้งสติถามตัวเองบ้างไหม บรรดาผู้ที่คาดหวังทั้งหลายว่า คุณกำลังให้ความเป็นธรรมกับคนที่เขาไปเหนื่อยยาก ไปล้มตาย มากน้อยแค่ไหน

ผมเชื่อเลยว่าต้องมีคนมาขอห่วยวีรชนที่เขานอนเฝ้าไว้ ซึ่งพวกเขา

ตายไปแล้ว ยังต้องให้ห่วยต่อ ถามว่าในวันนี้ผมสู้ไหม ผมสู้ แต่ผมจะไม่สู้แบบเด็กๆ กรุณาเข้าใจว่า ผมไม่ได้ทิ้งอุดมการณ์ แต่ผมทำให้มันประณีตมากยิ่งขึ้น

อุดมการณ์ก็เหมือนกับต้นหาชนิดหนึ่ง ต้นหาที่อยากให้คนอื่นทำตามใจเรา แล้วมักจะนำมาสู่การไม่ฟังใคร ซึ่งตรงไหนที่การข่มเหงรังแก มันชัดเจน ตรงไหนที่การเอารัดเอาเปรียบทำร้ายคน มันชัดเจน เราก็ไม่รังรอที่จะไปต่อต้าน แต่ว่าตามฐานานุรูปที่มันเป็นอยู่ เช่น เวลาเขาส่งตำรวจไปตีชาวบ้าน ผมก็เซ็นแถลงการณ์ คือว่าคณะผมมีอาชีพลงนามแถลงการณ์กันทุกคน ถ้ามีอะไรที่เราเห็นสมควรที่จะไปร่วมชุมนุมได้ เราก็ไป แต่อย่านึกว่ามันเป็นรูปแบบเดียว เพราะว่าการให้สติ การให้ความคิดก็เป็นอีกสิ่งที่เราบริการสังคมได้

มีคนแก่ไว้ก็เพื่อเอาภูมิปัญญาส่วนกลางมาก่อประโยชน์ ไม่ใช่เอาคนแก่ไปยกน้ำหนัก ตัวผมก็ไม่ได้อยู่เฉยๆ เลย จริงๆ แล้วผมทำให้ตลอด อย่างเดือนธันวาคมที่แล้ว (๒๕๕๐) ผมเป็นผู้กล่าวปาฐกถาในการประชุมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ซึ่งให้เห็นว่าปัญหาบ้านเมืองมันอยู่ตรงไหน^๕

เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ผมปาฐกถาเนื่องในวันคล้ายวันเกิด

.....

^๕ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, “เมืองไทยในระบอบเปลี่ยนผ่าน,” ปาฐกถาในการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๕๐), จัดขึ้นด้วยความร่วมมือระหว่าง สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ณ ศูนย์การค้าและนิทรรศการนานาชาติ กรุงเทพฯ (ไบเทค บางนา), ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๐.

^๖ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, “พุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์,” ปาฐกถาเสมพรังพวงแก้วครั้งที่ ๑๔, ณ เรือนร้อยฉันทา สวนเงินมีมา คลองสาน กรุงเทพฯ, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑.

ของหมอเสม พริ้งพวงแก้ว อธิบายถึงพุทธธรรมกับโลกาภิวัตน์^๕ เดือนมีนาคม ผมกล่าวปาฐกถาเรื่องการเมืองภาคประชาชนในการแจกรางวัล SMEs ในวันคล้ายวันเกิดอาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์^๖ เดือนพฤษภาคม ผมปาฐกถาอบรมจิตอาจารย์ใหม่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเดือนสิงหาคม ผมมานั่งอยู่ตรงนี้ นี่ก็เป็นบทบาทหน้าที่ที่ผมทำเพื่อปลุกจิตสำนึก ซึ่งผมอยากทำ

เดือนหน้าผมได้รับเชิญไปปาฐกถาเนื่องในโอกาสที่บรรดาศิษยานุศิษย์ของท่านพระพุทธทาสจะชุมนุมใหญ่กันในวันที่ ๑๒ กันยายน เพื่อสร้างหอดจดหมายเหตุพุทธทาส^๗ เดือนตุลาคม กลุ่มจิตวิวัฒน์เขาเชิญไปเป็นวิทยากรคุยเรื่องจิตวิญญาณ^๘ เดือนธันวาคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

.....

^๕ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, “การเมืองภาคประชาชนกับอนาคตการเมืองไทย,” ปาฐกถาในพิธีมอบรางวัลธรรมภิบาลดีเด่นแก่ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมแห่งปี ๒๕๕๑, สถาบันป่วย อึ้งภากรณ์ ร่วมกับ สมาคมธนาคารไทย และสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, ณ โรงแรมพลาซ่าแอทธินี, ๙ มีนาคม ๒๕๕๑.

^๖ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, “อำนาจแห่งความว่าง ความว่างแห่งอำนาจ, ปาฐกถาในปาฐกถาชุด พุทธธรรมพาไทยพ้นวิกฤต,” จัดโดยมูลนิธิหอดจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ, ณ หอประชุมมหิศร สำนักงานใหญ่นาครไทย-พาณิชย์ จำกัด (มหาชน), ๑๒ กันยายน ๒๕๕๑.

^๗ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, มณฑานี ดันดีสุข, และรวีวาร โฉมเฉลา, “ชีวิตความหมาย และการลืมหายของจิตวิญญาณ: เสวนาแสงหวนบนเส้นทางใหม่กับหนังสือ สนทนากับพระเจ้า - *Conversations with God: An Uncommon Dialogue*,” เสวนา ณ สถาบันปริทัศน์ พนมยงค์, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๑.

เรียกร้องให้ไปเสนอบทความเกี่ยวกับรัฐชาติและชาติพันธุ์ ซึ่งจะพูดถึง การกดขี่ชนชาติต่างๆ ในประเทศนี้โดยอำนาจรัฐ^{๑๐}

ถ้าให้ผมไปยืนถือไมโครโฟนพูด ๕ วัน ๕ คืน คงไม่ไหวและคง ไม่ทำเพราะมันเซย์ แต่ผมบอกไปแล้วว่าเราไม่จำเป็นต้องผลิตซ้ำจิต- วิญญาณ คนต่างรุ่นกันก็ต้องปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไข แต่ที่เจ้านายของ คุณคนนั้นบอกว่า เกิดมาคิดเรื่องใหญ่ พออายุมากไปก็คิดเล็กลงๆ นั้น ผมว่าเจ้านายของคุณไม่เข้าใจงานแบบนี้ ไม่เข้าใจสิ่งที่ผมคิดในตรงนี้ ผม คิดว่าคนจำนวนมากไม่เคยคิดเรื่องใหญ่เลยตั้งแต่เกิดมา ส่วนพวกที่คิด เล็กลงก่อนที่จะเขาจะตายนั้น อย่าเพิ่งไปว่าเขาเลย เพราะเขาต้องคิดว่าเวลา ที่เขาตายแล้ววิญญาณจะไปไหน

มันเป็นเรื่องธรรมชาติที่มนุษย์จะต้องไต่ถามว่า ก่อนหน้า จักรวาลอยู่มา ๑๓,๐๐๐ ล้านปี โลกอยู่มา ๔,๖๐๐ ล้านปี มนุษย์อยู่มา ๑๕๐,๐๐๐ ปี แล้วเราเกิดขึ้นมา ๖๐-๗๐ ปี ก่อนหน้านั้นมาจากไหน หลังจากนั้นเราไปไหน คำถามนี้ผมคิดว่ามันชอบธรรมและควรจะคิด เพราะ มันจะโยงกลับมาสู่ประเด็นที่ว่า ระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่ คุณจะมีพฤติกรรม อย่างไร คนที่อยู่อย่างถูกต้องที่สุดคือคนที่คิดเรื่องความตายถูกต้อง แล้ว คนที่คิดเรื่องการอยู่ถูกต้องก็จะมองการตายอย่างถูกต้อง มันเป็นเรื่องที่

.....

^{๑๐} เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, “รัฐชาติ ชาติพันธุ์ และความทันสมัย,” บทความนำเสนอใน การประชุมวิชาการชาตินิยมกับพหุวัฒนธรรม, จัดโดย ศูนย์ภูมิภาคด้านสังคมศาสตร์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมกับ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการสนับสนุนจากกระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติ โรงแรมดิเอ็มเพรส จังหวัดเชียงใหม่, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๑.

เชื่อมโยงกัน ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ต้องแยกออกจากกัน

ดังเช่นเรื่องของท่านมหาตมะ คานธี ท่านใช้เรื่องหลักธรรม ในการไม่ตอบโต้ไม่ทำร้ายคนอังกฤษ ท่านบอกว่า การกอบกู้เอกราชเป็นการ ทดลองสัจจะ สัจธรรม ก็คือการทดลองความจริง ผมคิดว่าการเข้าใจ โลกในทางโลกภาวะไม่ได้หมายความว่าเราไม่ได้ดูดำดูดีความเป็นไปใน บ้านเมือง

ถาม: อาจารย์คิดว่าจิตวิญญาณของนักปฏิวัติมันเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดความเป็นตัวตนของนักกิจกรรมหรือเปล่า อีกประเด็นก็คือ อาจารย์ยังนิยามตัวเองว่ายังคงเป็นนักปฏิวัติอยู่หรือเปล่า

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: ผมไม่มีคำนิยามเกี่ยวกับตัวเองเลย ผม ใช้เวลาอยู่คนเดียวในการเขียน ครุ่นคิดอะไรต่างๆ ก่อนข้างเยอะ ในเวลานั้นผมไม่รู้ตัวตัวเองเป็นใคร แต่ไม่ใช่เรื่องสับสนคือหมายความว่าไม่ได้ ตั้งสมมติฐานว่า บัดนี้นายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล กำลังคิด บัดนี้นาย เสกสรรค์ ประเสริฐกุล กำลังกินข้าว แบบนี้มันไม่ใช่

ผมจะไม่รู้สิว่าผมกำลังเป็นใครอยู่ แล้วผมพยายามทำให้สิ่งนี้ เช่น ผมไม่ขอตำแหน่งทางวิชาการ แล้วอย่าคิดว่าผมขอไม่ได้ เพราะผม เขียนหนังสือมาเยอะ ผมก็จะไม่มีตำแหน่ง และอีกอย่างหนึ่งผมไม่ขอต่อ อายุราชการ เพราะว่าเมื่อไม่ได้ตำแหน่ง “รองศาสตราจารย์” ก็ต่ออายุไม่ ได้ ต้องทำให้ไม่ได้ “รองศาสตราจารย์” แล้วมาบังคับให้ผมทำงานต่ออีก ๕ ปี ก็ไม่ได้ ซึ่งเมื่อถามว่า นิยามตัวเองเป็นนักปฏิวัติหรือเปล่า ผมอยาก จะบอกว่า ผมไม่นิยามตัวเองเป็นอะไรเลย

เพราะว่าชีวิตพอไปนิยามมันแล้วจะยุ่ง คำนิยามทั้งปวงล้วนเป็น การลอกความคิดคนอื่น เอาความจริงในเรื่องของประวัติ คุณคืออาจารย์

แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต้องทำหน้าที่เป็นอาจารย์ทั้งวัน แต่ถ้าถามว่าผมเคยเป็นไหม ก็เคยลุ่มหลงกับเปลือกนอกของชีวิต แต่ผมโชคดีตรงที่มีคนยึดเยียดให้ผมเป็นโน่นเป็นนี่ตลอด จนวันหนึ่งมันล้าสัก ก็เลยคิดว่าคำนิยามทำให้จิตหลอน ถ้าเราเริ่มจากความรู้สึกข้างในลึกๆ จริงๆ เราจะได้ชัดเจกว่านี้ เพราะถ้าเรานิยามตัวเอง เราก็จะมีตัวเองอยู่ในพื้นที่ของความคิด ซึ่งผมเคยเป็น มันจะทำให้เราวิเคราะห์สิ่งต่างๆ เพี้ยนออกไปจากความเป็นจริง

และอีกคำถามเมื่อครูต้องแยกก่อนว่า นักกิจกรรมกับนักปฎิวัติมันไม่เหมือนกัน แต่ว่าเรื่องจิตวิญญาณที่ผมเคยพูดให้อาจารย์ใหม่ฟัง หมายถึงการมีศรัทธาในสิ่งที่ใหญ่กว่าตัวเอง แล้วถือว่าตัวเองจะทำการใดๆ เพื่อสิ่งนั้น

เพราะฉะนั้น จิตวิญญาณของผมใช้ในความหมายที่ค่อนข้างจำกัด คือ ไม่ได้หมายความว่าวิญญาณที่สิงอยู่ในร่างแล้วเวียนว่ายตายเกิด แต่ผมใช้ในความหมายค่อนข้างเป็นสากล คือ อะไรที่เป็นสปีริต (Spirit) เหมือนเราเป็นนักกีฬา ถ้าแพ้แล้วโกรธก็แสดงว่าตัวตนออกมา แต่ถ้าแพ้แล้วยอมรับได้ แสดงว่าเรามองเกมมันเป็นองค์รวมของเพื่อนมนุษย์ ดังนั้น จิตวิญญาณมันควรจะอยู่ในทุกอย่าง ทุกอย่างที่เราทำไม่ว่าจะเป็นนักปฎิวัติหรือนักกิจกรรม

ตราบใดที่เราทำสัมมาอาชีพ ทำอย่างไรวิญญาณ มันก็จะเจ็บปวด เพราะฉะนั้น จิตวิญญาณมันเป็นทางสายหนึ่งในการดำเนินชีวิตว่า คุณจะทำอะไรก็ตามต้องผูกใจไว้กับสิ่งนั้นด้วย ต้องเห็นคุณค่าของมันมากกว่าผลตอบแทน ใน ภคฺวํทคฺคิตา กล่าวไว้ว่า ทำสิ่งใดต้องรักสิ่งนั้น อย่าไปคิดว่าผลที่ได้มันคืออะไร ในคำสอนของดอนฮวน (don Juan Matus)^{๑๑} เป็นตำราอินเดียนแดงซึ่งได้พูดถึงเส้นทางแห่งหัวใจ ก็คือจะเลือกเส้นทางใดก็ตามจะต้องเลือกเส้นทางที่มันมีหัวใจหมาย

ความว่า เป็นหัวใจที่ผูกติดอยู่กับเส้นทางที่เราเลือก

เพราะฉะนั้น กิจกรรมที่ทำไมว่าเป็นอะไรก็ตาม ทุกกิจกรรมในชีวิต อยากจะรักใคร่รักให้จริง อยากจะรักงานไหนก็รักให้จริง ใช้ชีวิตจริง อย่าเป็นชีวิตปลอม ไม่ใช่ที่เราเหล่าวีรชนในอนุสรณ์สถานจะต้องไปเลี้ยงเด็กกำพร้า ในขณะที่เดียวกันก็โทรศัพท์ไปหาหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ รู้สึกปลื้มเพียงแค่ว่าบอกว่าทำแบบนี้ดี ซึ่งมันไม่ได้อะไรขึ้นมา ไม่มีจิตวิญญาณ

ถาม: อาจารย์ถอดหมวกแล้ว อาจารย์ทิ้งอุดมการณ์แล้วหรือยัง

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: ในเวลาที่ผมจะทำอะไรก็ตามที่โลกถือว่าเป็นเรื่องดี ผมไม่จำเป็นต้องปลุกเร้าตัวเองด้วยธงผืนไหนหรือชุดคำขวัญอะไร ผมรู้สึกว่ามันไม่จำเป็นแล้ว ในวัยหนึ่งผมอาจจะม่ แต่ในขณะนี้ผมคิดว่ามันไม่จำเป็น อยากจะทำก็ทำ ไม่อยากจะทำก็ไม่ทำ ใครมาต่อว่า อย่างเช่น การที่สู้กันอยู่ทุกวันนี้ทั้งฝ่ายพันธมิตร^{๑๑} ทั้งฝ่าย

.....

^{๑๑} Carlos Castaneda, *Journey to Ixtlan: The Lessons of Don Juan* (New York: Simon & Schuster, 1972).

^{๑๒} พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นกลุ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ โดยมีจุดประสงค์ในการต่อต้านรัฐบาลและนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดรัฐประหาร ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ และการยุบพรรคไทยรักไทย (๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐) ภายหลังการรัฐประหารก็ยังคงเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลและนายกรัฐมนตรีทั้งนายสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ที่มีความเกี่ยวข้อง กับ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรเรื่อยมาจนถึงการยุบพรรคพลังประชาชน (๒ ธันวาคม ๒๕๕๑) มีสัญลักษณ์เป็นสีเหลือง บ้างเรียกว่า “กลุ่มคนเสื้อเหลือง.”

แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช. หรือ นปช.)^{๑๓} ซึ่งมีเพื่อนอยู่ในทุกกลุ่ม แล้วผมก็จะไม่เข้าไปอยู่ในกลุ่มไหนทั้งสิ้น แต่ผมก็รักทุกคน ผมรู้สึกเป็นส่วนที่ดีของแต่ละฝ่ายนั้นมียุ ซึ่งมีส่วนที่ทำให้ประเทศนั้นมันขับเคลื่อน ขณะเดียวกันก็มีส่วนที่ใช้ไม่ได้ด้วยเช่นกัน

ผมเคยบอกว่า “คนเดือนตุลา” ได้สลายตัวไปแล้วในรูปของขบวนการ แต่ในฐานะปัจเจกบุคคลวันหนึ่งเราอาจจะพบกันเอง พอถึงวันนั้นทุกคนก็มาว่าผมอีก ว่ามองโลกในแง่ร้าย ผมเคยถามเด็กในห้องเรียนว่าใครรู้อย่างไรประชาธิปไตยอยู่ตรงไหน ก็ไม่มีใครตอบ ผมเลยบอกว่าอยู่ในหัวพวกคุณทุกคน เพราะว่าคุณคิดขึ้นเอง เพราะฉะนั้น ๑๐ คนก็มี ๑๐ แบบ ถ้าคุณตกลงกันไม่ได้ ชาตินี้ก็ไม่มีประชาธิปไตย

และอีกอย่างหนึ่ง ผมเคยอยู่ค่ายสังคมนิยมมาก่อน มันก็เหมือนกัน มีทั้งสังคมนิยมที่เปราะ และสังคมนิยมที่แท้จริง แล้วสุดท้ายก็เถียงกันจนกระทั่งฆ่ากัน สุดท้ายก็รวมหัวกันทั้งสังคมนิยมหมด เพราะฉะนั้นคำนิยามมันอันตราย ใช้ได้ แต่ใช้ได้เฉพาะในบางช่วงในบางสถานการณ์ แต่อย่าไปหลง ถ้าไปหลงจะอันตรายต่อชีวิต คือ (๑) ทำให้ตัวเองเปลี่ยนไม่ได้ กลัวออกนอกกรอบ (๒) อาจจะใช้มันเป็นข้อแก้ตัวในการทำร้ายผู้อื่น เพราะฉะนั้น จะต้องเข้าใจจุดอ่อนจุดแข็งของมัน

.....

^{๑๓}แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) เป็นกลุ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองของผู้สนับสนุนอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และกลุ่มผู้ต่อต้านการรัฐประหาร ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ กลุ่มนี้เริ่มก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อปี ๒๕๕๐ ภายใต้ชื่อ “แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ” (นปช.) ต่อมาในวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๐ หลังการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ (๑๙ สิงหาคม) ก็ได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็น “แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ” (นปช.) มีสัญลักษณ์เป็นสีแดง บ้างเรียกว่า “กลุ่มคนเสื้อแดง.”

ถาม: อยากให้อาจารย์วิเคราะห์สถานการณ์ของพันธมิตรฯ กับ นปช.

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: ผมไม่อธิบาย คือ ผมในเวลานี้ จะว่ากล่าวหรืออย่างไรก็ช่าง เพราะมีบางคนเขาตำหนิมา อย่างเมื่อครูมีโทรทัศน์เขามาจะรอสัมภาษณ์ให้ผมวิจารณ์เรื่องพันธมิตรฯ กับ นปช. ซึ่งผมก็ปฏิเสธไป เพราะไม่รู้ว่าจะสองฝ่ายนั้นเขาจะทำอะไรกัน

แต่ถ้าพูดในแง่ของความเป็นมนุษย์ ผมมีเพื่อนร่วมรุ่นหรือเพื่อนมิตรสหายอยู่ทุกหนทุกแห่งในกลุ่มนั้น มันทำให้ผมต้องละเว้นในการที่จะไปว่ากล่าวเขาในที่สาธารณะ ถ้ามีอะไรที่ผมจะตำหนิหรือวิจารณ์นั้น ผมจะเข้าไปพูดกับเขาโดยตรง แล้วก็เวลาแลกเปลี่ยนความเห็นกันก็เป็นฉันท์เพื่อน

ถาม: แต่ในกลุ่มพันธมิตรฯ หรือ นปช. ก็ไม่ได้มีคนเพียงกลุ่มเดียว

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: ใช่! ผมรู้ ในเวลานี้ผมมองโลกอีกแบบ ยกตัวอย่างตอนที่ผมสอนนักศึกษาปริญญาเอกอยู่เมื่อปี ๒๕๕๐ ก็มีนักศึกษาไปประท้วง คมช.^{๑๔} แล้วมาประท้วงคณะนิติศาสตร์ด้วย

^{๑๔}“คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ” (คมช.) เดิมคือ “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ที่ได้กระทำการรัฐประหารเมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ต่อมาได้เปลี่ยนสถานะมาเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ตามมาตรา ๓๔ ของรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๔๙ และสิ้นสุดสภาพไปเมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งที่มีนายกรัฐมนตรื สมวัชร ธนพรเวช เป็นแกนนำ เมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๑.

ที่ไปช่วยร่างรัฐธรรมนูญ ผมก็บอกว่าคณบดีเขาเป็นคนดีคนหนึ่ง แต่สิ่งที่คุณทำโดยรวมมันก็ดูเหมือนกัน เพราะทำให้สังคมไม่เชียวรัฐบาลประหารอยู่ฝ่ายเดียว ต้องมีด้านตรงข้ามเพื่อถ่วงดุลไว้บ้าง ผมก็บอกต่อไปว่า แต่ผมไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาแถลงการณ์ ผมเห็นด้วยที่คุณออกมาเคลื่อนไหวซึ่งผมมองในภาพรวมว่าทุกฝ่ายมันถ่วงดุลกันอยู่ ถ้าวันไหนที่มันถ่วงดุลกันไม่ได้บ้านเมืองก็จะลำบาก

ถาม: ผมอยากให้อาจารย์เปรียบเทียบว่าแรงบันดาลใจของขบวนการคนหนุ่มสาวรุ่นใหมกับขบวนการในอดีตมีลักษณะอย่างไร

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล: ตัวผมมันอยู่ในขั้นตอนที่ติดหลงกับภายนอกของชีวิตให้น้อยลง เพราะฉะนั้น ผมเลยเลี่ยงทางจิตวิทยา เลี่ยงฐานะทางสังคม แต่ไม่ได้หมายความว่าในการวิเคราะห์ปัญหา มองปัญหาเราจะทิ้งคำนิยามไปทั้งหมดได้ เพราะว่าถ้าทิ้งทั้งหมดมันก็จะพูดกันไม่รู้เรื่อง มันต้องมีถ้อยคำ เพียงแต่ว่าเราต้องตระหนักความจำกัดของถ้อยคำ ถ้อยคำมันล้นแล้วแต่เป็นสัญลักษณ์ของความจริง มันไม่ใช่ตัวความจริง เราต้องตระหนักถึงความจริง

ในแง่ของการสร้างคนรุ่นใหม่ๆ ที่จะมีศักยภาพมีพลังเท่ากับรุ่นที่คุณชอบยกเป็นตัวอย่าง ผมก็บอกตั้งแต่แรกแล้วว่าเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์มันไม่เหมือนกัน นอกจากนี้แล้ว ผมคิดว่า เงื่อนไขของสังคมปัจจุบันซึ่งคลี่คลายมาสู่ยุคสมัยใหม่ มันยิ่งเน้นความเป็นปัจเจกของคน พูดถึงเรื่องตัวตนต้องรักษาตัวตน ซึ่งสวนทางกับที่ผมพูดมาวันนี้ มันยากหน่อยที่จะจัดให้รวมตัว อย่างว่าจะรวมตัวมาเพื่อบ้านเมือง คิดจะรวมตัวกันไปเที่ยวยังไม่ค่อยสำเร็จเลย ต้องเที่ยวแบบตัวใครตัวมัน แล้วก็การเปลี่ยนแปลง การนัดหมาย การรักษาคำพูด กลายเป็นสิ่งที่ไร้

คุณค่า ซึ่งบริบททางวัฒนธรรมในปัจจุบันมันแอนตี้การรวมตัว

เพราะฉะนั้น คุณจะเห็นว่า การรวมตัวในหมู่ของชาวบ้านมันจะ
ง่ายกว่า เช่น ชาวจะนะ จังหวัดสงขลา หรือพี่น้องเกษตรกรอื่นๆ ในขณะที่
ที่การรวมตัวในหมู่เยาวชนกรุงเทพฯ ในรั้วมหาวิทยาลัยนั้นจะยากมาก
เพราะเขาอยู่ในบริบทที่มันขวางน้ำอยู่ตลอดเวลา บริบทที่วัฒนธรรมหลุด
ไปอีกทิศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับตัวตนของตัวเองมากกว่าสิ่งอื่น

ในแง่การแสวงหา ในยุคนี้มีการแอนตี้ มีการอ่านหนังสือ การ
แสวงหาที่เป็นจุดเริ่มต้นของกลุ่มผมและอีกหลายคนในยุคนี้ จะอ่าน
หนังสือแล้วมานั่งคุยกัน ซึ่งผมคิดว่าสังคมไทยตอนนี้โฟกัสไปที่การ
ริเริ่มสร้างสรรค์ มันอาจจะไม่ได้อยู่ในรั้วมหาวิทยาลัยแล้วก็ได้ คือ
จุดศูนย์ถ่วงของการริเริ่มสร้างสรรค์ และไม่ใช่เพียงเฉพาะนักศึกษา ตัว
อาจารย์เองก็หาकिनตัวเป็นเกลียว

ผมชอบเห็นแบบอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ว่าที่ไหนจ่าย
ดีก็ไปที่นั่น ฟังแล้วรู้สึกแย้ แต่ก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ เพราะวามหาวิทยาลัย
เขาขายปริญญาโทกันเยอะ เขาก็ต้องประมูลตัวอาจารย์จากมหาวิทยาลัย
ของรัฐ

เสวนาการเมืองเรื่อง

ประชาธิปไตย คุณคือใคร? (Democracy, Who Are You?)

**สุทธชัย ยัมประเสริฐ, สุชาย ตรีรัตน์, ปริญา เทวานฤมิตรกุล,
วิภา ดามณี และ เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ
พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ดำเนินรายการ**

จัดโดย มูลนิธิ ๑๔ ตุลา

ณ ห้องประชุม ๑๔ ตุลา มูลนิธิ ๑๔ ตุลา

๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๑

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ถูกสร้างให้เป็น “วันรัฐธรรมนูญ” หรือชื่ออย่างเป็นทางการก็คือ “วันพระราชทานรัฐธรรมนูญ” อันเชื่อมโยงกับพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ พระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ปวงชนชาวไทย และสร้างมโนทัศน์ที่เชื่อมระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐธรรมนูญ โดยกีดกันวันที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อย่าง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ วันเปลี่ยนแปลงการปกครอง และ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก ออกไปจากสารบบความทรงจำ

เนื่องในโอกาสของวันรัฐธรรมนูญนี้ ทางมูลนิธิ ๑๔ ตุลา จึงได้จัดงานเสวนาเรื่อง “ประชาธิปไตย คุณคือใคร? (Democracy, Who Are You?)” ขึ้น โดยการเริ่มต้นด้วยคำถามแบบบุคลาธิษฐาน นี่น่าจะเป็นการกระตุ้นให้ทุกคนแสวงหาคำตอบ ว่าถึงที่สุดแล้ว “ประชาธิปไตย” ที่กลุ่มทางการเมืองแทบทุกฝ่ายต่างก็อ้างถึงนั้น มีฐานคิดแบบใด หรือ

มีความหมายใดกันแน่ แต่ที่แน่นอนก็คือ คำๆ นี้มิได้มีความหมายตายตัว ไม่ว่าจะในสังคมตะวันตกหรือสังคมไทยก็ตาม

อย่างไรก็ดี บริบทที่แวดล้อมวันรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๑ ก็คือ การเมืองไทยอยู่ในภาวะ “ลูกผีลูกคน” และ “อึมครึม” เพราะเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญระหว่างรัฐบาลสมชาย วงศ์สวัสดิ์ กับรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เนื่องจาก ๒ ธันวาคม ๒๕๕๑ พรรคการเมืองแกนนำจัดตั้งรัฐบาลเดิมอย่างพรรคพลังประชาชน ถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรค เนื่องจากผู้บริหารพรรคทำผิดกฎหมายเลือกตั้งและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ชำร่อยพรรคไทยรักไทยที่ถูกยุบไปเมื่อปี ๒๕๕๐ บรรยากาศทางการเมืองในขณะนั้นก็คือ การแข่งขันกันจัดตั้งรัฐบาล จนพรรคประชาธิปัตย์ นำโดยหัวหน้าพรรค อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และเลขาธิการพรรค สุเทพ เทือกสุบรรณ สามารถช่วงชิงโอกาสจัดการเปลี่ยนชั่วคราวเมืองในสภาผู้แทนราษฎรขึ้นจัดตั้งเป็นรัฐบาล “เทพประทาน” ได้สำเร็จ โดยสภามติเลือกอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม

อีกทั้งต้องไม่ลืมการเมืองบนท้องถนน ที่ความตึงเครียดได้รั้งรัดอย่างเหนียวแน่นและปลดปล่อยออกมาอย่างรุนแรง ไกล่เรียงมาตั้งแต่การชุมนุมประท้วงและขับไล่รัฐบาลอย่างยืดยาวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย จนถึงขั้นยึดทำเนียบรัฐบาลระหว่างเดือนสิงหาคม-ธันวาคม ๒๕๕๑ และเพิ่มระดับการกดดันด้วยการเข้ายึดท่าอากาศยานดอนเมืองและสุวรรณภูมิ ระหว่างวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน - ๓ ธันวาคม ซึ่งการชุมนุมยุติไปเพราะนายกรัฐมนตรี สมชาย วงศ์สวัสดิ์ พ้นจากตำแหน่งด้วยพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญไปในวันที่ ๒ ธันวาคม

นอกจากนี้ กลุ่ม นปช. หรือแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้าน

เผด็จการแห่งชาติ ก็ได้ยกระดับการเคลื่อนไหวคู่ขนานไปพร้อมๆ กับ กลุ่มพันธมิตรฯ จนเป็นผลให้ในวันที่ ๒ กันยายน เกิดการปะทะลงกำลังกันระหว่างฝ่ายเหลือง พันธมิตรฯ และฝ่ายแดง นปช. ที่ถนนราชดำเนิน จนมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต ต่อมาในวันที่ ๗ ตุลาคม ตำรวจก็ได้สลายการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรฯ ที่หน้าอาคารรัฐสภา เป็นผลให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตอีกเช่นกัน ทั้งนี้ยังไม่รวมการลอบโจมตีกลุ่มพันธมิตรฯ ด้วยการยิงลูกระเบิดเข้าไปในทำเนียบรัฐบาลและทำอากาศยานดอนเมือง อันเพิ่มจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตอีกเช่นกัน

ฝุ่นควันแห่งความสับสนวุ่นวายทางการเมืองยังคงหลงลอยปกคลุมความคิด ความรู้สึก และจินตนาการทางการเมืองของวิทยากรที่ร่วมวงเสวนาครั้งนี้ ไม่ต่างจากกระแสน้ำแห่งการเปลี่ยนผ่านทางสังคมการเมืองไทยที่กำลังไหลอย่างเชี่ยวแรงและหมุนวนอย่างปั่นป่วน ก็ยังคงส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่คล่องรัดไปยืดยาวอย่างไม่ที่สิ้นสุดให้กับสังคม

ด้วยประสบการณ์ทางการเมืองที่ต้องแลกด้วยหยาดเหงื่อ น้ำตา เลือดเนื้อ และชีวิต อย่างน้อยที่สุดก็ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นมา คงจะเป็นโอกาสอันดีที่สังคมไทยจะต้องตั้งคำถามเกี่ยวกับ “ประชาธิปไตย” อย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็น แล้วประชาธิปไตยคือใคร? แล้วประชาธิปไตยของใคร? แล้วประชาธิปไตยอย่างไร? แล้วประชาธิปไตยที่ไหน? แล้วประชาธิปไตยเมื่อใด? แล้วประชาธิปไตยทำไม? แล้วประชาธิปไตยคืออะไร? ฯลฯ และก็คงมีคำถามที่ควรค่าแก่การแสวงหาคำตอบได้อีกมากมาย

แม้วงเสวนานี้จะอยู่ภายใต้หัวข้อ “ประชาธิปไตย คุณคือใคร?” เท่านั้น แต่ความคิดและความเห็นของวิทยากรก็ล้วนตอบครอบคลุมคำถามมากมายข้างต้น และถือว่าเป็นความพยายามครั้งสำคัญครั้งหนึ่งที่ได้ร่วมแสวงหาคำตอบต่อคำถามเกี่ยวกับ “ประชาธิปไตย” ได้อย่าง

ตรงไปตรงมามากเท่าที่จะเป็นไปได้

.....

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์: กราบเรียนท่านผู้ฟังทุกท่าน หัวข้อเสวนาวันนี้คือ “ประชาธิปไตย คุณคือใคร?” ก็ขอขอบพระคุณที่เชิญผม เพราะผมอยากรู้เหมือนกันว่า “ประชาธิปไตย คุณคือใคร?” จากเหตุการณ์บ้านเมืองของเราในช่วงที่ผ่านมา เราก็คงมีอะไรที่น่าตื่นเต้นหลายเรื่อง ผมชอบซื้อการสัมมนาครั้งนี้เป็นอย่างมาก เพราะว่าเกิดมาก็เพิ่งเคยได้ยินการตั้งชื่อการสัมมนาว่า “ประชาธิปไตย คุณคือใคร?” เหมือนกับมองว่าประชาธิปไตยเป็นตัวตน ซึ่งแปลกดี

เวลาเราสอนเรื่องการเมืองไทย เราก็มองประชาธิปไตยเป็นอะไรเยอะเยอะ โดยที่เราไม่เคยคิดว่าประชาธิปไตยเป็นคน หรือเป็นอะไรสักอย่างแบบนี้ เวลาที่เราถามว่า คุณคือใคร? ก็ค่อนข้างให้เกียรติประชาธิปไตยเหมือนกัน เรามักชอบพูดถึงประชาธิปไตยหลายอย่าง เช่น สถานะทางการเมืองว่าประเทศไหนเป็นประชาธิปไตยหรือยัง หรือพูดถึงประชาธิปไตยในฐานะเป็นวัฒนธรรม รวมทั้งพูดถึงประชาธิปไตยในฐานะที่ทางจิตวิเคราะห์สมัยใหม่คือ สิ่งซึ่งอยากจะไปให้ถึง แต่ไม่มีทางไปถึง มันเป็นปัญหาว่าเรามากจะสร้างตัวตนของเรา กับประชาธิปไตย แต่เราไม่

.....

°ดร. พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ จบปริญญาเอก Ph.D. (City and Regional Planning) จาก University of California at Berkeley ในปี ๒๕๕๐ จบปริญญาโท M.Phil. (Land Economy) University of Cambridge ในปี ๒๕๓๘ และจบปริญญาตรี รัฐศาสตรบัณฑิต (การปกครอง) เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี ๒๕๓๔ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เคยไปถึง มันจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจในเชิงวิชาการว่า “ประชาธิปไตย คุณคือใคร?”

ขออนุญาตประชาสัมพันธ์หนังสือของอาจารย์สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ เรื่อง *สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตย*^๒ น่าสนใจมากผมก็มีโอกาสได้อ่านบางส่วน แต่ที่น่าสนใจก็คือ คำว่า “ประชาธิปไตย” เป็นคำซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อยๆ ถ้าใช้คำภาษาอังกฤษก็คือ Contested หมายถึง มันมีความขัดแย้งในการให้คำนิยามจากหลายฝ่าย คำว่า “ประชาธิปไตย” มันจึงไม่ใช่จุดที่ทุกคนเข้าใจตรงกันเลย

ในช่วงล่าสุด มันก็มีอะไรน่าสนใจเยอะเยาะ เช่น ประเทศเรามีพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และเราก็ยังมีคณะปฏิรูปการปกครอง (คปค.) ประเทศไทยก็อย่างนี้ ประชาธิปไตยไทยก็เหมาะกับปลาทอง เพราะทำอะไรไม่ค่อยได้ ความทรงจำสั้น ผมยังจำชื่อคณะรัฐประหาร ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ไม่ได้เลย อาจจะเป็น “คณะปฏิรูปการปกครองเพื่อประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” เรามีกำว่า “ประชาธิปไตย” เยอะมาก แต่ที่น่าสนใจสำหรับผมที่สุดก็คือ เราไม่เคยมีสินค้าชื่อ “ประชาธิปไตย” แปลกไหม ถ้าเรารักประชาธิปไตยจริง มันน่าจะมีการจดทะเบียนเป็นสินค้า เช่น สบู่ประชาธิปไตย แชมพูประชาธิปไตย เสื้อผ้าประชาธิปไตย ไม่เห็นมีเอามาสวมใส่หรือเอามาใส่กับตัวเราบ้างเลย กระดาษทิชชูตราประชาธิปไตย ก็ไม่เลว มันน่าจะมีอะไรที่เป็นประชาธิปไตยที่อยู่ใกล้ตัวเรา

ผมก็เกริ่นนำมาพอสมควรแล้ว ก็พูดง่ายๆ คือว่า คำว่า “ประชาธิปไตย” มันมีความหมายเยอะเยาะมาก แล้วก็มีเรื่องที่น่า

.....

^๒ สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, *สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตย* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายธารประชาธิปไตย, ๒๕๕๑).

สนใจเยอะ วันนี้เราก็ได้รับเกียรติจากท่านวิทยากรต่างๆ เริ่มจาก อาจารย์สุธัชชัย ยิ้มประเสริฐ อาจารย์สุชาย ตรีรัตน์ อาจารย์ปริญญา เทวานฤมิตรกุล อาจารย์วิภา ดามมณี และอาจารย์เทียนชัย วงศ์ชัย-สุวรรณ

สุธัชชัย ยิ้มประเสริฐ: รายการของเราตั้งชื่อเก๋ๆ ว่าเป็น “ประชาธิปไตย คุณคือใคร?” “คุณคือใคร” เป็นบุคลาธิษฐาน ในโอกาสวันนี้ก็เป็น ๑๐ ธันวาคม ครบรอบ ๗๖ ปี ของวันรัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทย เราก็ได้มาคุยกันถึงประชาธิปไตย มาคุยกันแล้วคุยกันอีก ผมอยากจะพูดถึง ๓ ประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง ก็คือ เรามาพูดถึงตัวตนของประชาธิปไตย ประเด็นที่สอง ผมจะพูดถึงปัญหาประชาธิปไตยในปัจจุบัน และประเด็นที่สาม ผมจะพูดถึงมายาคติบางประการที่มีส่วนในการทำลายประชาธิปไตย

ประเด็นที่หนึ่ง ตัวตนประชาธิปไตย ถ้าถามว่า “ประชาธิปไตย คุณคือใคร?” ผมคิดว่าพวกเรารู้ดี เรียนกันมา ท่องกันมา ตั้งแต่มัธยมแล้ว ก็ต้องบอกว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่อำนาจเป็นของประชาชน โดยประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์นของ

.....

^๓ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธัชชัย ยิ้มประเสริฐ จบ Ph.D. (Portuguese History) จาก University of Bristol, England ในปี ๒๕๔๑ จบปริญญาโทอักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี ๒๕๓๒ จบปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) เกียรตินิยมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในปี ๒๕๒๔ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สหรัฐอเมริกา ได้กล่าวสุนทรพจน์ในปี ค.ศ. 1864 (พ.ศ. ๒๔๐๖) ที่ Gettysburg บอกว่า ระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นระบอบการปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน อันนั้นเป็นความหมายที่เป็นที่ยอมรับและใช้กันอยู่ทั่วไป

คราวนี้เรามาเริ่มต้นทำความเข้าใจกันเล็กน้อยว่า ประชาธิปไตยในบ้านเมืองเรา และจริงๆ ที่ใช้กันทั่วโลกในปัจจุบันนี้ หลักๆ เป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน โดยทางรัฐศาสตร์เขาเรียกว่า Representative Democracy ก็คือให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งเพราะถือว่าประชาคมทั้งหมด ไม่สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ จะต้องมีการเลือกบุคคลไปทำหน้าที่แทน

ผมเริ่มต้นตรงนี้เพื่อจะบอกว่า ข้อถกเถียงอันแรกคือ ผมคิดว่าการเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญในประชาธิปไตย ตราบเท่าที่สมาชิกประชาคมทุกคนไม่สามารถที่จะใช้สิทธิ์โดยตรงได้ การเลือกตั้งไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การเลือกตัวแทนไปทำหน้าที่การเมืองในช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งเพียงอย่างเดียว ผมคิดว่า ในระบอบประชาธิปไตยนั้น ความสำคัญอีกอย่างของการเลือกตั้งก็คือ การเลือกตั้งบอกว่า การถือครองอำนาจนั้นเปลี่ยนได้ ในกำหนดเวลาที่แน่นอน อย่างเช่น ๔ ปี เมื่ออยู่ครบ ๔ ปีแล้ว การเลือกตั้งจึงมีกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงให้โอกาสได้เลือกคนเดิมหรือคนอื่นเข้ามาถือครองอำนาจต่อไป

เพราะฉะนั้น การเลือกตั้งบอกเราว่า การเปลี่ยนอำนาจในระบอบประชาธิปไตยนั้นต้องเปลี่ยนด้วยเสียงประชาชน ในเวลากำหนดที่แน่นอน ถ้าเปลี่ยนด้วยวิธีอื่น ก็ไม่ใช่ประชาธิปไตย ถ้าสมมติว่ารัฐบาลที่ผ่านการเลือกตั้งมาบริหารได้สัก ๖ เดือนหรือ ๑ ปี และมีความพยายามในการเปลี่ยนแบบอื่น อย่างเช่น รัฐประหารบ้าง ม็อบขับไล่บ้าง อันนี้เราไม่ค่อยอยากจะได้ถือว่าเป็นประชาธิปไตย

คราวนี้ผมจะมาพูดถึงปัญหาอีกทีหนึ่ง ในฐานะที่วันนี้เป็นวันประวัติศาสตร์ วันที่ ๑๐ ธันวาคม ผมจะเริ่มต้นในทางประวัติศาสตร์ ลึกนิดว่า ประชาธิปไตยในบ้านเมืองเรานั้นเริ่มต้นจากการปฏิวัติเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป้าหมายของการปฏิวัติ ๒๔๗๕ ก็เพื่อจะล้มล้างระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทำไมต้องล้มล้าง? คำตอบง่ายๆ ก็คือว่า ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้นเป็นระบบที่ให้อำนาจแก่พระมหากษัตริย์อยู่เหนือกฎหมายแต่เพียงผู้เดียว อำนาจนั้นไม่มีการกระจายไปสู่ประชาชน

ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น ไม่มีรัฐสภา ไม่มีรัฐธรรมนูญ ไม่มีการเปลี่ยนรัฐบาล พระมหากษัตริย์เมื่อขึ้นเป็นรัฐบาลแล้วก็เป็นอย่างนั้นจนพระองค์เสด็จสวรรคต ไม่มีการเปลี่ยน ซึ่งระบบการปกครองระบอบกษัตริย์นั้น ถือว่าไม่ modern มันไม่เป็นสมัยใหม่ ดังนั้น คณะราษฎรเลยทำการยึดอำนาจและเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบบการเมืองแบบใหม่ ให้มีการเปลี่ยนอำนาจในกำหนดเวลาที่แน่นอน ให้ประชาชนมีสิทธิในการเลือกตั้ง แล้วก็ให้มีกฎหมายสูงสุดคือรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญเป็นเรื่องใหม่ เพราะสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น ไม่ต้องมีรัฐธรรมนูญ อำนาจของกษัตริย์นั้นสูงสุด พระองค์เองคือรัฐธรรมนูญ เป็นองค์อธิปัตย์สูงสุด พระองค์ไม่ต้องบอกว่าจะปกครองอย่างไร เพราะว่าอันนั้นเป็นสิทธิ์ของพระองค์ แต่ในระบบใหม่จะทำอย่างนั้นไม่ได้ รัฐบาลจะปกครองอย่างไร ต้องมีการวางกำหนดกรอบที่ชัดเจน และรัฐธรรมนูญคือกรอบอันนั้น

ดังนั้น ทันทีที่มีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะราษฎรก็ดำเนินการให้มีรัฐธรรมนูญโดยทันที นั่นคือรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวปี ๒๔๗๕ ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน หลังการปฏิวัติ

๓ วัน จากนั้นก็ได้มีการตั้งกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ประกาศใช้ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ให้ถือว่าเป็นวันรัฐธรรมนูญมาจนถึงปัจจุบัน กล่าวโดยสรุปในขั้นต้น เราจะเห็นได้ว่า ประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองเรานั้น เป็นแนวคิดที่ตกทอดมาจาก ๒๔๗๕ มาจากการปฏิวัติของประชาชน ก่อนที่จะตั้งเป็นประเด็นต่อไป ผมอยากจะสรุปสัก ๔ ข้อให้เห็นว่า สิ่งที่คุณะราษฎรต้องการผลักดันคือประชาธิปไตยแบบไหน มีหน้าตาเป็นอย่างไร ซึ่งผมสรุปได้ดังนี้

(๑) การที่อำนาจสูงสุดนั้นต้องเป็นของราษฎรทั้งหลาย เป็นของประชาชน ราษฎรนั้นใช้อำนาจทางอ้อมผ่านสภา เลือกตัวแทนเข้ามาใช้อำนาจหน้าที่แทนในช่วงเวลาอันจำกัด ในช่วงต้นก็เป็น ๕ ปี ต่อมารัฐธรรมนูญระยะหลังกำหนดเหลือเวลาแค่ ๔ ปี

(๒) การกำหนดอำนาจสูงสุดของประชาชนด้วยกฎหมายแม่บทคือรัฐธรรมนูญ การแบ่งอำนาจ ๓ อำนาจให้มีอิสระจากกัน ก็คือนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ

(๓) การกำหนดให้บุคคล ไม่ว่าจะเป็นผู้นำคนใด มีชาติกำเนิดใด ให้มีความเท่าเทียมกันในทางกฎหมาย ใช้กฎหมายเป็นหลักในการปกครอง กฎหมายในที่นี้จะต้องเป็นกฎหมายที่ผ่านกระบวนการที่แน่นอนชัดเจน ผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ไม่ได้เป็นพระบรมราชโองการในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การปกครองแบบใหม่นี้เราจะเรียกว่า การปกครองแบบนิติรัฐ หรือที่เราจะเรียกกันว่า Rule by law มันคือการปกครองโดยใช้กฎหมายเป็นหลักซึ่งไม่เหมือนกับในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้นเป็นระบบที่นักกฎหมายเรียกว่า Rule by will ปกครองโดยพระบรมราชโองการ ดังนั้น Rule by law คือ ความเป็นนิติรัฐอย่างในตะวันตกนั้น เกิดขึ้นในไทยมาหลัง ๒๔๗๕

(๔) การเปลี่ยนแปลง ๒๕๗๕ นั้น ไม่ได้โค่นล้มสถาบันพระมหากษัตริย์ ยังคงให้สถาบันพระมหากษัตริย์คงอยู่ แต่จะต้องแสดงบทบาทภายใต้รัฐธรรมนูญ ก็คือให้เป็นระบบกษัตริย์ภายใต้กฎหมาย การดำเนินการใดๆ ก็ตามของพระมหากษัตริย์หลังจาก ๒๕๗๕ จะต้อง มีผู้รับสนองพระบรมราชโองการเสมอ ดังนั้น โดยนัยยะเช่นนี้ พระมหากษัตริย์หลัง ๒๕๗๕ จะไม่มีอำนาจอิสระที่จะใช้พระราชอำนาจโดยตามลำพังอีกต่อไป

สรุปแล้ว ประชาธิปไตยของคณะราษฎรหลัง ๒๕๗๕ เป็น ประชาธิปไตยของประชาชน โดยพระมหากษัตริย์ถือว่าเป็นประมุขแห่งชาติ อำนาจอธิปไตยจะดำเนินไปโดยคณะรัฐมนตรีและรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎร ไม่ได้รับผิดชอบต่อพระมหากษัตริย์ หมายความว่า คณะรัฐมนตรีจะต้องแถลงนโยบาย และดำเนินนโยบายโดยผ่านสภาผู้แทนราษฎร และรัฐบาลจะต้องมาจากการเลือกตั้ง อันนี้คือประเด็นแรกที่ผมอยากจะอธิบายในเชิงทศกัณฐ์ให้เข้าใจก่อน ต่อคำถามที่ว่า “ประชาธิปไตย คุณคือใคร?” ผมขอตอบในกรอบของ ๒๕๗๕ แบบนี้

ประเด็นที่สอง ปัญหาของประชาธิปไตยในปัจจุบัน ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาจนถึงขณะนี้ ๗๖ ปีที่ผ่านมา เราต้องยอมรับว่า ประชาธิปไตยในประเทศไทยนั้น มีปัญหาสะกดหลายครั้ง การที่ ประชาธิปไตยสะกด ดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่นนั้น มีสาเหตุสำคัญอยู่ ๒ ประการ

ประการที่ ๑ การแทรกแซงทางการเมืองที่มาจากฝ่ายอนุรักษนิยมหรือกลุ่ม Conservatives ที่ไม่ยอมรับอำนาจของประชาชน แต่กลับไปมุ่งรี้อฟื้นพระราชอำนาจ โดยเห็นว่าอำนาจที่ถูกต้องเป็นของพระมหากษัตริย์ ไม่ใช่ของประชาชน ซึ่งความคิดของกลุ่มอนุรักษนิยมเป็นปัญหาและคุกคามประชาธิปไตยในเมืองไทยมาตลอด

ประการที่ ๒ ตั้งแต่ปี ๒๔๙๐ เป็นต้นมา เกิดการรัฐประหารของฝ่ายทหาร ถ้าเราศึกษาประเด็นประวัติศาสตร์ เราจะเห็นว่าโดยมากมีกระทำให้สอดคล้องต่อกัน หมายถึงการรัฐประหารของฝ่ายทหารมักจะดำเนินไปควบคู่กับการทำลายประชาธิปไตย หรือการดำเนินการของกลุ่ม Royalists อันุรักษนิยมเจ้าเสมอ ตั้งแต่ ๒๔๗๕ การทำรัฐประหารแทบทุกครั้ง ประเด็นเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์จะถูกนำมาใช้เป็นข้ออ้าง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่นำมาสู่การรัฐประหารเท่าที่ผมมีสถิติ เรามีกมาแล้ว ๙ ครั้ง มีหลายครั้งหรือมีบางช่วงที่เดียวที่มีระบบเผด็จการทหารค่อนข้างยาวนาน อย่างที่เราทราบช่วงที่ยาวนานที่สุดคือตั้งแต่สมัยสฤษดิ์ จนมาถึงสมัยถนอม-ประภาสซึ่งกินเวลาราว ๑๖ ปี (พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๑๖) แต่กระนั้นก็ตาม ตั้งแต่การฉีกรัฐธรรมนูญปี ๒๕๓๕ เป็นต้นมา ผมคิดว่าประชาธิปไตยของเราพัฒนามาก่อนข้างราบรื่นจนกระทั่งเกิดการรัฐประหาร ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ประชาธิปไตยได้สะดุดอีกครั้งหนึ่ง

คณะทหารที่ยึดอำนาจเมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ทำอะไรบ้าง สิ่งทีคณะทหารดำเนินการก็คือ ฉีกทำลายรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดฉบับหนึ่ง จากนั้นดำเนินการให้มีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งเราจะเรียกมันว่า “รัฐธรรมนูญฉบับอมตยาธิปไตย”

จริงๆ เราอาจจะเรียกมากกว่านั้นก็ได้ ผมคิดว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับโจร” เป็น “รัฐธรรมนูญฉบับปล้นประเทศ” เพราะว่ารัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มีเป้าหมายโดยตรงในการทำลายการเมืองในระบบพรรคการเมือง สถาปนาอำนาจของคณะตุลาการขึ้นมาเหนืออำนาจอื่นๆ นอกจากนี้ ยังมีบทเฉพาะกาลที่ปกป้องอำนาจเถื่อนของคณะรัฐประหาร ดังนั้น เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ จะพบว่า การเมืองใน

ระบอบประชาธิปไตยของไทยนั้น ถูกคุกคามอย่างหนัก สำหรับผมถือว่า มีปัจจัย ๓ ประการที่คุกคามประชาธิปไตยในปัจจุบัน

ประการที่ ๑ การจัดตั้งกลุ่มขบวนการประชาชนฝ่ายขวาที่ชู คำขวัญ “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” เป็นมือบ เราจะเรียกว่า มือบ พันธมิตรฯ อันเป็นมือบที่ปลุกเร้าชาตินิยมแบบสุดขีด สร้างศัตรูกับ ประเทศเพื่อนบ้าน อ้างตัวเองเป็นผู้รักดีกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และก็ใส่ร้ายป้ายสีศัตรูทางการเมืองด้วยข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ จากนั้นก็สร้างมือบยัดเยื่อ ดำเนินการผิดกฎหมาย ยึดทำเนียบ ยึด สนามบิน สร้างความเสียหายให้กับบ้านเมืองอย่างมากมาย

ในระหว่างการชุมนุมของมือบพันธมิตรฯ หรือมือบฝ่ายขวาที่เรา ว่ากันนี้ ได้มีการนำเสนอข้อเรียกร้องในการปกป้องรัฐธรรมนูญเผด็จการ ปกป้องรัฐธรรมนูญฉบับโจร เรียกร้องการรัฐประหารของทหาร มีการ เสนอ “การเมืองใหม่” ที่ทำลายประชาธิปไตย มือบพันธมิตรฯ จะถูก เรียกขานกันว่า “มือบเด็กเล่น” เป็นมือบที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองไม่สามารถ ที่จะจัดการอะไรได้ ไม่ว่าจะทำผิดกฎหมายอย่างไรก็ตาม เพราะฉะนั้น การเกิดของมือบฝ่ายขวานี้เป็นพลังคุกคามระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ ในปัจจุบัน

ประการที่ ๒ การใช้อำนาจตุลาการเข้ามาทำลายกระบวนการ ประชาธิปไตย นั่นคือ การยินยอมให้ตุลาการเพียงไม่กี่คนใช้อำนาจล้ม รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งใช้อำนาจยุบพรรคการเมือง ตัดสิทธิ์ทางการเมือง ซึ่งจะขออธิบายเพิ่มเติมว่า กระบวนการเช่นนี้ ไม่ใช่กระบวนการ ที่ถูกต้องหรือทำกันในสากลประเทศ ไม่มีประเทศที่มีการเมืองที่ก้าวหน้า ประเทศไหน ที่จะให้สิทธิแก่ตุลาการทำลายยุบพรรคการเมืองอย่าง นี้ เราจะไม่พบเลยว่า ในอังกฤษ ในฝรั่งเศส ในสวิตเซอร์แลนด์ ใน สหรัฐอเมริกา หรือในประเทศที่เอเย่เข้ามา จะมีการทำการเมืองใน

ลักษณะเช่นนี้

นอกเหนือจากให้อำนาจตุลาการเพียงไม่กี่คนในการยุบพรรคการเมืองแล้ว ยังให้อำนาจในการตัดสินชี้ขาดทางการเมืองแก่กรรมการบริหารพรรคที่ถูกยุบ ซึ่งเป็นการขัดกับนิติธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะหลักนิติธรรมโดยทั่วไปแล้ว เราต้องถือว่า ปล่อยคนที่กระทำความผิด ๑๐ คนยังดีกว่าลงโทษผู้บริสุทธิ์ ๑ คน แต่การลงโทษกรรมการบริหารพรรคนั้น ไม่ได้วินิจฉัยหรือไม่ดำเนินการใดๆ ที่จะอธิบายเลยว่า คนเหล่านั้นได้กระทำความผิดอย่างไร พูดกันตรงๆ ว่า ให้อำนาจตุลาการนั้นทำลาย หรือลงโทษบุคคลที่ไม่ได้กระทำความผิดในทางการเมือง โดยการให้ยุติบทบาททางการเมืองถึง ๕ ปี

คราวนี้ผมจะอธิบายเพิ่มเติมสักนิดว่า เมื่อใดก็ตาม ถ้ากระบวนการกฎหมายยุติธรรมถูกใช้ลงโทษคนที่ไม่ได้กระทำความผิดให้มีความผิดแล้ว เราต้องถือว่า กระบวนการยุติธรรมนั้นมีปัญหาและยิ่งกว่านั้น เห็นชัดว่าการให้อำนาจตุลาการในการทำลายระบบประชาธิปไตยของไทยในระบบพรรคการเมือง เป็นการทำลายแบบข้างเดียว ในที่สุดเราจะพบความเป็นจริงว่า ชีงทางการเมืองหรือภาคทางการเมืองภาคหนึ่ง หรือพูดกันตรงๆ นักการเมืองฝ่ายพรรคไทยรักไทยหรือฝ่ายพรรคพลังประชาชนนั้น ถูกตัดสินชี้ขาดห้ามมีบทบาททางการเมืองจนกระทั่งไม่เหลือใครเลย

มาสมมติกันง่ายๆ ว่า ถ้าพรรคเพื่อไทยในขณะนี้ (ธันวาคม ๒๕๕๑) อายากจะตั้งรัฐบาล พูดกันง่ายๆ ว่า แทบจะไม่มีบุคลากรเลยเรามีบุคลากรที่ถูกตัดสินชี้ขาดทางการเมืองโดยไม่ได้กระทำความผิด รวมแล้วทั้งสองครั้ง ประมาณ ๒๒๐ คน ดังนั้นจึงไม่แปลกเลย เหตุการณ์ครั้งนี้ เหลือแต่พรรคประชาธิปัตย์พรรคเดียวเท่านั้นที่มีบุคลากรทางการเมืองที่เป็นที่รู้จัก และเหลืออยู่พรรคเดียว พรรคอื่นไม่มี พรรคอื่นถูก

ตัดหมด

เพราะฉะนั้น ผมคิดว่าเป็นการใช้อำนาจตุลาการที่มากเกินไป ใช้อำนาจตุลาการมาทำลายกระบวนการประชาธิปไตย เป็นการใช้อำนาจตุลาการแทรกแซงทางการเมือง และผมคิดว่าปัญหาอำนาจตุลาการในไทยนั้นมีปัญหาโดยตัวมันเอง เพราะอำนาจตุลาการในสังคมไทยนั้นไม่เคยยึดโยงใดๆ กับอำนาจประชาชนเลย อำนาจตุลาการนั้นเป็นอำนาจของระบบราชการล้วนๆ เป็นอำนาจที่อ้างอิงพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ ไม่เคยผ่านสภา ไม่เคยมีการพิจารณา ไม่เคยผ่านการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้น การให้อำนาจแก่อำนาจตุลาการหรือคณะตุลาการมากในลักษณะเช่นนี้นั้น จึงไม่ชอบหรือไม่ถูกต้องในหลักนิติธรรมสากล

ประการที่ ๓ มีการใช้นักวิชาการ ใช้ปัญญาชนสาธารณะ ใช้สื่อกระแสหลักมาสร้างวาทกรรม สร้างมายาคติ ในการทำลายประชาธิปไตยและเข้าสู่วิฤตกรรมที่ไม่เป็นประชาธิปไตย อย่างเช่น มีนักวิชาการ มีปัญญาชนสาธารณะ มีสื่อกระแสหลักมาหนุนพฤติกรรมที่ละเมิดกฎหมายของฝ่ายพันธมิตรฯ สนับสนุนสื่อด้านเดียวประเภท ASTV ว่าเป็นสื่อที่ให้ความรู้แก่ประชาชน มีปัญญาชนสาธารณะหรือนักวิชาการที่หนุนรัฐธรรมนูญฉบับโจร ที่บอกว่ารัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๕๐ ถูกต้องแก้ไขไม่ได้ และมีการหนุนการใช้อำนาจทางการเมืองของตุลาการที่ใช้อำนาจที่ถูกต้อง โดยอ้างหลักฐานกฎหมายแบบตายตัว ไม่มองตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะฉะนั้น ผมคิดว่ากระบวนการต่างๆ เหล่านี้ มันเป็นกระบวนการที่ทำลายประชาธิปไตยในปัจจุบัน ซึ่งจะนำไปสู่ประเด็นต่อไป

ประเด็นที่สาม การสร้างมายาคติจำนวนหนึ่งขึ้นมาทำลายระบอบประชาธิปไตย หรือมาชี้ให้เห็นว่า ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่ไม่ดี เป็นระบอบที่ไม่ถูกต้อง สร้างความเข้าใจผิดจำนวนมาก

แกะระบอบประชาธิปไตย ตัวอย่างเช่น ไม่น่าเชื่อว่า ผ่านมาแล้ว ๗๖ ปี หลัง ๒๔๗๕ ก็ยังมีคนมาอ้างว่า ประชาธิปไตยของต่างประเทศนั้น ไม่สอดคล้องกับสังคมไทย ประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับสังคมไทย ต้องเป็นประชาธิปไตยแบบไทยๆ ไม่มีหรอก ประชาธิปไตยทั่วโลกก็เหมือนกัน นั่นคือ มีอยู่ประชาธิปไตยเดียวคืออำนาจสูงสุดต้องเป็นของประชาชน ถ้าไปยกอำนาจให้คนอื่น ยกอำนาจให้นักวิชาการ อภิสิทธิ์ชน และถวายพระราชอำนาจคืนนั้น ไม่สามารถถือได้ว่าเป็นประชาธิปไตย

ประการที่ ๑ เราต้องยืนยันว่า ปัจจุบันนี้เป็นโลกโลกาภิวัตน์ ไม่มีอะไรเป็นของภายในแท้ๆ ไม่มีอะไรที่เป็นของโลกภายนอกล้วนๆ อะไรก็ตาม ไม่ว่าส่วนไหนในสังคมไทย แต่ถ้าเป็นสิ่งที่ดี เป็นระบบ การเมืองที่ถูกต้อง เป็นระบบการเมืองที่ให้อำนาจแก่ประชาชน เป็นระบบ ที่นานาประเทศเขาใช้กัน เราต้องถือว่าใช้ได้

ประการที่ ๒ ยังมีการอ้างอยู่เสมอว่า ประชาชนไทยไม่พร้อม ประชาชนไทยไม่มีคุณสมบัติเพียงพอ เพราะถูกซื้อเสียง ขาดตัวได้ ยอมให้หนักการเมืองชั่วๆ มาซื้อไป เพราะฉะนั้น เมื่อประชาชนไทยไม่พร้อม ก็ต้องมอบอำนาจอันนี้ให้แก่บุคคลพิเศษ ให้แก่คณะตุลาการบ้าง ให้แก่คนนั้นคนนี้บ้าง การอ้างเรื่องความไม่พร้อมของประชาชน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ สภาร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ (ส.ร. ๒) ได้กำหนดให้มีคณะสมาชิกวุฒิสภา แบบ “ลากตั้ง” คือ มีที่มาจากใครตั้งก็ไม่รู้ มากถึง ๗๔ คน ซึ่ง ส.ว. ทั้ง ๗๔ คนที่มีการลากตั้งเข้ามานั้น ไม่มีใครที่เกี่ยวกับประชาชนเลย เขาเห็นว่า เหตุผลอันหนึ่งที่ต้องมี ส.ว. ก็เพราะกระบวนการเลือกตั้งของประชาชนนั้นไม่ถูกต้อง เอาอย่างนี้ดีกว่า เพราะว่าขึ้นให้ประชาชนเลือก เดียวประชาชนเลือกสภาผู้ว่าสภาเมีย เหล่านี้เป็นเหตุผลที่เขาอ้างกัน

ผมคิดว่าเหตุผลที่อ้างนี้มันไม่ถูก มันเป็นมายาคติ ผมคิดว่า

ประชาชนไทยปัจจุบันนี้ไปไกลแล้ว ประชาชนมีความเข้าใจในระบบประชาธิปไตยอย่างดี คนที่ไม่เข้าใจระบบประชาธิปไตย คนที่ไม่รู้เรื่องและพยายามทำลายประชาธิปไตยในสังคมไทยอยู่เสมอ คือ ชนชั้นนำ คือ ชนชั้นสูง คือ พวกนักวิชาการที่ไม่รู้เรื่องจำนวนหนึ่ง นั่นคือปัญญาชนสาธารณะที่พยายามทำลายประชาธิปไตย ประชาชนไม่เคยก่อรัฐประหาร และประชาชนไม่เคยทำลายประชาธิปไตย มาคาดคิดว่าประชาชนซื้อได้โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งนั้น ผมคิดว่าเป็นเรื่องเก่าเป็นนิยายที่สร้างขึ้นมา

เราพูดกันจริงๆ ถ้ามั่นใจจริงๆ เลย ว่าการเลือกตั้งครั้งนี้ผ่านมาเมื่อ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ พรรคที่ผ่านการเลือกตั้งมาชนะเพราะซื้อเสียงหรือไม่ ผมว่าไม่ ทำไมเราไม่ยอมรับความจริงกันว่า ประชาชนจำนวนมากว่าครึ่งในประเทศนี้นิยม พ.ต.ท. ทักษิณ นี่เป็นเรื่องจริงและเขาเลือกพรรคพลังประชาชนเพราะเขานิยมทักษิณ และเขาไม่นิยมพรรคประชาธิปัตย์ นี่คือข้อเท็จจริงที่นักวิชาการและปัญญาชนสาธารณะจำนวนหนึ่งไม่ยอมรับ พยายามที่จะฝืนความจริงโดยอ้างว่า คนที่เลือกทักษิณนั้น ต้องมีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง แต่ถ้าเลือกพรรคอื่นไม่เป็นไร ไม่ซื้อสิทธิ์ขายเสียง เพราะฉะนั้น เมื่ออธิบายดังนี้ ก็มีแต่ประชาชนภาคใต้เท่านั้นที่ตื่นตัว ที่มีบทบาทเหมาะสมที่เป็นประชาชนอันดีงาม ซึ่งผมไม่เชื่อ

เมื่อกระบวนการสร้างมายาภาพที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ทำให้ระบบประชาธิปไตยของไทยกลายเป็นระบบที่มีแต่เน้นการเมืองชั่ว มีแต่คนชั่ว มีแต่เรื่องชั่วๆ เท่านั้น ซึ่งจริงๆ แล้วไม่เป็นความจริง นักการเมืองดีก็มี นักการเมืองชั่วก็มี ยิ่งกว่านั้นก็คือ ความดีความชั่วในทางการเมืองนั้นเราต้องไม่ตัดสินด้วยมาตรฐานทางศีลธรรม ความดีความชั่วในทางการเมืองนั้น ต้องดูว่าคนนั้นตรวจสอบได้หรือไม่ นักการเมืองที่ดี นักการ-

เมืองที่ถูกต้อนนั้นต้องตรวจสอบได้ ต้องโปร่งใสชัดเจน ถ้าองคมนตรีเป็นคนดี องคมนตรีก็ต้องตรวจสอบได้ ต้องโปร่งใส นักวิชาการสาธารณะทั้งหลายในประชาธิปไตยต้องถูกตรวจสอบได้ เพราะฉะนั้นไม่มีคนดีที่ดื้อลอยๆ ในทางการเมือง ดังนั้น การใส่ร้ายป้ายสีว่าระบอบประชาธิปไตยมีแต่นักการเมืองชั่ว มันทำให้เกิดมายาภาพที่เราเข้าใจผิด

ระบบคิดของสังคมไทยนี้ดูออกจะตลก กล่าวคือ รู้สึกว่าระบอบประชาธิปไตยชั่ว มีแต่นักการเมืองชั่วเท่านั้น แต่เมื่อมองย้อนหลังไปในอดีต การเมืองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น กลับกลายเป็นระบอบการเมืองที่มีแต่เรื่องดี มีแต่คนดี ดังนั้น จึงมีคนไทยจำนวนมากยังคงคิดอยู่เสมอว่า ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ดีกว่าระบอบประชาธิปไตย เพราะว่ามันถูกมองโดยมายาภาพผิดๆ แบบนี้เอง คนเหล่านี้ถึงไม่เข้าใจการปฏิวัติ ๒๔๗๕ ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร ถ้าหากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ดีงามปานนั้น ดังที่ผมเล่าให้ฟังคร่าวๆ แล้วนั้น ผมก็ชี้ให้เห็นแล้วว่า กระบวนการสร้างมายาคติในระบอบประชาธิปไตยทำให้เกิดขึ้นอยู่หรือดำเนินอยู่ และดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

ผมคิดว่า คนเหล่านี้ไม่สามารถจะยอมรับกฎเกณฑ์หรือเขารอเวลาไม่ได้ เขารอเวลา ๔ ปีไม่ได้ เพราะฉะนั้น เขาจะโทษรัฐบาล โทษสิ่งที่เขาไม่ชอบ โทษรัฐบาลที่เขาไม่ชอบให้ได้ภายในวันนี้พรุ่งนี้ เขาไม่อาจอดทนคอย ๔ ปี เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงความคิด เปลี่ยนความเห็นให้เป็นแบบสากลแบบนานาชาติเช่น ถ้าประชาชนอเมริกันจะไม่เอาพรรคเดโมแครตส์ ก็ต้องอยู่ด้วยกันไปอีก ๔ ปี เมื่อครบแล้วก็ค่อยว่ากันใหม่ มาเลือกตั้งกันใหม่

ฉะนั้น กระบวนการที่จะล้มรัฐบาลให้ได้ในวันพรุ่งนี้จึงเกิดขึ้น นำเสียดาย มองถึงวันนี้ ผมต้องบอกได้เลยว่า ประสบความสำเร็จ เขาสามารถผลักดันเอานักการเมือง เอาพรรคที่เขาชอบมาสู่อำนาจ แต่ผม

คิดว่าชัยชนะจะไม่ยั่งยืน ผมคิดว่าท้ายที่สุดแล้ว ประชาธิปไตยของประเทศไทยก็ต้องดำเนินไปตามแบบสากลประเทศ พวกเราจะไม่แพ้ในระยะยาว

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์: ขอขอบพระคุณอาจารย์สุธาชัย มีหลายเรื่องที่เราต้องคุยกันต่อเนื่อง ต่อไปก็จะเป็นอาจารย์สุชาย ตรีรัตน์ อาจารย์ปริญญา เทวานฤมิตรกุล และอาจารย์วิภา ดามณี

สุชาย ตรีรัตน์: ผมฟังอาจารย์สุธาชัย มาทั้งหมด ผมว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีมาก ผมเห็นด้วยเกือบทั้งหมด ผมเข้าข้างเลยประกาศตัวเต็มที่ว่าเห็นด้วย โดยเฉพาะท้ายๆ ผมตั้งใจมาก คือ ผมมีประสบการณ์ตรงที่ อาจารย์สุธาชัยบอกว่าการเลือกตั้งที่ผ่านมา พูดไม่ได้เลยว่า ชาวบ้านเลือกเพราะว่ามีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง พูดไม่ได้จริงๆ ว่า มี หรือถ้าหากมีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ก็น้อยมาก

ผมว่านั่นเป็นนิมิตที่ดีที่พรรคไทยรักไทยหรือพรรคพลังประชาชนหรือพรรคอะไรก็แล้วแต่ ได้ริเริ่มทำกันมา ในแง่หนึ่งคือการเอานโยบายออกมา แล้วชาวบ้านเขาเลือก เขาเลือกเพราะนโยบาย พูดอย่างนี้ ผมว่าเราจำเป็นต้องเคารพชาวบ้านให้มาก ถ้าไม่รู้จะเคารพใครก็เคารพแท็กซี่ที่สี่เต่าเมืองเลย เข้านี้ผมก็เคารพไปแล้ว ค่ารถ ๑๗๓ บาท ผมให้ ๒๐๐ เขาทอนให้ผม ๒๐ บาท เขาดึงค่ารถผมไป ๗ บาท โดย

.....

“ รองศาสตราจารย์สุชาย ตรีรัตน์ จบปริญญาโท M.A. (Comparative Politics) จาก Northern Illinois University จบปริญญาตรี รัฐศาสตรบัณฑิต (การปกครอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผมไม่พูดอะไร ผมว่าเขาต้องการมากในสิ่งที่เขาขาดและเขาไม่เคยได้อะไรจากใคร คำๆ นี้สำคัญ สมมติถ้าอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี เราต้องรีบไปบอกอภิสิทธิ์บ๊อยๆ ว่า คุณต้องรู้จักให้เขาเซบ้างส่วนจะได้หรือไม่เราก็ไม่รู้ ชาวบ้านเขาเลือกเพราะนโยบาย มันกินได้มันถึงชีวิตเขา เขาไม่ได้คิดถึงเฉพาะแต่ตัวเขา

อย่างในหมู่บ้านหมู่บ้านหนึ่ง อย่าพูดเป็นอันขาดว่าหมู่บ้านนั้นทุกคนมีชีวิตทางเศรษฐกิจเสมอกัน ไม่จริง อย่าพูดนะว่าชุมชนนั้นเหนียวแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตลอดเวลา ก็ไม่จริง หมู่บ้านมีความแตกแยกมานานแล้ว แค່เรื่องชูสาวก็ทำให้แตกแยก แตกกันมา ๕๐, ๖๐, ๗๐ ปีแล้ว ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งด้วยซ้ำ คนขาดแคลนก็มี คนรวยก็มี บางคนรวยกว่าคนในเมืองอีก บ้านผมเล็กนิดเดียว คนในหมู่บ้านที่ผมไปศึกษารวยกว่าผมอีก

เพราะฉะนั้น อย่ามองว่า ชาวบ้านเป็นหนึ่งเดียวกันเสียทั้งหมด มีความแตกต่างกันเยอะแยะมาก แต่เขาเห็นหัวอกเพื่อนบ้านเขาว่ามันจน ถ้าไม่มีโครงการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรคขึ้น มันตายแน่ เพราะฉะนั้น เมื่อมีโครงการ ๓๐ บาท ก็แซ่ซ้องกันทั้งหมู่บ้าน แม้ว่าบางคนเขาจะไม่ได้ไปใช้โครงการ ๓๐ บาทด้วย แต่เขาเห็นใจกัน

เพราะฉะนั้น การเลือกตั้งคราวที่แล้ว เท่าที่ดูนโยบายมา เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ต่อไปนี้ไม่ว่าจะเป็นอัมมาร สยามวาลา ไม่ว่าจะพรรคประชาธิปัตย์หรือใครก็แล้วแต่ ยังคงต้องเสนอโครงการนี้อีก ไม่ว่าจะ ๒๙ บาทหรือ ๑๐ บาทก็แล้วแต่ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความหมาย ชาวบ้านเขาเลือกเพราะสิ่งดีๆ และความต้องการของชาวบ้านก็ได้รับการตอบสนองจริง จากที่พวกเขาขาดแคลน และไม่เคยมีใครให้เขา อันนี้เป็นสิ่งที่ต้องจำไว้ว่าต้องให้โอกาสเขาบ้าง

ผมก็ได้คุยกับอาจารย์สุธาชัยไปว่า ในที่สุดสิ่งที่เราฟันไว้ช่วงๆ

หนึ่งว่าจะมีนโยบายพรรคการเมืองที่เข้าไปถึงประชาชนได้ ทำแล้ว มีแล้ว นับหนึ่งแล้ว แล้วก็สนองตอบแล้ว แล้วเขาก็ยึดถือว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ดี จะเป็นหักฉันทหรือเป็นใครเขาไม่สนใจ ขอให้ดีกว่านี้ก็แล้วกัน มีแล้ว เกิดแล้ว ก็น่าจะดีใจ อย่างน้อยที่สุดก็ในแง่นโยบาย และในแง่ความเป็นพรรคการเมือง มันเริ่มเกาะกุมหัวใจเข้าไปแล้ว นี่คือนิမิตที่ติดต้องคิดแบบนี้นี่บ้าง ผมอยู่ข้างอาจารย์สุธาชัย

ส่วนประเด็นหนึ่งประเด็นเดียวที่ผมเตรียมมา ผมยืนยันอย่างนี้ว่า ผมตั้งอยู่บนเจตนาดีจริงๆ และเจตนาดีผมมีข้อเดียวที่เป็นตัวตรวจเช็คคนทั้งแผ่นดิน แต่พอมาอยู่ตรงนี้ มันมีเงื่อนไขอะไรบางอย่างที่จำกัดตัวผมมากๆ อย่างน้อยที่สุดก็มีคนที่ผมไม่คุ้นเคยไม่รู้จัก ผมไม่รู้จะพูดอย่างไร ด้วยความจริงใจของผม ความจริงใจที่จะบอกว่าไม่พูดด้วยความไม่จริงใจ

ประชาธิปไตยในปัจจุบันของบ้านเรานั้นคืออะไร ก็ตอบง่ายๆ ทีเดียว ไม่ยากเลย คือ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งผมมองว่า คำว่า “ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” มันต่างจากประชาธิปไตยในทางสากล ระหว่างคำว่า “ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” กับคำว่า “ประชาธิปไตยในทางสากล” มันต่างกัน แล้วมันต่างกันตรงไหน และถ้าเหมือนกัน เหมือนอย่างไร ประเด็นว่าเหมือนอย่างไร ผมรู้สึกที่เราค่อยว่ากันทีหลัง แต่ต่างกันใหม่นั้น มันง่ายมากที่จะตอบว่ามันต่างกัน

เรามีประชาธิปไตยที่ลุ่มๆ ดอนๆ ตลอดเวลา รัฐประหารหลายครั้ง ดังที่อาจารย์สุธาชัยพูด ระบบของเรามีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เรามีสภา มีประชาธิปไตยด้วย แต่ผมคิดว่าเรื่องประชาธิปไตยของเราแะไม่เคยเป็นประชาธิปไตยจริง และเราคิดว่ามันน่าจะดีขึ้นเรื่อยๆ ในช่วงเวลาที่มันผ่านไปก็ลุ่มๆ ดอนๆ ก็รัฐประหารอีกแล้ว เต็มรัฐประหารอีก

เดียวก็มีอีก นี่กว่าจะไม่มีแล้วก็กลับมามีอีก และไม่รู้ว่าจะมีอีกต่อไปหรือไม่ รับประกันไม่ได้ บางคนก็ทำรัฐประหารเสียบ คือมีการตั้งรัฐบาลกันในค่ายทหาร เป็นต้น จะจริงหรือไม่จริงผมก็ไม่รู้ แต่รู้ลึกลับว่ามันแปลก ประชาธิปไตยเรามีปัญหาตลอด และผู้ดำเนินรายการได้ตะแคงไว้ว่า ประชาธิปไตยมันเหมือนกับบางอย่างที่ใช้กับบางส่วนและไม่ใช้กับบางส่วน ไม่มีลีนค่าตราประชาธิปไตยใช้ใหม่ แต่ผมว่ามันเหมือนจะใช้

อย่างเมื่อเข้านี้ผมนั่งแท็กซี่มาแล้วผ่านขบวนรถตู้ รถอะไรไม่ทราบ ที่ข้างรถติด “รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์” มีเต็มไปหมดเลย แต่ไม่มีคำว่า “ประชาธิปไตย” เลย แสดงว่า แม้แต่คำขวัญบางอย่างที่ติดรถ ก็ไม่มีคำว่า “ประชาธิปไตย” มีแต่เรื่อง “ชาติ ศาสน์ กษัตริย์” ซึ่งผมว่าประชาธิปไตยเรามีปัญหา

ผมอยากตั้งคำถามว่า การที่มีระบอบกษัตริย์เป็นประมุข ได้ส่งผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตยของเรามากน้อยเพียงไร? นี่เป็นคำถาม ไม่ใช่คำตอบ วิชาการมันชอบตั้งคำถาม คำถามคือ จริงๆ แล้วมันสัมพันธ์กันอย่างไร เพราะฉะนั้น ต้องช่วยกันหาคำตอบ ผมก็ไม่ได้จะมาวิจัยเพียง ๒-๓ ชั่วโมง แล้วจะหาคำตอบได้ แต่ผมมีบางสิ่งบางอย่างที่บ่งบอกเพื่อยืนยันว่า คำถามนี้มันเป็นคำถามที่สำคัญจริงๆ เช่น เรามีระบอบประชาธิปไตยที่ลุ่มๆ ดอนๆ ไม่แน่มันนอนตลอดเวลา ผ่านกลไกรัฐธรรมนูญ อย่างที่อาจารย์สุธาชัย พุดไปแล้ว

บางทีพูดเรื่องรัฐธรรมนูญก็น่าเบื่อมาก เพราะว่าเรารู้กันอยู่แล้วว่าผ่านอะไรมา ต่อสู้กันมาตั้งแต่ ๑๔ ตุลา หรือก่อน ๑๔ ตุลา วุ่นวายต่างๆ แม้จะน่ารำคาญ แต่ในที่สุดก็ต้องอดทน ต้องต่อสู้กับมัน หนังสือของอาจารย์เสนห์ จามริก เรื่อง *การเมืองไทยกับพัฒนาการ*

รัฐธรรมนูญ^๕ ให้ความหมายของรัฐธรรมนูญในภาคที่เป็นของจริงได้ดีมาก รัฐธรรมนูญก็คือสัมพันธ์ภาพทางอำนาจ เป็นดุลยภาพชั่วคราวของสัมพันธ์ภาพทางอำนาจ ดูว่าอำนาจเป็นของใครและเป็นอย่างไร ได้จากต่อสู้ไประดับหนึ่งก็ยกเป็นกติกาขึ้นมา ความหมายของรัฐธรรมนูญโดยทั่วไป ไม่ได้พูดถึงภาษากฎหมาย

รัฐธรรมนูญเท่าที่ผ่านมา อำนาจอประชาชนไม่เคยได้เป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรม มันเป็นอำนาจเชิงนามธรรมทั้งหมด นามธรรมทั้งหมดคือผ่านคำพูดที่สวยงาม มีสิทธิเสรีภาพ ทั้งที่ความเป็นจริงก็แย้งตามบทบัญญัติทางกฎหมายหรือตามอะไรก็แล้วแต่ เขาเรียกว่า “วลีล้างผลาญ” พูดทฤษฎีสิทธิเสรีภาพเยอะเยอะ แต่ทั้งที่ตามบทบัญญัติตามกฎหมาย มันล้างผลาญเหมือนกับที่สิ่งที่ดีๆ หหมด มันเป็นนามธรรมหมดเลย

ที่ผมติดใจมีอยู่บางอย่าง รัฐธรรมนูญได้พยายามจะบอกว่าสังคมเราเป็นสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำค่อนข้างมาก ในเรื่องแนวนโยบายหลักๆ พยายามจะแก้ไข ผมก็รู้สึกว่าก็ดี พยายามมีการแก้ไขบรรจุไว้แต่บรรจุมา ๔-๕ ฉบับไม่ได้แก้อะไรได้เลย ตั้งแต่สมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ แล้ว ไม่เคยได้แก้อะไรเลย แต่กลับยิ่งเหลื่อมล้ำ

เพราะฉะนั้น ปัญหาของบ้านเรา โดยระบอบประชาธิปไตยผ่านรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญก็ไม่จริง ส่วนประชาธิปไตยในชีวิตผู้คนการใช้สิทธิเสรีภาพต่างๆ ก็เป็นเรื่องนามธรรม แต่ขออนุญาตวงเล็บไว้สักนิด

.....

^๕ เสน่ห์ จามริก, *การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ* (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๒๙).

หนึ่ง เราได้เรียนรู้ใหม่จากพันธมิตรฯ ข้อดีของพันธมิตรฯ ก็มี คือเราได้เรียนรู้ว่าเขาเยียดทำเนียบรัฐบาลกันได้ใช้หรือไม่ เพราะฉะนั้น ต่อไปอีก ๑๐๐ ปี เราจะทำให้ยิ่งกว่านี้ได้ไหม ยึดสนามบินก็ได้ด้วย นี่คือข้อดีของพันธมิตรฯ ได้เรียนรู้ได้ยวนี้ เมื่อก่อนนี้ ใครมาพูดเรื่องแบบนี้ ผมไม่มีทางเชื่อแน่นอน นี่คือประชาธิปไตยในสายตาพันธมิตรฯ หรือเปล่า ถ้าเป็นแบบนี้ บางทีอาจต้องให้เด็กอาชีวะที่เขาคิดกัน มาเยียดทำเนียบบ้างไหม นี่คือปัญหาของบ้านเรา ประชาธิปไตยที่ไม่มี อยู่ๆ มันพุ่งพรวดขึ้นมา

โดยทั่วไปแล้ว หากจะพูดถึงประชาธิปไตยในบ้านเรา วิธีชีวิตของประชาชนก็มีความจำกัดมาก ลองมีคติความลึ คุณไม่สามารถสู้คนที่มั่งเงินมากมาย ได้ คติก็จะล่าช้า คติก็มีปัญหา เพราะฉะนั้น เรื่องตุลาการเรื่องอะไรต่างๆ ที่อยู่ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ บางครั้งไม่ได้ให้ประโยชน์กับประชาชนทั่วไปเท่าไรนัก จนกระทั่งมีคำถามว่า ระบบศาลควรจะมีการเปลี่ยนแปลงไหม ให้เหมือนกับสากลโลกที่เขาอารยะ มีระบบลูกขุนเข้าไปร่วมกับศาลเลย เป็นการเชื่อมโยงระหว่างศาลกับประชาชน มันจะได้ชัดเจนเสียที่ว่า ต่อไปนี้จะเลิกระบบเดิม เรียกว่าระบบสืบสวนได้ส่วนแบบที่เป็นอยู่ แต่เราไม่มีบริบทของความผิดในสังคมต่างประเทศ ทุกคนก็เรียนกันมากก็เห็นระบบลูกขุนเข้าไปเป็นบริบทให้ คำตัดสินที่เที่ยตรงมากกว่า และก็จะไม่ล่าช้าเกินไป ลูกขุนก็คือพลเมืองที่เคียงคู่กับศาลนั้นแหละ ส่วนบ้านเรานี้คือใคร ถ้ายังไม่ได้ปฏิรูประบบศาลก็ยังไม่ถึง

ผมคิดอยู่เรื่องหนึ่งว่า ความแตกต่างก็เยอะ ระบบความเป็นธรรมก็ไม่ใช่ธรรมจริง กลไกรัฐธรรมนูญที่มีอยู่ก็ยังมีปัญหา ผมมาคิดว่าใครจะมาเป็นรัฐบาล ผมก็สนใจอยู่ แต่ผมไม่อยากจะคาดหวังมากนัก ผมก็คิดว่าเราต้องสร้างพื้นที่ของเราขึ้นมาเอง เช่น อาจจะเป็นขบวนการ

ที่ใส่เสื้อดำ ไปพร้อมกับเสื้อแดง โจนตีและวิจารณ์พันธมิตรฯ เพราะผมไม่เห็นด้วยกับพันธมิตรฯ ผมสงสารเสื้อแดง แต่ผมก็ไม่อยากไปกับเสื้อแดง ผมเบื่อโฟนินของทักษิณมากๆ ผมต้องการจะมีกลุ่มเสื้อดำ และก็รู้ว่าจะต้องลดช่องว่างทางชนชั้น รัฐธรรมนูญต้องกำหนดเสียใหม่ ประชาชนชาวไทยทุกคนนั้นมีสิทธิเสมอภาคกัน และได้รับการดูแลจากรัฐโดยทั่วถึง เราน่าจะมีรัฐสวัสดิการ ให้เหมือนกับเดนมาร์ก นอร์เวย์ สวีเดน เบลเยียม ที่ผู้ดีหลายๆ คนไปกัน และกับบอกว่า ดีๆ แต่ทำไมไม่เคยทำ แล้วมันจะดีได้อย่างไร เราสามารถสร้างระบบที่มีงบประมาณเยอะเยอะเช่น เราตัดงบประมาณ ตัดงบตำรวจ แต่เรามาเพิ่มทุนให้กับกองกลางที่จะให้ประโยชน์กับประชาชน เก็บภาษีอัตราก้าวหน้า ระบบทรัพย์สินต่างๆ คนไหนรวยเก็บเลยไม่ต้องเกรงใจ เพราะพวกนี้เป็นพวกเสียสละอยู่แล้ว แนนอน คนพวกนี้ขายินดีในหลักการ แต่ในทางปฏิบัติที่บ้านอาจจะรวยมากจนอาจจะไม่เห็นด้วย โดยระบบการเก็บภาษีอัตราก้าวหน้าตรวจสอบได้เลยว่า ใครรักสังคม ใครรักประเทศชาติ เอาไปถามดูเลย เราจะรู้ว่าเขารักแต่ปากหรือเปล่า คนรวยในแผ่นดินนี้มีไม่น้อย แต่ก็ยังมีกระจุกนิดเดียว

เพราะฉะนั้น ถ้าเราช่วยกันเรียกร้องๆ แล้วเนี่ย คุณเจริญ สิริวัฒนภักดี ก็ต้องเสียภาษีเยอะมาก หลากๆ คน คุณทักษิณ ชินวัตร ก็ต้องโดนมากๆ ด้วย ให้นึกถึงสิ่งเหล่านี้บ้าง ซึ่งมันจะเป็นทางออกรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะต้องเป็นรัฐธรรมนูญที่กินได้ อำนวยประโยชน์สุขให้กับประชาชน การศึกษาต้องฟรี รักษาฟรี เอาเงินจากไหน ก็เงินจากคนรวย โดยคนรวยควรจะเสียสละ ถ้าไม่เสียสละคนจนต้องสู้กับคนรวย

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์: ผมคิดว่าประเด็นสำคัญมันอยู่ที่ว่าจะจัดความล้มพันอย่างไร อาจจะไม่ใช้การอยู่ตรงข้ามกัน เพราะถ้าอยู่ตรงข้ามกันจริงก็คงไม่มาร้องขออะไรตลอดเวลา ปัญหามันไม่ได้อยู่ที่การลดทอนอำนาจหรือเพิ่มอำนาจของประชาชนอย่างเดียว แต่มันอยู่ที่การจัดความล้มพันระหว่างกันด้วย ต่อไปเชิญพบกับ ดร. ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล ผู้ซึ่งได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งด้วย

ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล: ผมเข้าใจว่าสิ่งที่พูดกันวันนี้ ไม่ได้พูดกันแค่ “ประชาธิปไตย คุณคือใคร?” อย่างเดียว แต่ที่ฟังอาจารย์ทั้งสองท่านมา เขาก็พูดไปถึงปัญหาด้วยว่า เมื่อมีการนำระบอบนี้มาใช้ในประเทศไทย มันก่อให้เกิดปัญหาอย่างไรบ้าง ผมอยากเริ่มต้นด้วยเรื่องแรกก่อน นั่นคือเรื่อง คุณคือใคร? นอกจากนั้น เมื่อประชาธิปไตยมาอยู่ในประเทศไทยแล้ว มันมีปัญหาอะไร และพอจะมีความหวังหรือทางออกบ้างไหม

ความหมายของประชาธิปไตย ดังที่อาจารย์สุธาชัยก็ได้เริ่มต้นไปแล้ว “ประชา” + “อธิปไตย” ที่หมายถึงอำนาจอสูงสุดของประเทศ เพราะฉะนั้น ระบอบประชาธิปไตยในเบื้องต้น มันจึงหมายถึงระบอบการ

.....

^๒ ดร. ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล จบการศึกษาระดับปริญญาเอก นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต (กฎหมายมหาชน) จาก Georg-August-Universitaet zu Goettingen ในปี ๒๕๔๗ จบนิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายมหาชน) จาก Georg-August-Universitaet zu Goettingen ในปี ๒๕๔๑ และจบนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี ๒๕๓๓ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ และเป็นรองอธิการบดีฝ่ายการนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปกครองที่อำนาจสูงสุดในประเทศเป็นของประชาชน ใกล้เคียงกับคำว่า Democracy ซึ่งเป็นศัพท์ที่มาจากภาษากรีกโบราณที่ว่าประชาธิปไตยนั้น เริ่มต้นในกรีกเมื่อ ๒,๕๐๐ ปีที่แล้ว demos คือ ประชาชน และ cracy ที่มาจาก kratos คือ ระบอบการปกครอง

อาจารย์สุทธชัยก็ได้พูดถึงคำของอับราฮัม ลินคอล์น ซึ่งพูดในปี 1863 ผมขอเท้าความสั้นๆ ว่าทำไมลินคอล์นถึงไปพูดเรื่องนี้จนโด่งดังและรู้จักในชื่อคำปราศรัย The Gettysburg Address ในปี 1861 เมื่อลินคอล์น ได้ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีของอเมริกา ลินคอล์นก็เดินทางนโยบายที่จะให้มีการเลิกทาส ปรากฏว่ามลรัฐทางฝ่ายใต้ไม่ยินยอม รัฐฝ่ายใต้ทั้งหมดก็เลยประกาศตัวเป็นเอกราชจาก United States of America แล้วก็ไปตั้งเป็น Confederation States of America เลยเกิดการสู้รบกันขึ้นกลายเป็น Civil War ของอเมริกาขึ้นมา สงครามกลางเมืองครั้งนี้ยาวนานถึง ๕ ปีเต็ม จนในปี 1865 มีคนตายไปประมาณ ๖๕๐,๐๐๐ คน เป็นการฆ่ากันเองของคนอเมริกัน จำนวนคนตายมีมากกว่าคนอเมริกันที่ตายในสงครามโลกทั้งสองครั้ง บวกกับทั้งสงครามเกาหลี สงครามเวียดนาม สงครามอิรัก และสงครามอัฟกานิสถานรวมกัน

ในช่วงที่สงครามดำเนินไปถึงครึ่งทางคือในต้นปี 1863 ที่เมือง Gettysburg บังเอิญว่ามีสมรภูมิใหญ่และมีทหารของฝ่ายเหนือเสียชีวิตไป ๔๐,๐๐๐ คน ในช่วงกลางปีคือในเดือนมิถุนายน ลินคอล์น ก็ไปเยี่ยมค่านับหลุมศพของทหาร ๔๐,๐๐๐ คนนี้ แล้วเขาก็ปราศรัย ซึ่งมีความยาวเพียง ๒ นาทีเศษๆ ลินคอล์นพูดว่า “สิ่งที่ผมพูดในวันนี้ชักวันข้างหน้าคนก็จะลืม” เขาพูดอย่างนี้ แต่ปรากฏว่าไม่ใช่เลย มันกลายเป็น Address ที่สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ของอเมริกา แม้กระทั่งเมื่อเราพูดถึงประชาธิปไตย ก็มีการนำมาอ้างอิงกันมากที่สุด

ลินคอล์นพูดในประโยคสุดท้ายว่า “ความตายของท่านทั้งหลายจะไม่สูญเปล่า แต่เป็นการทำให้ระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน จักไม่สูญสิ้นไปจากโลกนี้”

ในตอนต้นของ Address ฉบับนี้ ลินคอล์นพูดประโยคหนึ่งซึ่งต่อมาได้กลายเป็นประโยคมตะเช่นเดียวกัน เขาบอกว่า “เราเป็นชนชาติใหม่ที่เกิดมาบนความเชื่อในอิสรภาพ และเชื่อมั่นว่ามนุษย์นั้นถูกสร้างมาให้เท่าเทียมกัน (All men are created equal.) และความตายของท่านนั้นก็เพื่อสิ่งนี้” เพราะว่าฝ่ายเหนือต้องการให้คนผิวดำที่เป็นทาสนั้นมีฐานะเสมอกันเช่นเดียวกันกับคนผิวขาว เพราะฉะนั้น คำว่า “สิ่งนี้” ใน “ความตายของท่านก็เพื่อสิ่งนี้” ก็คือ ระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

โดยข้อเท็จจริงแล้ว ลินคอล์นไม่ได้พูดถึงคำว่า Democracy เลยไม่มีคำว่า Democracy อยู่ใน Address ฉบับนี้ ท่านที่สนใจอ่านฉบับเต็มไปเข้า www.google.com พิมพ์ “The Gettysburg Address”^๗ ลงไป ก็จะได้อ่าน ซึ่งไม่มีคำว่า Democracy แต่ก็

.....

^๗ *The Gettysburg Address*, Gettysburg, Pennsylvania, November 19, 1863:

“Four score and seven years ago our fathers brought forth on this continent, a new nation, conceived in Liberty, and dedicated to the proposition that all men are created equal.

Now we are engaged in a great civil war, testing whether that nation, or any nation so conceived and so dedicated, can long endure. We are met on a great battle-eld of that war. We have come to dedicate a portion of that eld, as a nal resting place for those who here gave their lives that that nation might live. It is altogether tting and proper that we

ยอมรับนับถือกันว่านี่แหละคือนิยามความหมายของ Democracy ในเวลาต่อมา เราก็มักแปลเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน (...government of the people, by the people, for the people...) ถ้าจะพูดกันให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นนิยามที่ถูกต้องตรงนี้ความจริงแล้วไม่สมบูรณ์ เพื่อจะทำความเข้าใจว่า “ประชาธิปไตย คุณคือใคร?” ผมก็จะขอยุติถึงนิยามนี้ของลินคอล์น วิเคราะห์ให้ลึกซึ้งลงไป มันมี ๓ องค์ประกอบ นั่นคือ (๑) การปกครองของประชาชน (๒) การปกครองโดยประชาชน และ (๓) การ

.....

should do this.

But, in a larger sense, we can not dedicate – we can not consecrate – we can not hallow – this ground. The brave men, living and dead, who struggled here, have consecrated it, far above our poor power to add or detract. The world will little note, nor long remember what we say here, but it can never forget what they did here. It is for us the living, rather, to be dedicated here to the unfinished work which they who fought here have thus far so nobly advanced. It is rather for us to be here dedicated to the great task remaining before us – that from these honored dead we take increased devotion to that cause for which they gave the last full measure of devotion – that we here highly resolve that these dead shall not have died in vain – that this nation, under God, shall have a new birth of freedom – and that government of the people, by the people, for the people, shall not perish from the earth.”

Source: Abraham Lincoln, *Collected Works of Abraham Lincoln*, edited by Roy P. Basler (1953), quoted in Abraham Lincoln, “The Gettysburg Address, Gettysburg, Pennsylvania, November 19, 1863,” in *Abraham Lincoln Online*, online, from: <http://showcase.netins.net/web/creative/lincoln/speeches/gettysburg.htm>, September 25, 2009.

ปกครองเพื่อประชาชน

(๑) ประชาธิปไตยคือการปกครองเพื่อประชาชน เราพึงดูเรา รู้สึกว่าใช่ คำถามผมคือ ระบอบการปกครองระบอบอื่นสามารถทำเพื่อประชาชนได้ไหม หรืออ้างว่าทำเพื่อประชาชนได้ไหม คำตอบคือ ได้ ไม่ ว่าจะระบอบอะไร ทุกระบอบต่างก็อ้างว่าเพื่อประชาชนด้วยกันทั้งสิ้น ประชาธิปไตยคือการปกครองของประชาชน ก็เห็นอ้างกันอยู่ดี ผมยกตัวอย่างสั้นๆ ตัวอย่างเดียว ตอนที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจ ปฏิวัติเช้าในปี ๒๕๐๑ สฤษดิ์ออกประกาศของคณะปฏิวัติว่า “คณะปฏิวัติอันประกอบด้วยทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และ พลเรือน ในนามของปวงชนชาวไทยได้ทำการยึดอำนาจการปกครอง แผ่นดินเป็นที่เรียบร้อยแล้วตั้งแต่ ๒๐.๐๐ น. เป็นต้นมา” เขาบอกว่า เขาทำในนามของ “ปวงชนชาวไทย” คือคำว่า “ของใคร” ก็อ้างได้

(๒) ประชาธิปไตยคือการปกครองโดยประชาชน ถ้าเราสามารถ สร้างระบอบการปกครองโดยประชาชนขึ้นมาได้ ระบอบการปกครองนั้น ย่อมเป็นระบอบการปกครองของประชาชนโดยตัวของมันเอง

(๓) ประชาธิปไตยคือการปกครองเพื่อประชาชน ถ้าหากเราสามารถสร้างระบอบการปกครองโดยประชาชนที่เป็นของประชาชนขึ้นมาได้ ระบอบการปกครองนั้นก็ย่อมเป็นไปเพื่อประชาชน

เพราะฉะนั้น สิ่งที่แยกประชาธิปไตยออกจากระบอบการปกครองระบอบอื่น ก็คือ ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ อำนาจอสูงสุดเป็นของประชาชน และเป็นการปกครองโดยประชาชน ถ้า ประเทศไทยคือห้องๆ นี้ ถ้าท่านทั้งหลายเป็นเจ้าของอำนาจ ถ้าท่าน เลือกจะปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ใครคือผู้ปกครอง คำตอบ คือทุกท่านที่อยู่ในห้องนี้ที่เป็นเจ้าของอำนาจคือผู้ปกครอง นี่คือความหมาย และประชาธิปไตยก็คือระบอบการปกครองเพียงระบอบเดียวที่มี

หลักการพื้นฐานเช่นนี้ และนี่คือสิ่งที่แยกประชาธิปไตยออกจากระบบ
การปกครองระบอบอื่น

สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคืออะไร ผมจำเป็นต้องทำความเข้าใจจุด
เริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย เราจัดงานกันวันนี้ พูด
เรื่องของ Democracy หรือประชาธิปไตย วันที่ ๑๐ ธันวาคม เพราะ
วันนี้คือ วันรัฐธรรมนูญ คำถามของผมคือว่า ประชาธิปไตยเริ่มต้น
ในประเทศไทยเมื่อไร วันที่ ๑๐ ธันวาคม หรือเปล่า คำตอบนี้เราก็
ตอบอยู่ ๒ คำตอบ คือ ตอบว่า ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ หรือตอบว่า
๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ คำถามของผมคือว่า เมื่อประชาธิปไตยหมาย-
ถึงระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน ผมถามว่า ๒๔
มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้นอำนาจสูงสุดในประเทศเป็นของประชาชนหรือยัง
คำตอบคือยังไม่ใช่

๒๔ มิถุนายน คือ ความพยายามทำให้เกิดประชาธิปไตย แต่
ประชาธิปไตยจริงๆ มันเกิดขึ้น ๓ วันหลังจากนั้น นั่นคือ ๒๗
มิถุนายน เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครอง
แผ่นดินชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ ความจริงตอนที่นายปรีดี พนม-
ยงค์ เขียนนั้นไม่มีคำว่า “ชั่วคราว” รัชกาลที่ ๗ ทรงเห็นชอบทุกอย่าง
เพียงแต่ขอเติมคำว่า “ชั่วคราว” ไปหนึ่งคำ นอกนั้นเหมือนเดิมทุกอย่าง
มีคำปรารภแล้วก็มาตรา ๑ มีเนื้อหาดังนี้ “โดยที่คณะราษฎรได้ร้องขอ
ให้อยู่ใต้ธรรมนูญเพื่อที่บ้านเมืองจะเจริญขึ้น” ฟังดีๆ “คณะราษฎรได้
ร้องขอให้อยู่ใต้ธรรมนูญเพื่อที่บ้านเมืองจะเจริญขึ้น” และโดยที่ทรง
ยอมรับตามคำขอของคณะราษฎร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ตราพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองภายในสยามขึ้น โดยที่มาตรา
๑ “อำนาจสูงสุดในประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” และลงท้ายพระ
ปรมาภิไธยประชาธิปไตย ป.ร. โดยที่ไม่มีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

แตกต่างจาก ๑๗ ฉบับหลังจากนั้น ทุกฉบับจะมีผู้รับสนองพระบรม-
ราชโองการเสมอ ตามหลัก The King Can Do No Wrong ของ
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพราะใน
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้น อำนาจอธิปไตย
การปกครองประเทศอยู่ที่ประชาชน มิได้อยู่ที่พระมหากษัตริย์

เราต้องเข้าใจว่า ระบอบ “ราชาธิปไตย” คือระบอบที่อำนาจ
อธิปไตยเป็นของพระราชา ส่วนระบอบ “ประชาธิปไตย” คือระบอบ
ที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประมุขของประเทศซึ่งเป็น
พระมหากษัตริย์นั้น ก็เป็นเพราะว่ารูปแบบของรัฐนั้นเป็น Kingdom
คือเป็นราชอาณาจักร ประมุขของรัฐก็จึงเป็นพระมหากษัตริย์ ที่นี้
ประเด็นอยู่ที่ตรงที่ เมื่ออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน พระมหากษัตริย์
จะทรงลงพระปรมาภิไธยในพระบรมราชโองการใดๆ หรือด้วยทกฏ-
หมายใดๆ ได้ก็ต่อเมื่อมีผู้ทูลเกล้าฯ ขึ้นไปเท่านั้น และการทูลเกล้าฯ จะ
เป็นไปตามขั้นตอนที่ระบุในรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ไม่มีพระราช
อำนาจที่จะโปรดเกล้าฯ เสนอลงมาโดยที่ไม่มีใครทูลเกล้าฯ ขึ้นไป ดัง
นั้นจะต้องมีผู้ทูลเกล้าฯ ขึ้นไปเสมอ และผู้ที่ทูลเกล้าฯ ขึ้นไปก็ต้อง
ทูลเกล้าฯ ขึ้นไปตามกติกา ตามรัฐธรรมนูญ

นี่คือสิ่งที่ทำให้หลังจากนั้นเป็นต้นมา จะมีผู้รับสนองพระบรม-
ราชโองการเสมอ ในรัฐธรรมนูญ ๑๗ ฉบับที่ผ่านมา แต่ฉบับแรก
ไม่มีผู้รับสนองฯ เพราะขณะนั้น อำนาจอสูงสุดของประเทศเป็นของ
พระมหากษัตริย์ จึงเป็นเรื่องที่พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจ
ได้พระราชทานอำนาจนั้นให้กับราษฎรทั้งหลาย ฉบับ ๒๗ มิถุนายน
๒๔๗๕ มันจึงมีฐานะเป็นเสมือนหนังสือมอบอำนาจอธิปไตยที่กษัตริย์
ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจแต่เดิมได้ทรงยินยอมที่จะมอบอำนาจนั้นให้กับ
ราษฎรทั้งหลาย

๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ จึงเป็นรอยต่อระหว่างระบอบราชาธิปไตยที่อำนาจสูงสุดเป็นของพระราชากับระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน แต่ปรากฏว่า ผมลองถามดู ในสังคมไทยมีความทรงจำในเรื่อง ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ บ้างไหม คำตอบคือแทบไม่มีเลย แทบไม่มีการพูดถึงฉบับนี้เลย ในโรงเรียนก็แทบจะไม่ได้พูดถึงหรือได้สอนเลย โดยพูดเฉพาะ ๒๔ มิถุนายน ข้ามไป ๑๐ ธันวาคมเลย ทั้งๆ ที่ ๒๗ มิถุนายน คือจุดเริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย ผมขอพูดถึงผลจากการประกาศใช้ที่เกิดขึ้น ๔ ประการด้วยกัน

ประการแรก อำนาจอิสระซึ่งแต่เดิมเป็นของพระมหากษัตริย์ได้กลายเป็นของราษฎรทั้งหลาย

ประการที่สอง นับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา พระมหากษัตริย์ไทยก็อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ ข้อนี้สำคัญ จาก Rule of men การปกครองโดยอำเภอใจ ก็กลายเป็นการปกครองที่อยู่ใต้กติกา พระมหากษัตริย์ซึ่งเคยอยู่เหนือทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะทรงเป็นอำนาจอิสระ เป็น The Rule of men การปกครองโดยอำเภอใจ ความสุขของคนในชาติ ของพลนิกร ของราษฎรทั้งหลาย จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับทศพิธราชธรรมของพระมหากษัตริย์ ถ้ามีมาก ประชาชนก็มีความสุขมาก ถ้ามีน้อยก็มีความสุขน้อยขึ้นอยู่กับตัวคน แต่นับตั้งแต่ ๒๗ มิถุนายนเป็นต้นมา ในตอนเริ่มต้น ประโยคแรก คณะราษฎรได้ร้องขอให้อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ และทรงยอมปฏิบัติตามคำร้องขอของคณะราษฎร นี่ก็จุดเริ่มต้นของการปกครอง Rule of law การปกครองโดยกฎหมาย ทุกคนต้องอยู่ใต้กติกา

ประการที่สาม นั่นคือกำเนิดของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในประเทศไทย โดยกติกาคือพระมหา-

กษัตริย์ต้องทรงอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ ภายใต้กติกา เมื่อประชาชนเป็น
เจ้าของอำนาจสูงสุด ประชาชนจึงเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อประชาชนเป็น
เจ้าของประเทศ ผลที่เกิดขึ้นคือ ของสิ่งหนึ่งถ้ามีเจ้าของมากกว่าหนึ่ง
คน ยึดหลักกฎหมายแต่โบราณ เมื่อมนุษยชาติเริ่มรู้จักกับกรรมสิทธิ์กับ
ความเป็นเจ้าของขึ้นมา ถ้ามีเจ้าของมากกว่าคนหนึ่งคน แปลว่าทุกคน
มีส่วนแบ่งเท่าๆ กัน เช่นพอยกที่แปลงหนึ่ง ๕ ไร่ให้ลูก มีลูกหลายคน
ไม่ว่าใครลูกสาวลูกชาย ลูกคนโตลูกคนเล็ก ลูกมี ๕ คนก็เอา ๕ ไป
หารหมด อำนาจอธิปไตยก็เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น ๒๗ มิถุนายน
๒๔๗๕ ณ วินาทีที่อำนาจสูงสุดได้กลายเป็นของราษฎรทั้งหลาย
ประชาชนได้กลายเป็นเจ้าของอำนาจและเจ้าของประเทศ นั่นหมายความว่า
เราทุกคนมีส่วนในประเทศนี้อย่างเสมอภาค แปลว่า ๒๗ มิถุนายน
๒๔๗๕ คือ จุดกำเนิดของหลักของความเสมอภาคขึ้นมาในประเทศไทย
สังคมซึ่งแต่เดิมเป็นแนวตั้ง สูงสุดคือพระมหากษัตริย์ ท่านก็ทรงแบ่ง
อำนาจเป็นชั้นๆ ลดหลั่นกันมา ปกครองกันมาตามลำดับต่ำสุดคือ
ไพร่ สมัยก่อนรัชกาลที่ ๕ ก็มีทาสด้วย สังคมจากแนวตั้งหรือ Vertical
ก็กลายเป็น Horizontal ทุกคนเป็นเจ้าของประเทศเสมอภาค นี่คือ
หลักความเสมอภาคที่เริ่มต้นวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕

ประการที่สี่ การที่ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ จึงทำให้
ประชาชนจากเดิมเป็นผู้อาศัยกลายเป็นเจ้าของบ้าน ลองเปรียบเทียบ
ดู ตอนเด็กๆ หรือตอนนั้นก็ตาม ถ้าหากเราอยู่ในบ้านญาติ บ้านลุง บ้าน
ป้า เรามีสิทธิในบ้านหลังนั้นเพียงเจ้าของบ้านเขาจะอนุญาต จะใช้ห้องน้ำ
ห้องนอนห้องไหน หยิบของในตู้เย็นได้หรือไม่ ก็เป็นไปตามแล้วแต่ที่
เจ้าของบ้านเขาจะให้ แต่ถ้าเกิดเราเป็นเจ้าของบ้านก็แปลว่า เราย่อมมี
สิทธิเสรีภาพในบ้านของเรา

เพราะฉะนั้น การที่ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศก็ทำให้เกิด

หลักสิทธิและเสรีภาพ พร้อมกับความเสมอภาคขึ้นมา และนี่คือหลักประชาธิปไตยที่เริ่มต้นจาก ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ แล้วต้องตามมาด้วยเรื่องของการปกครองโดยเสียงข้างมาก ที่ต้องคุ้มครองเสียงข้างน้อยด้วย เพราะประชาธิปไตยนั้น โดยเหตุที่คนมีสิทธิเสมอกัน ข้างน้อยก็มีสิทธิด้วย จึงต้องฟังเสียงข้างน้อยด้วย ไม่ใช่พวกมากลากไป นี่คือหลักประชาธิปไตย

กล่าวโดยสรุป เพื่อให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นจริง ผมได้พูดไปแล้วว่า มันต้องเป็นการปกครองโดยกฎหมาย Rule of law ถ้าหากว่า ประชาชาติในประเทศใดปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยก็ต้องเดินตามกติกาที่ว่าไปนั้น ๓ ข้อที่ผมพูดไป (๑) อำนาจอสูงสุดเป็นของประชาชน เป็นการปกครองโดยประชาชน (๒) หลักเสรีภาพและหลักสิทธิเสรีภาพ (๓) การปกครองโดยเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย ถ้าเรายึดถือปฏิบัติตามกติกานี้ ก็แปลว่า ประเทศนั้นปกครองในระบอบประชาธิปไตย ถ้าไม่เอามาเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร มันก็จะเป็นแบบอังกฤษ คือ รัฐธรรมนูญที่เป็นจารีตประเพณี ไม่ต้องไปเขียน ถ้าเอามาเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ก็จะเป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นมา เพราะฉะนั้น ทุกคนในระบอบนี้ต้องอยู่ภายใต้กติกาและปฏิบัติตามกติกา

จากจุดนี้เป็นต้นมา ผู้ปกครองประเทศก็จะมีอำนาจภายใต้กฎหมาย และมีอำนาจเท่าที่กฎหมายให้อำนาจเท่านั้น การมีอำนาจกลายเป็นเรื่องยกเว้น จากเดิมอำนาจเป็นเรื่องหลักก็กลายเป็นเรื่องยกเว้น ขณะที่สิทธิเสรีภาพแต่เดิมเป็นเรื่องยกเว้นก็กลายเป็นเรื่องหลัก กลับข้างกัน และอำนาจกับสิทธิเสรีภาพนั้นมันสวนทางกันเสมอ อำนาจยิ่งมาก สิทธิเสรีภาพก็ยิ่งน้อย เพื่อจะประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนเจ้าของประเทศ ก็ต้องจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง ก็คือด้วยกฎหมายนั่นเอง

ตอนที่ประชาชนชาวเยอรมันตะวันตกเขาจะตั้งประเทศขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งนั้น โจทย์ข้อแรกของเขาก็คือว่า มันเกิดอะไรขึ้นกับระบอบประชาธิปไตยของเยอรมัน เพราะอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ นั้นมาจากการเลือกตั้ง ฮิตเลอร์ไม่ได้มาจาการถั่ง แต่มาจากการเลือกตั้ง ฮิตเลอร์ได้ก่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ทำให้มีคนเสียชีวิตเฉพาะในยุโรป ๕๐ ล้านคน และฮิตเลอร์ได้ฆ่าคนยิวไป ๖ ล้านคนโดยวิธีการอันทารุณโหดร้ายเขาสรุปว่า สาเหตุมีสองประการ ประการแรก เพราะระบบการเมืองของเยอรมันในสมัยฮิตเลอร์นั้น ใช้ระบบรัฐสภาที่ไม่มีการตรวจสอบถ่วงดุล ฮิตเลอร์นั้นต้องการอำนาจใด ภายใต้กติกาว่า ต้องมีอำนาจก่อนเพื่อเป็นกฎหมาย แต่ในเมื่อฮิตเลอร์นั้นครอบงำสภาได้หมด เพราะว่าฮิตเลอร์นั้นมาจากเสียงข้างมากของสภา ฮิตเลอร์จึงมีเสียงข้างมากในสภา ฮิตเลอร์ก็ใช้พรรคนาซีไปสั่งให้สมาชิกพรรคนาซีที่เป็น ส.ส. ยกมือให้กับกฎหมายที่ให้อำนาจกับฮิตเลอร์ ฮิตเลอร์จึงสามารถสถาปนาระบอบเผด็จการขึ้นมาได้ในที่สุด

การเปลี่ยนแปลงการปกครองของเยอรมันนั้น จากระบอบไกเซอร์ (จักรพรรดิ) มาเป็นระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นเพียงแต่การเปลี่ยนที่เรียกว่า “ไกเซอร์ไปฮิตเลอร์ก็มาแทน” แล้วในจุดนี้เอง เขาก็ได้แก้ไขด้วยการสร้างระบบการเมืองที่แก้จุดอ่อนของระบบรัฐสภา ระบบรัฐสภาที่ไทยใช้เป็นระบบที่มีปัญหา เพราะว่าฝ่ายบริหารนั้นมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งคงต้องอภิปรายต่อไป และขอกล่าวโดยสรุปว่า ทุกประเทศที่เอาระบบรัฐสภามาใช้มีปัญหาทั้งสิ้น และประเทศที่เคยประสบปัญหามากที่สุดคือเยอรมนี แต่เขาแก้ไขจนสำเร็จแล้ว จนมีระบบการเมืองที่มั่นคงมาจนทุกวันนี้ แก้อย่างไรไม่มีเวลาจะพูดตอนนี้ขอข้ามไปก่อน

ประการที่สอง ๒ เขาสรุปว่า ประเทศเยอรมนีเปลี่ยนแปลง

ระบอบการปกครองเป็นประชาธิปไตยโดยที่ไม่ได้สร้างพลเมือง แบบ
ระบอบประชาธิปไตยที่ทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ มีสิทธิเสรีภาพอย่าง
เสมอภาคกัน ตัวประชาชนนั้นจะต้องเป็นอิสระชน ไม่ตกอยู่ภายใต้
อุปถัมภ์หรือการครอบงำของใคร ซึ่งปรากฏว่า ฮิตเลอร์ครอบงำคน
หมดเลย โครงสร้างสังคมเป็นอำนาจนิยม เป็นแนวดิ่ง ไม่ได้เป็นแนว
ระนาบ ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย พลเมืองจะต้องมีความรับ-
ผิดชอบ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น แล้วก็ต่อสังคม ระบอบประชาธิปไตย
จึงจะประสบความสำเร็จ

ถ้าเราเปรียบเทียบดู ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการ
ปกครองระบอบประชาธิปไตยก็คือประเทศในยุโรป ประเทศใน
อเมริกา ส่วนประเทศที่ล้มเหลวก็คือประเทศส่วนใหญ่ในแอฟริกา
ส่วนใหญ่ในอเมริกาใต้ แล้วก็ส่วนใหญ่ในเอเชีย สิ่งที่เหมือนกันของ
ความสำเร็จและความล้มเหลวก็คือว่า ประเทศที่ประสบความสำเร็จ
คือในยุโรป อเมริกานั้น เขามีสิ่งที่เรียกว่า การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง
ส่วนประเทศที่ไม่มี ก็จะไม่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ อเมริกาใต้
แอฟริกาหรือในเอเชีย ส่วนใหญ่ ไม่มีสิ่งนี้ ไม่มีสิ่งที่เรียกว่า Civic Ed-
ucation หรือการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง

ประชาธิปไตยนั้นไม่ใช่กฎหมายชาติ เพราะกฎหมายชาติจะไม่
ต้องสอน เกิดมาก็เป็นประชาธิปไตยได้เอง แต่มนุษย์เกิดมาไม่เท่ากัน มี
ตัวเล็กตัวใหญ่ มีแรงมากมีแรงน้อย มีชายมีหญิง การบอกว่าคนนั้น
เสมอกันมันฝืนธรรมชาติ และการต้องมองคนให้เสมอกัน มันจึงต้องฝืน
ธรรมชาติ เพราะตามกฎหมายชาติ ผู้แข็งแรงย่อมเป็นผู้ชนะ ปลาใหญ่
กินปลาเล็ก กฎหมายชาติไม่มีหลักของเสมอภาค แล้วการที่ต้องทำให้
คนเคารพในสิทธิผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างของกันและกัน มันคือสิ่งที่
ฝืนธรรมชาติทั้งสิ้น ประชาธิปไตยมันจึงไม่เกิดเอง มันถึงต้องสร้าง

ปัญหาของประเทศที่มีการสร้างพลเมือง มันจะเกิดปัญหาใน ๓ รูปแบบ ประการแรก คือ เกิดชนชั้นปกครองใหม่ที่เกิดจากการเลือกตั้ง ประชาชนถูกนักการเมืองและถูกพรรคการเมืองใช้ ประชาชนเป็นแต่เพียงเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมของนักการเมืองและของพรรคการเมืองเท่านั้น

ประการที่สอง ประชาธิปไตยนำมาซึ่งความแตกแยก ประชาธิปไตยไปทางไหนก็แตกแยกที่นั่น ถึงหมู่บ้าน หมู่บ้านก็แตกแยก ถึงครอบครัว ครอบครัวก็แตกแยก ประชาธิปไตยนั้นให้คนแตกต่างกันได้ แต่การยอมรับว่าคนแตกต่างกันได้นั้นเป็นเรื่องพื้นฐานธรรมชาติ มันถึงต้องมีการฝึกให้ยอมรับความแตกต่าง

ประการที่สาม ประชาธิปไตยนำมาซึ่งความเสื่อมของสังคม เพราะว่าทุกคนต่างก็จะพูดถึงแต่สิทธิและเสรีภาพของตนเองโดยที่ไม่ใครพูดถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ใครอยากทำอะไรก็ทำ สังคมก็ยอมเสื่อมโดยที่สุด สมัยก่อนเรามีคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) คอยเซ็นเซอร์ข่าว เซ็นเซอร์สิ่งต่างๆ ที่ออกรายการโทรทัศน์ และก็บอกว่านั้นคือผิดจรรยาบรรณ หลังจากนั้นก็เลิกหมด พอเลิกแล้วเกิดอะไรขึ้น ผมถามว่าละครหลังข่าวมีอะไรให้เราดูบ้าง ผู้หญิงก็อยากได้ผู้ชายหล่อๆ รวยๆ ก็ตบแย่งกัน ส่วนผู้ชายก็ต้องการผู้หญิงสวยๆ ก็ต้องปล้ำ ปล้ำคือข่มขืน นี่คือเสรีภาพใช่หรือไม่ ถามว่ารับผิดชอบต่อสังคมกันบ้างไหม ไม่มี เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยมันควบคู่กับความรับผิดชอบ แต่เราไม่ได้มีการพูดถึงนี้ วิชาหน้าที่พลเมืองที่เคยมี ก็เลิกหมดแล้ว ทุกวันนี้มีแต่สิทธิเสรีภาพ สิทธิของข้าพเจ้า ส่วนจะเดือดร้อนใคร สังคมจะเสียหายหรือเปล่า ไม่มีการพูดถึง นี่คือปัญหาที่มันเกิดขึ้นใน ๓ รูปแบบ ในอเมริกาใต้ ในแอฟริกา ในเอเชีย ส่วนใหญ่เกิดปัญหาทั้ง ๓ ประการนี้หมด

ของไทยก็เกิดทั้ง ๓ ประการ เพราะเราไม่เคยสร้างพลเมือง
ประชาธิปไตยไทยนั้น ที่พูดกันว่าซื้อเสียงๆ ถ้าใครได้ไปวิจัยการเลือกตั้ง
ได้ลงพื้นที่ จะทราบว่า การซื้อเสียงนั้นไม่ใช่ปัจจัยชี้ขาดอีกต่อไปแล้ว การ
ที่ชาวบ้านเขากาบาทเลือกใคร การซื้อเสียงนั้นเป็นเรื่องรอง นักการ-
เมืองในต่างจังหวัดนั้น ๖ โมงเช้าเขาจะเปิดบ้าน เตือดร้อนเรื่องอะไรก็มา
หาได้ ชาวบ้านเขาเลือกผู้อุปถัมภ์ เขาไม่ได้เลือกเพื่อเงิน เขาเลือกผู้
อุปถัมภ์เมื่อเขาถูกรังแกจากระบบราชการและกระบวนการยุติธรรมไม่ได้
แก้ปัญหาให้เขา นักการเมืองในท้องถิ่นคือผู้ที่แก้ปัญหาให้เขา เขาเลือกผู้
อุปถัมภ์ ไม่ได้เลือกเพราะเงิน เงินเป็นของแถม

ลองไปถามดู เงินเปรียบเสมือนค่าน้ำ ไม่ใช้แรงจูงใจให้
เลือก คนส่วนใหญ่ที่รับเงินในการเลือกตั้งที่ผ่านมา นั้น ถึงแม้เขาไม่
ได้เงิน เขาก็ยังเลือก ข้อนี้เป็นประเด็นสำคัญ และผมเรียกว่า ถ้า
ประเทศไทยเราไม่เข้าใจจุดนี้ แก้ปัญหาให้ตายก็แก้ไม่ได้ ขึ้นคัทเออร์
ว่าเลือกคนดี ไม่ขายเสียง ก็ไม่มีทางเป็นไปได้ ประชาชนเขาเลือกผู้
อุปถัมภ์ และพรรคการเมืองเปรียบเสมือนที่รวมของ Fudal Lords
(เจ้าศักดินา) ยุคใหม่ที่มาจากการเลือกตั้ง เราต้องเข้าใจในข้อนี้ การ
เปลี่ยนแปลงระบอบประชาธิปไตยโดยที่ไม่สร้างพลเมืองทำให้เกิด Fudal
Lords ขึ้นมาเต็มไปหมดตามหัวเมือง โครงสร้างสังคมยังเป็นแนวตั้ง
ประชาชนก็อยู่ใต้เขาอีกที

แต่ก็ใช่ว่าจะเป็นแบบนี้ทั้งหมด เพราะในบางพื้นที่ โดย
เฉพาะอย่างยิ่งตามหัวเมือง เช่น กรุงเทพฯ เป็นต้น พรรคประชาธิปัตย์
นั้นได้ ส.ส. ๒๖ คน ในการเลือกตั้ง ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ แต่
ประชาธิปัตย์ก็ไม่เคยลิ้มว่าในปี ๒๕๔๘ ในสมัยคุณทักษิณมาถึงจุด
สูงสุดนั้น ประชาธิปัตย์มี ส.ส. เพียงแค่ ๒ คนคือ อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
กับองอาจ คล้ามไพบูลย์ และประชาธิปัตย์ก็ไม่เคยลิ้มว่า ในปี ๒๕๓๕

สมัยที่คุณจำลอง ศรีเมือง จากพรรคพลังธรรมมาถึงจุดสูงสุด พรรค
ประชาธิปัตย์นั้นมี ส.ส. เพียงแค่คนเดียวคือ อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

คำถามคือทำไม ก็เพราะคนกรุงเทพฯ มีอิสรภาพ เขาใช้พรรค
การเมือง เขาใช้นักการเมือง ไม่ได้ถูกพรรคการเมืองหรือถูกนักการเมือง
ใช้ คนกรุงเทพฯ อาจไม่เป็นพลเมืองที่แท้จริง เพราะอาจจะมีปัญหา
เรื่องเคารพความแตกต่าง การเคารพสิทธิผู้อื่น ไม่หยุดยั้งให้คนข้าม
ทางม้าลาย แต่ว่าในเรื่องความมีอิสรภาพ คนกรุงเทพฯ มีอย่างมาก
เพราะคนกรุงเทพฯ นั้นสามารถพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับ
ในอเมริกา ถ้าหากรัฐบาลเป็นรีพับลิกันและมีเลือกสภาองเกรส คือ
เลือก ส.ส. ถ้ารีพับลิกันบริหารประเทศไม่ดี พลเมืองอเมริกันจะเลือก
พรรคเดโมแครตไปถ่วงดุล แต่ก่อนผมไม่เข้าใจว่าทำไมระบบ
อเมริกาถึงเลือก ส.ส. ถึง ๒ ปีเลือกครึ่งหนึ่ง เพราะเขาต้องการให้มีการ
ถ่วงดุล ถ้าฝ่ายบริหารมาจากพรรคหนึ่ง แล้วบริหารไม่ดี ทุกสองปีจะถูก
เปลี่ยนเสียงข้างมาก นี่คือระบบพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

ผมขอเรียนว่า เราไม่มีทางออกทางอื่น นอกจากต้องสร้าง
ประชาธิปไตยที่ไม่ใช่เพียงแค่อำนาจชนชั้นบนนั้น แนนอน เรื่องของระบบ
ที่ต้องการมีการตรวจสอบถ่วงดุลก็เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น ผมเรียน
ว่า รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มันมีคำทั้งหมด ๔๔,๐๐๐ คำ หนากว่า
ฉบับปี ๒๕๔๐ ถึง ๗,๐๐๐ คำ ฉบับปี ๒๕๔๐ มีเพียงแค่ ๓๗,๐๐๐
ฉบับปี ๒๕๔๐ มันกระโดดไปเลย เพราะว่าความหนาโดยเฉลี่ยของ
รัฐธรรมนูญไทยปี ๒๕๓๔ ปี ๒๕๒๑ ปี ๒๕๑๗ ปี ๒๕๑๑ นั้นความ
หนานั้นจะอยู่ที่ประมาณ ๑๕,๐๐๐ คำเท่านั้น ปี ๒๕๔๐ นั้น กระโดด
ขึ้นมาจาก ๑๕,๐๐๐ เป็น ๓๗,๐๐๐ และปี ๒๕๕๐ ก็กลายเป็น
๔๔,๐๐๐

การปกครองโดยประชาชนและกติกาสถาปนาโดยประชาชน

คือระบอบประชาธิปไตยมันจะประสบความสำเร็จได้อย่างไร ในเมื่อประชาชนไม่ทราบด้วยซ้ำไปว่า กติกาที่ร่างมานั้นมาหนาเกินไป แล้วยิ่งหนาก็ยิ่งต้องเพิ่มนักกฎหมายอย่างพวกผม ยิ่งหนาก็ยิ่งต้องพึ่งศาลรัฐธรรมนูญ เพราะมันยังมีที่ให้เราตีความมากขึ้น อย่างกรณีฟุตบอลทำไม่กรรมการถึงโกงไม่ได้ เป่าช่วยเจ้าภาพไม่ได้ กรรมการจะมีบทบาทช่วยเจ้าภาพได้ก็ต่อเมื่อในลูกนั้นคาบลูกคาบดอก มันพาลัวแต่ไม่พาลัว มันต้องให้ใบเหลืองแต่ไม่ให้ใบเหลือง ลูกบอลจะเข้าหรือไม่เข้ากรรมการเท่านั้นเป็นฝ่ายตัดสิน แต่ถ้าเกิดว่ามันชัดเจน กรรมการไม่มีทางโกงได้ เพราะคนดูรู้จักกติกา คนที่คุมกติกาฟุตบอลจึงไม่ใช่กรรมการ แต่คือประชาชน คือคนดูต่างหาก ระบอบประชาธิปไตยก็เช่นเดียวกัน ประชาชนไม่สามารถจะปกครองประเทศได้ ประชาชนไม่รู้จักกติกา มันหนาเกินไป รัฐธรรมนูญตีมันบางทิ้งสิ้น เราเดินมาผิดทาง

ประเด็นที่อาจารย์พิชญ์ตั้งมาในตอนต้น เรื่องของสถาบันพระมหากษัตริย์กับการปกครองโดยประชาชน ผมเรียนว่า ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในโลกนี้มีอยู่ประมาณ ๒๐ ประเทศ ส่วนใหญ่เกินครึ่งก็ประสบความสำเร็จ ปัญหาจึงมีใช้อยู่ที่ประมุขของประเทศ เรื่องนี้ไม่ใช่บอกว่าสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ปัญหามันอยู่ที่ตัวระบบการเมืองของเราต่างหาก ผมอยากให้เราทั้งหลายได้ไปอ่านพระราชดำรัสของในหลวงเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๔ ท่านมีพระราชดำรัสในประเด็น The king can do no wrong ชัดเจน ท่านบอกว่าท่านไม่มีพระราชอำนาจ ท่านต้องทำตามกติกา แล้วท่านก็บอกว่าอย่ามัวด้วยซ้ำไป คนซึ่งไปขอให้ท่านทำอะไรซึ่งมันผิดกติกา

ผมจึงสรุปในเบื้องต้นและโดยรวบรัดว่า เรื่องนี้จึงไม่ได้เกี่ยวกับเรื่องประมุขโดยตัวของมันเอง เพราะประเทศที่ใช้ระบอบนี้ คือมีประมุขเป็นพระมหากษัตริย์นั้น ที่ประสบความสำเร็จก็มี ปัญหามันคือเรื่องของ

พวกเราเองต่างหากที่เป็นประชาชน แล้วก็นักการเมือง รวมถึงทหารด้วย ที่อาจจะไม่เข้าใจและไม่ศรัทธาอย่างแท้จริงต่อระบอบประชาธิปไตย

เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ มีใครในห้องนี้บ้างที่ตีใจที่มี การปฏิวัติ เช่นเดียวกับ ๗ ครั้งก่อนหน้านี้ เราก็เคยตีใจ แล้วเราก็ตีใจ กันครั้งที่ ๙ ครั้งที่ ๑๐ ต่อไปเรื่อยๆ ประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้อย่างไร ในเมื่อเราก็ไม่ได้เข้าใจและศรัทธามันอย่างแท้จริง ผม จึงคิดว่า นี่เป็นเรื่องดีที่เราพูดกันในเรื่องนี้ และขอให้มองการเมืองไทย แบบมีความหวัง อย่างน้อยที่สุด เราไม่พอใจแน่นอนที่มีการใช้สิทธิ เสรีภาพเกินขอบเขตถึงขนาดไปยึดทำเนียบ ยึดสนามบิน มั่นเกินกติกา ของประชาธิปไตยแน่นอน แต่อย่างน้อยก็ไม่เกิดเหตุการณ์นองเลือด ยังไม่จลาจล และไม่เกิดปฏิวัติ ประชาธิปไตยนั้นเติบโตขึ้นมามาก แต่แน่นอน ยังหมิ่นเหม่อยู่ ยังมีปัญหาอยู่ ซึ่งเราทั้งหลายต้องช่วยกันต่อไป

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์: มันมีประเด็นสองสามประเด็นที่ผมสนใจ อาจารย์ปริญญาชี้ให้เห็นถึงความน่าสนใจหลายอย่าง ประเด็นแรก ที่น่าสนใจมากที่สุดที่ผมเรียนรู้อยู่ก็คือ Rule of law ผมคิดว่าเราตีความหรือ แปลความคำว่า Rule of law ไม่ครบความหมายเลยซักคนในสังคม เราเราชอบแปลว่า การปกครองโดยนิติรัฐ หรือนิติธรรม ผมคิดว่า จริงๆ แล้ว Rule of law มันจะต้องแปลว่า การปกครองโดยกฎหมาย ในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งสิ่งที่เป็นคำขยายความ Rule of law ทั้งหมดมันเป็นเรื่องหลักการประชาธิปไตย อย่าไปแปลว่าการปกครอง โดยนิติรัฐ หรือนิติธรรม มันไม่ใช่ มันคือการปกครองด้วยกฎหมาย ในสังคมประชาธิปไตย เพราะความหมายหลักของมันคือจะอย่างไร ให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคมซึ่งมันเป็นหลักการของประชาธิปไตย ประชาธิปไตยอยู่ได้เพราะมี Rule of law แต่ Rule of law

มันอาจจะอยู่ได้โดยไม่มีประชาธิปไตยในอดีต เพราะมันเป็น Rule by law ผมคิดว่า คำแปลที่สำคัญมันหายไป ประชาธิปไตยกับกฎหมายมันจะสัมพันธ์กันอย่างไร

อีกประเด็นที่อาจารย์ปริญญาบอกคือว่า ประชาธิปไตยจริงๆ มันเป็นเรื่องที่ต้องฝึก มันไม่ใช่ว่าเกิดมาทุกคนมีความเป็นประชาธิปไตย มันจึงเป็นเครื่องมือที่แสดงออกถึงความเป็นอารยะได้ดี สังคมมันจะอารยะคือสังคมที่เป็นประชาธิปไตย แปลว่าทุกคนจะต้องฝึกขัดเกลาตัวเอง ใช้ความป่าเถื่อนเข้าหากันไม่ได้ นั่นคือสิ่งที่อาจารย์ปริญญาต้องการจะย้ำ

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล: อาจารย์พิชญ์พูดถึงสังคมอารยะ ซึ่งเป็นคำแปลของ Civil Society ที่เราแปลว่า “ประชาสังคม” แปลแล้วไม่เข้าใจความหมาย Civil Society คือสังคมที่ประกอบด้วยพลเมืองอารยะที่ทุกคนรับผิดชอบต่อสังคม

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์: มันคือรอยต่อ เพราะว่าในอดีตประชาธิปไตยมันคือการปกครองโดยฝูงชน เพราะว่าประชาธิปไตยมันถูกกล่าวหาว่าโดยตลอดว่า ใช้ไม่ได้ เพราะประชาชนไม่มีคุณภาพ ประชาธิปไตยสมัยใหม่ Liberal Democracy มันเกิดขึ้นได้โดยการอ้างอิงว่าประชาชนมีสิทธิ์ปกครองตนเอง เพราะประชาชนมีความเป็นอารยะ ก็คือจะไปทำอะไรประชาชนไม่ได้ ผมคิดว่าเป็นหลักที่จะต้องแถมมา ต่อไปขอเชิญอาจารย์วิภา ดามณี

วิภา ดามณี: พอฟังหัวข้อว่า “ประชาธิปไตย คุณคือใคร?” จริงๆ แล้ววันนี้เป็นวันที่ ๑๐ ธันวาคม เป็นวันรัฐธรรมนูญ คิดว่าผู้จัดคงไม่ได้อยากให้เรามาศึกษาความหมายในเชิงปรัชญาหรือความหมายในเชิงประวัติศาสตร์ อาจจะมองว่าปัญหาของสถานการณ์บ้านเมือง ณ ปัจจุบัน ทำให้เราต้องกลับมาทบทวน พยายามจะมองหรือทำความเข้าใจกับคำว่า “ประชาธิปไตย” เนื่องจากว่ามีคนอ้างคำว่า “ประชาธิปไตย” และก็ใช้มันในพื้นที่ของสังคมไทย ณ ปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ข่าวหรือพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่เรา กำลังถูกคุกคามอยู่

เพราะฉะนั้น วันนี้ถ้าถามว่า ประชาธิปไตยคืออะไร? คุณคือใคร? แทนที่เราจะคุยย้อนอดีตกลับไป ดิฉันอยากจะชวนให้ทุกคนมานั่งคิดและถกเถียงกัน อย่างเมื่อสักครู่ วิทยากรแต่ละท่านพอพูดถึงคำนี้ เราไม่ได้พูดถึงความหมายของคำว่าประชาธิปไตยเฉยๆ แต่ว่าเราพยายามเปรียบเทียบตลอดเวลา ทั้งสามท่านที่ผ่านมา จะพูดถึงสถาบันกษัตริย์ ประชาธิปไตยหมายความว่าอะไร สิ่งตรงกันข้ามกับประชาธิปไตยคือเผด็จการใช่หรือไม่ แล้วทำไมเวลาเราพูดถึง ประชาธิปไตยจึงต้องมีการเชื่อมโยง อันนี้เป็นคำถามที่หนึ่ง

ในสมัยหนึ่ง เมื่อคณะราษฎรทำการปฏิวัติรัฐประหาร ได้ออก “คำประกาศคณะราษฎร (ฉบับที่ ๑)” โดยปรีดี พนมยงค์ ความ

.....

“ วิภา ดามณี จบปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จบประกาศนียบัตร Certificate of Mini-MBA Program จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจบปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต (วิทยาศาสตร์ทางภาพถ่าย) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำของวิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นอกจากนี้ วิภา ยังเป็นสมาชิกของ “กลุ่มเลี้ยวซ้าย” ด้วย.

ส่วนหนึ่งมีว่า “รัฐบาล... กล่าวหมิ่นประมาทราษฎรผู้มีบุญคุณ เสียภาษี
อากรให้... ได้กินว่าราษฎรมีเสียงทางการเมืองไม่ได้ เพราะราษฎรยังไ้
ถ้าราษฎรไ้... ก็ไ้ เพราะเป็นคนชาติเดียวกัน” นี่คือการประกาศที่ตี
พิมพ์ใน *ราชกิจจานุเบกษา* ซึ่งถูกต้องตามกฎหมาย และอ้างอิงได้ ณ
ปัจจุบันมีคนใช้คำพูดเดียวกันว่า ราษฎรไม่ควรมียสิทธิทางการเมือง เช่น
การเสนอ “การเมืองใหม่” หรือระเบียบใหม่ ที่ว่าควรจะใช้เสียงประเภท
อื่นแทนการเลือกตั้งแบบเสียงเดียว เบอร์เดียวหรือเลือกตั้งแบบทั่วไป
กลายเป็นว่า ต้องเลือกผ่านอาชีพบ้าง หรือเลือกผ่านระบบการศึกษา
บ้างนั่นหมายความว่า เราจะกลับย้อนอดีตว่า เพราะราษฎรไ้ แต่จริงๆ
แล้วราษฎรไ้จริงหรือ?

ดิฉันขอเสนอว่า หากจะพูดถึงประชาธิปไตยก็ต้องบอกว่า
ประชาธิปไตยของใคร ในโลกปัจจุบันมันมีประชาธิปไตยที่ของนายทุน
ยังไม่มีประชาธิปไตยที่เป็นของชนชั้นกรมาชีพหรือผู้ใช้แรงงาน ทั้งๆ ที่
คนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นคนที่ใช้แรงงาน สำหรับประเทศไทยแล้ว
ยิ่งหนักไปกว่านั้น คือเราไม่มีพรรคการเมืองของผู้ใช้แรงงานจริงๆ แม้
กระทั่งพรรคเกษตรกรหรือพรรคของชาวนา ด้วยระบบหรือวิธีการเลือก
ตั้ง โครงสร้างของมันไม่เอื้ออำนวย เพราะฉะนั้น ประชาธิปไตยที่เราได้
มามันจึงเป็นประชาธิปไตยชนชั้นนายทุนทั้งสิ้น นโยบายต่างๆ หรือการ
เข้าไปสู่การเมืองในระบอบในรัฐสภา หรือที่เรียกว่า การเมืองในรูปแบบ
การเมืองที่เป็นกระแสหลัก จึงเป็นการเมืองของชนชั้นนายทุน

ระบอบประชาธิปไตยแบบชนชั้นนายทุนนี้ สถาบันกษัตริย์
เองก็ไม่ได้ออกไปจากระบอบ เพราะโดยตัวสถาบันเอง เรามองคำว่า
ประชาธิปไตย เราต้องมองถึงฐานทางเศรษฐกิจด้วย มีบางคนเข้าใจ
แบบย้อนยุคว่า ประเทศไทยยังเป็น “กึ่งเมืองขึ้นกึ่งศักดินา” บางคนก็
เรียกสถาบันกษัตริย์ว่าเป็นระบอบศักดินา ทั้งๆ ที่ระบอบศักดินาไ้ไ้

ดำรงอยู่ เนื่องจากสถาบันกษัตริย์ไทยอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ และอยู่ในระบบทุนนิยมมานานแล้ว กลุ่มทุนมีหลากหลายประเภท เช่น กลุ่มทุนอนุรักษ์นิยม ที่ทั้งทุน ทั้งทรัพย์สิน ทั้งปัจจัยการผลิตได้ตกทอดกันมารวมถึงกลุ่มองค์กรเครือข่ายที่สนับสนุน

เพราะฉะนั้น ประชาธิปไตยของไทยที่เราเห็นอยู่ จึงเป็นประชาธิปไตยของระบบทุนนิยม และมีนายทุนหลายๆ กลุ่มทำสงครามแย่งแย่ง ชัดแย้งกัน บางทีก็ร่วมมือกัน ในอดีตกลุ่มทุนเหล่านี้รวมตัวกันเป็นชนชั้นปกครอง เคยร่วมมือกันเข่นฆ่านักศึกษาประชาชนในเหตุการณ์ ๖ ตุลา ๒๕๑๙ ทุกกลุ่มมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ไม่อยากจะเปลี่ยนแปลงประเทศไทยไปสู่ระบอบสังคมนิยมหรือว่าระบอบประชาธิปไตยของชนชั้นคนงาน เหตุการณ์นั้นเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ความคิดของแนวสังคมนิยมค่อยๆ สูญสลายหายไปและไม่มีพื้นที่ในประเทศไทย

หากจะโทษว่า ประชาธิปไตยปัจจุบันมันล้มเหลวเพราะอะไร ต้องโทษว่า เพราะเหตุการณ์ ๖ ตุลา ซึ่งเกิดจากอำนาจของชนชั้นปกครองเข้าปราบปรามเข่นฆ่าและทำลาย ทำร้ายนักศึกษาประชาชน ณ วันนั้น ทั้งๆ ที่นักศึกษา ประชาชน แสดงออกตามระบอบประชาธิปไตย ใช้เสรีภาพ ใช้การชุมนุมอย่างสงบในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อันนั้นเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาธิปไตยไทยอ่อนแอ และจนถึงปัจจุบันแนวสังคมนิยมในประเทศไทยก็ยังคงดูเหมือนไม่ฟื้นหรือคืนชีวิตขึ้นมาใหม่ ในขณะที่ทั่วโลกกำลังตื่นตัวกับแนวคิดนี้ มีการพูดถึงประชาชนมากขึ้น พูดถึงชนชั้นผู้ใช้แรงงานมากขึ้น เพราะฉะนั้น กลุ่มที่กลัวจะสูญเสียอำนาจสูญเสียผลประโยชน์เหล่านี้ ก็ย่อมจะหวาดกลัวการฟื้นกลับมา โดยเรียกผู้ฟื้นกลับมาเพื่อเรียกร้องสิทธิของตนเองว่า “พวกผี”

อย่างเช่น การปลุกผีคอมมิวนิสต์ อย่างเรามองฝ่ายเสื้อเหลือง

หรือฝ่ายเสื้อแดงก็ตามในปัจจุบัน ทั้งสองฝ่ายต่างก็ปลุกผีคอมมิวนิสต์
ทั้งๆ ที่ทั้งสองฝ่ายก็มีอดีตสมาชิกผู้เข้าร่วมกับขบวนการคอมมิวนิสต์
อดีตคนเข้าป่า อดีตนักศึกษาที่เคยยอมรับกับแนวคิดสังคมนิยมมา
ก่อน แต่ปรากฏว่าในเวทีสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งสองฝ่ายก็ยังคงโจมตี
คอมมิวนิสต์ โจมตีฝ่ายตรงกันข้าม นั่นหมายความว่า ในระบอบ
ประชาธิปไตยของไทยไม่อนุญาตให้มีแนวคิดสังคมนิยม ความจริง
กฎหมายหรือ พ.ร.บ. คอมมิวนิสต์ ได้ถูกยกเลิกไปนานแล้ว แต่ก็ยัง
หวาดกลัวกัน ยังมีความพยายามทำให้แนวคิดนี้สูญหายไปจากสังคม
ไทย

ถามว่าแนวคิดสังคมนิยมนี้สร้างสรรค์อะไรบ้าง สิ่งที่แนวสัง-
คมนิยมนำเสนอก็คือ ประชาธิปไตยต้องมาจากชนชั้นล่าง ต้องมาจาก
ส่วนใหญ่ของประเทศ และประชาธิปไตยชนิดนี้ ไม่ได้เป็นประชาธิปไตย
ทางการเมืองเท่านั้น แต่ต้องเป็นประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจด้วย นั่น
หมายความว่า ไม่ใช่แค่ไปเลือกตั้ง หรือการมีสิทธิมีเสียงเฉพาะในวัน
เลือกตั้งที่สำคัญความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมต้องถูกทำลายไป การที่
เราจะทำให้สังคมหมดความเหลื่อมล้ำไปได้โดยทันที สามารถทำได้เลยถ้า
รัฐหันมาใช้นโยบายที่เรียกว่า “ระบบรัฐสวัสดิการ” เพราะรัฐสวัสดิการ
จะไปเติมเต็มให้คนที่ยากจนที่สุดของสังคม มีสถานภาพที่ดีขึ้น เขาจึงไม่
ต้องสูญเสียศักดิ์ศรีและไม่ถูกประณาม ถูกดูถูกว่าเป็นคนจน เป็นคนโง่
ระบบรัฐสวัสดิการจะช่วยพยุงฐานะของคนเหล่านี้ขึ้นมาได้

ส่วนที่อดีตนายกรัฐมนตรีกักขืน ทำในลักษณะของประชา-
นิยม ไม่ใช่รัฐสวัสดิการ มันเป็นการเลือกทำเฉพาะส่วน แต่ถ้าเมื่อไรเรา
ทำให้เป็นระบบรัฐสวัสดิการ หมายถึงใช้กับทุกคนทั้งระบบ สถานะของ
คนยากคนจนจะดีขึ้น ผู้ใช้แรงงานก็จะมีเสถียรภาพในการทำงานมากขึ้น
ระบบรัฐสวัสดิการ ต้องมาพร้อมกับการเก็บภาษีอย่างที่อาจารย์สุชาย

พูดไปแล้วโดยเฉพาะระบบภาษีมรดกและภาษีอัตราก้าวหน้า

เราจะเห็นได้ง่ายๆ เลยว่า สิ่งที่ทำให้เราสร้างระบบรัฐสวัสดิการไม่ได้ ก็เพราะว่าชนชั้นนายทุนเป็นผู้ปกครองอยู่ แล้วเขารู้ว่า ถ้ามีการเก็บภาษี พวกเขานั้นเองที่จะถูกเก็บก่อน ในประเทศต่างๆ มีการเก็บภาษีโดยไม่มีข้อยกเว้น เพราะฉะนั้น ถ้าคิดอัตราภาษีย้อนหลัง ก็จะสามารถเอาเงินภาษีมาให้กับชาวบ้าน มาเป็นสวัสดิการของคนยากคนจนได้ การที่เราจะใช้ระบบสังคมสงเคราะห์ อย่างเมื่อคืนนี้ทางช่อง ๙ (Modern Nine TV) มีรายการพิเศษของสมาคมธรรมศาสตร์ฯ เพื่อฉลอง ๗๕ ปี โดยใช้ระบบเรียไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ได้ให้สวัสดิการแก่สังคม แต่มันเป็นลักษณะของการช่วยเหลือนสงเคราะห์กันแบบเฉพาะส่วน ไม่ได้มองถึงส่วนทั้งหมดจริงๆ

เพราะฉะนั้น การสร้างประชาธิปไตยที่แท้จริง จะต้องสร้างประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ ต้องลดช่องว่างระหว่างความรวยกับความจน ต้องสร้างระบบรัฐสวัสดิการเพื่อให้สถานะของคนจนดีขึ้น ให้เขามีศักดิ์ศรี โดยไม่ต้องไปลงทะเบียนประกาศตัวหรือประกาศตนเองว่าเป็นคนจน ถึงจะได้ใช้สวัสดิการ เพราะฉะนั้น แค่ประชาธิปไตยทางการเมืองยังไม่พอ เรายังมองเห็นหลายอย่างที่ไม่เป็นประชาธิปไตย อย่างเช่น ผู้พิพากษาเป็นกลุ่มคณะหรือเป็นคนๆ เดียวที่จะตัดสินความ

เมื่อเร็วๆ นี้ มีผู้นำจากสหภาพแรงงานฯ ถูกตัดสินว่า นายจ้างสามารถปลดออกได้โดยอ้างว่าขาด “จิตวิญญาณประชาชาติ” ต่อไปก็ย่อมกลายเป็นบรรทัดฐานที่ใช้กับทุกคน เพราะฉะนั้น ก่อนที่คุณจะเข้ามาทำงาน คุณก็อาจจะถูกตรวจสอบว่า เคยมีความเชื่อความศรัทธาเช่นเดียวกับนายจ้างหรือไม่ ในระบอบประชาธิปไตยไม่เคยบังคับเรื่องความเชื่อ ความเชื่อเป็นสิทธิเสรีภาพ เป็นเรื่องส่วนตัว การแสดงความคิดเห็นก็เป็นเรื่องของส่วนบุคคล เป็นเสรีภาพที่จะแสดงออกได้ เราไม่ได้

ไปทำร้ายใคร แต่ปรากฏว่าต่อไปนี้นั้นจะมีบรรทัดฐานใหม่ๆ เช่น ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็มีอาจารย์บางท่านบอกว่า ต่อไปถ้าจะรับอาจารย์ใหม่เข้ามา ขอให้ตรวจสอบให้ดีๆ ไม่ใช่พวกมาร์กซิสต์ (ลัทธิมาร์กซ์) แล้วยิ่งไปกว่านั้น นอกจากไม่ใช่พวกมาร์กซิสต์แล้ว ต้องไม่ใช่พวกฟาสซิสต์ด้วย โดยอาจารย์ท่านนั้นเข้าใจว่ามาร์กซิสต์กับฟาสซิสต์เป็นพวกเดียวกัน อันนี้เป็นอีกนิยามหนึ่งที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยที่มีประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยมายาวนาน

นอกจากนี้ อาจารย์รุ่นใหม่บางคนก็เข้ามา ยังให้ความคิดเห็นอีกว่า ปัจจุบันสังคมไทยไม่เป็นประชาธิปไตย เพราะว่ามีคนโง่กว่า ๘๐ เปอร์เซ็นต์ของประเทศเราเป็นคนชนบท และคนเหล่านี้เลือกคนโง่เข้ามาปกครอง เพราะฉะนั้น ควรบัญญัติเป็นกฎหมายว่า ให้คนที่จบปริญญาตรีท่านนั้นมีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อที่จะไม่ให้นายทุนซื้อเสียงมามีอำนาจ หรือไม่ให้นายทุนอย่างทักษิณ มาปกครอง ความเห็นนี้ก็เกิดขึ้นในธรรมศาสตร์

จริงๆ วันนี้ไม่ได้ตั้งใจจะมาโจมตีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว ดิฉันเชื่อว่า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยังมีพื้นที่ประชาธิปไตยอีกมาก เมื่อไม่กี่วันมานี้มีนักศึกษาเดินขบวนเอาพวงหรีดไปมอบให้ท่านอธิการบดี กรณีเสนอมাত্রา ๗ ท่านอธิการบดีก็ไม่ได้แสดงท่าทีปฏิเสธ ก็คือใจกว้างตอบรับ เชิญนักศึกษาไปพูดคุยด้วยดี แต่ก็มีบางคนออกมากล่าวหาว่า เหตุที่นักศึกษาเอาหรีดมาวางเพราะว่ามี “ผู้ใหญ่” อย่างอาจารย์วิภาไปเลี่ยมสอนเด็ก ดิฉันก็เลยบอกว่า นักศึกษาเขาโตแล้ว เขาไม่ใช่เด็ก เขาคิดเองเป็น แล้วเขามีสิทธิที่จะแสดงออกตามความคิดของเขา เราไม่ได้ไปจำกัดเจ้าการไปปลุกระดม นี่คือพื้นที่ประชาธิปไตยของชาวธรรมศาสตร์ คือเสรีภาพที่เขาจะแสดงออก

ดิฉันมีสิ่งที่สำคัญเรื่องหนึ่งที่ยากจะพูด จากหนังสือพิมพ์ มติชน ฉบับวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๔๙ ในหลวงของเราได้ตรัสถึงความหมายของประชาธิปไตยไว้ว่า “... ขอยืนยันว่า มาตรา ๗ ไม่ได้หมายถึงมอบให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจที่จะทำอะไรตามชอบใจ ไม่ใช่ มาตรา ๗ พูดถึงการปกครองแบบมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ไม่ได้บอกว่าให้พระมหากษัตริย์ตัดสินใจทำได้ทุกอย่าง ถ้าทำ เขาก็จะต้องว่าพระมหากษัตริย์ทำเกินหน้าที่ ซึ่งข้าพเจ้าไม่เคยขอ ไม่เคยทำเกินหน้าที่ ถ้าทำเกินหน้าที่ก็ไม่ใช่อำนาจอธิปไตย...”

เพราะฉะนั้น เหตุที่ประชาธิปไตยไทยไม่เจริญเติบโต ณ ปัจจุบัน เพราะว่ามันเป็นประชาธิปไตยของนายทุน และตอนนี้กลุ่มทุนทั้งหลายกำลังต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันอยู่ โดยอ้างชื่อประชาชน กลุ่มเสื้อเหลืองซึ่งเป็นกลุ่มที่ เรียกตามนักวิชาการทางรัฐศาสตร์วิเคราะห์ไว้ว่า กลุ่มฟาสซิสต์ เพราะใช้รูปแบบการต่อสู้แนวฟาสซิสต์ ใช้กองกำลังใช้อาวุธใช้อำนาจ ใช้ความเชื่อ ใช้ไสยศาสตร์ กลุ่มเสื้อเหลืองเชื่อว่า “ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข” ดีกว่า “ประชาธิปไตยของประชาชน”

ส่วนกลุ่มเสื้อแดงซึ่งเป็นกลุ่มประชาธิปไตยนายทุนของทักษิณ ตามที่กลุ่มตรงข้ามเรียกกันว่าเป็นประชาธิปไตยนายทุนคอร์รัปชั่นที่น่าเกลียดน่ากลัว ซึ่ง “กลุ่มซ้ายเก่า” ในกลุ่มเสื้อแดงอ้างอิงลัทธิสตาลินและลัทธิเหมา วิเคราะห์ว่า ขณะนี้ประเทศไทยยังต้องสร้างประชาธิปไตย เพราะการปฏิวัติ ๒๔๗๕ ยังมิได้บรรลุ มองว่าการปฏิวัติ ๒๔๗๕ ทำได้ครึ่งๆ กลางๆ จะทำให้บรรลุจำเป็นต้องใช้ชนชั้นนายทุนมาเป็นตัวทำลายระบอบศักดินา

เมื่อเขาเชื่อแบบเหมาเจ๋อตุงแบบนี้ เขาเชื่อวัตรถุนิยมประวัติศาสตร์แบบกลไก เขาต้องเชื่อว่าจะต้องทำทุนนิยมให้บรรลุ ให้เต็มที่

เพราะฉะนั้น การเข้ากับฝ่ายนายทุนจึงดีกว่าการเข้ากับฝ่ายที่เขาเรียกว่า “ศักดินา” ทั้งๆ ที่หาฐู้ไม่ว่า ทั้งสองฝ่ายก็เป็นนายทุนทั้งคู่ ที่มันขัดแย้งกันแล้วก็ฟาดฟันกัน หาอำนาจกันอยู่ แต่คนที่ขาดหายไปในเวทีประชาธิปไตยก็คือประชาชนคนยากคนจน ก็คือชนชั้นกรรมาชีพ ซึ่งไม่ใช่ผู้นำสหภาพแรงงานฯ เขาไม่มีสหภาพที่ไปร้องแรกแหกกระเชาะว่าเข้าข้างฝ่ายสีเหลือง แต่เป็นชนชั้นกรรมาชีพจริงๆ เป็นตัวแทนของสหภาพจริงๆ เป็นผู้ที่ฝึกฝนการทำงานจริงๆ แล้วยังขาดประชาธิปไตย

พวกซ้ายเก๋า ซ้ายเหมาอิสต์ (ลัทธิเหมา) มองว่าถ้าจะสร้างประชาธิปไตยให้ได้ในวันนี้ ก็ต้องสร้างประชาธิปไตยนายทุนก่อน แต่บนจุดยืนของผู้ใช้แรงงาน เราต้องสร้างประชาธิปไตยของประชาชนคนยากคนจน เริ่มจากสหภาพแรงงานที่เป็นประชาธิปไตยและเป็นหน่วยย่อยของประชาธิปไตย ซึ่งประเทศไทยปัจจุบันนี้มีสหภาพแรงงานเพียง ๓ เพอร์เซ็นต์ของอุตสาหกรรม ถือเป็นประเทศล้าหลังที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง ตอนนี้ทั่วโลกได้พัฒนาเป็นทุนนิยมหมดแล้ว ไม่ว่าจะเป็นทุนนิยมต่างระดับ ทุนนิยมแบบฟิงพา ทุนนิยมลุ่มๆ ดอนๆ หรือทุนนิยมเต็มที่ แต่ละประเทศก็ล้วนแล้วแต่มีสหภาพแรงงานมากกว่า ๓๐ ถึง ๔๐ เพอร์เซ็นต์ อย่างเกาหลีมีถึง ๘๐ เพอร์เซ็นต์ เพราะฉะนั้นไทยเราจึงเป็นประชาธิปไตยไม่ได้ ถ้าเรายังไม่มีสหภาพแรงงาน ยังไม่มีพรรคการเมืองของชนชั้นคนงาน

สิ่งที่เป็นอุปสรรคมากๆ ของประชาธิปไตยไทยอีกอย่างก็คือประชาธิปไตยเชิงวัฒนธรรม การดำรงอยู่ของชนชั้น การให้ความสำคัญเชิงสัญลักษณ์กับ “ผู้ใหญ่-ผู้น้อย” ก็คือการยอมรับวัฒนธรรมหมอบคลานนั่นเอง ในสถานศึกษาต่างๆ ก็ยังมีนักวิชาการหมอบคลานจำนวนมาก

นอกจากนี้ กลุ่มชนชั้นกลางที่สวมเสื้อเหลืองก็เป็นอีกคนกลุ่ม

หนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างประชาธิปไตย หลังจากที่ยึดสนามบินสุวรรณภูมิ ยึดสนามบินดอนเมือง หรือยึดทำเนียบรัฐบาล เขาคิดว่าประชาธิปไตยที่เขาสร้างขึ้น คือ อำนาจสูงสุดของประชาชน เข้าใจผิดว่าพวกเขาเองที่เป็นประชาชน โดยไปเดินตามกลุ่มอนุรักษ์นิยมและกลุ่มฟาสซิสต์

ในฐานะ “กลุ่มเลี้ยวซ้าย” ขอประกาศว่า เราจะต่อต้านกลุ่มพันธมิตรฯ แม้จะเรียกชื่อตัวเองว่ากลุ่มประชาธิปไตย เราขอต่อต้านนายทุนทุกรูปแบบ เราต้องการสร้างสรรค์สังคมที่เป็นธรรมและเป็นประชาธิปไตยของผู้ใช้แรงงานซึ่งเป็นประชาชนคนส่วนใหญ่ เราต้องการสร้างรัฐสวัสดิการให้เกิดขึ้นจริง เพื่อแก้ปัญหาคนยากคนจน สร้างประชาธิปไตยและเสรีภาพอันแท้จริง

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์: ผมว่ามีประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น ผมกลับมาย้อนนึกถึงประวัติศาสตร์ ผมคิดว่า สิ่งที่น่าสนใจก็คือ เวลาที่เรามองเรื่องประชาธิปไตยโดยเฉพาะวันที่ ๑๐ ธันวาคม อาจารย์วิภา พุดไว้น่าสนใจตรงที่ว่า เวลาเราฉลองวันนี้ เราอาจจะแยกคำว่า “รัฐธรรมนูญ” หรือ “วันรัฐธรรมนูญ” หรือ “วันพระราชทานรัฐธรรมนูญ” รองจากกระบวนการทางการเมืองในช่วงนั้นทั้งหมดได้ยาก อาจารย์ปริญาย้อนไปตั้งแต่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ผมอยากจะทำหน้าไปถึงโครงสร้างโครงการของปรีดี พนมยงค์ ด้วยซ้ำไป รัฐธรรมนูญมันน่าจะเป็นหนึ่งในกระบวนการทั้งหมดที่กำลังสร้าง เปลี่ยนผ่านสังคมจากยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การเข้าสู่สังคมใหม่นั้น รัฐธรรมนูญอาจจะเป็นกลไกการเมือง แต่มันมีกลไกเศรษฐกิจของปรีดีที่จะนำความก้าวหน้าต่อไปอีก แต่ก็แห้งไปก่อน ต่อให้ก้าวหน้าหรือไม่ก้าวหน้า มันก็ได้สะท้อนออกมา

กระบวนการเปลี่ยนแปลง ๒๕๗๕ มันไม่ได้จบลงตรงวัน
รัฐธรรมนูญ ผมคิดว่ามันมีเรื่องต่อเนื่องที่อยากจะพูดก็คือ นึกถึงว่า
ประชาธิปไตยมันไม่ใช่แค่คำว่า “ประชาชน” คุณภาพประชาชนอาจจะ
ไม่ใช่แค่ประชาชนที่ต้องมีอารยะและการเคารพกฎกติกาเหมือนที่อาจารย์
ปริญญาพูดอย่างเดียว แต่มันหมายถึงความเป็นธรรมทางสังคม ความ
เสมอภาคทางเศรษฐกิจ ซึ่งมันก้าวเข้าไปอีกขั้นหนึ่งด้วย ประชาธิปไตยมัน
อาจจะอยู่ไม่ได้ ถ้าเขียนกฎหมายหนาหรือบางหรือเบาอย่างเดียว มัน
ต้องรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงเศรษฐกิจซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญ
ในรัฐธรรมนูญ ถ้าเราระลึกวันนี้ เราต้องระลึกว่ามันมีอะไรที่มันขาดไป
ผมถือว่าเป็นการส่งประเด็นไปถึงอาจารย์เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ เพราะ
คิดว่าวันนี้อาจารย์เทียนชัยน่าจะพูดเรื่องเศรษฐกิจได้มากกว่า

เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ: ความจริงวันนี้ตัดสินใจอยู่ ๒ รอบ
ว่าจะมาหรือไม่ ที่ตัดสินใจที่จะไม่มาเพราะว่าสีมันแดงเกินไป เขา
เรียก “วันแดงเดือด” ก็เป็นเรื่องปกติ เอาเข้าจริงๆ ผมอยู่ข้างสีเหลือง
ขอบอกสักนิดหนึ่งว่า หลายๆ คนคงจะรู้ว่า ผมอยู่ข้างสีเหลือง ผม
เคยเป็นแดงมาก่อน พวกนี้ก็เคยรู้จักผมในฐานะที่เป็นคนที่เคยเป็นผู้นำ
นักศึกษา คนที่เคยต่อสู้ในป่าที่สำคัญมากคนหนึ่ง เป็นคนที่รู้เรื่องลัทธิ
มาร์กซ์ค่อนข้างจะมาก อาจจะเป็นคนเชี่ยวชาญคนหนึ่งเรื่องลัทธิมาร์กซ์
แล้ววันหนึ่งผมก็ไม่ใช่อะไรเลย วันนี้ผมไม่ได้เชื่ออะไรเลย รวมทั้งคำ

.....

“ดร. เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ อดีตผู้นำนักศึกษาในกรณี ๑๔ ตุลาคม
๒๕๑๖ เป็นอดีตผู้อำนวยการสถาบันวิทย์พรรคฯ เจ้าของนามปากกา “ยุค
ศรีอาริยะ” ปัจจุบันเป็นวิชาการอิสระ.

ว่า “ประชาธิปไตย” คำว่า “สังคมนิยม” คำว่า “ลัทธิความเชื่อ” ทั้งหมดผมเริ่มรู้สึกว่ ทุกอย่างมันไม่มีขาวกับดำ มันไม่ใช่ เราไปบอกว่าอะไรดีที่สุด มันมีปัญหาในตัวมันเองทั้งนั้น สีขาวก็มีปัญหา สีแดงจัดๆ ก็มีปัญหา

ผมเรียนรัฐศาสตร์ ผมไม่รู้ว่อาจารย์สุธาชัยเรียนรัฐศาสตร์มาหรือเปล่า ผมเรียนรัฐศาสตร์เรื่องประชาธิปไตยตั้งแต่ผมเรียนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และผมก็ไม่เชื่ออะไรรเลย มันอ้างสองเรื่องเท่านั้น อ้างอันแรกกรีกเป็นสังคมประชาธิปไตย ผมอ่านเสร็จผมบอกมันไม่ใช่ สังคมประชาธิปไตย เพราะผู้หญิงไม่มีสิทธิ ทาสไม่มีสิทธิ แล้วประชาธิปไตยตรงไหน มันมีสภาตั้งหลายแบบ แล้วสภาที่สำคัญที่สุดคือสภานายพล ๑๐ คน ทุกอย่างมันอยู่ที่อำนาจนายพล ๑๐ คนสั่งลงมา และก็บางครั้งเท่านั้นที่เขาจะประชุมใหญ่ เพื่อจะฟังความเห็นประชาชน แล้วก็บอกว่า สิ่งนี้คือรากฐานของระบอบประชาธิปไตยในวัฒนธรรม และเป็นที่มาของอารยธรรมตะวันตก กรีกคือประชาธิปไตย มันผิดตั้งแต่ตอนต้นแล้ว

หลังจากนั้นมา และที่ประหลาดที่สุด เป็นความประหลาดของลัทธิประชาธิปไตย คือนักคิดที่ยิ่งใหญ่ของกรีกสองคนกลับไม่เอาลัทธิประชาธิปไตย คนแรกมีนามว่าท่านเพลโต ท่านไม่เอาประชาธิปไตย ทำไมเพลโตจึงไม่เอา ท่านบอกว่าระบอบที่ดีที่สุดคือ ระบอบ Philosopher King กษัตริย์ที่มีความรู้เท่านั้น คือ ระบอบที่ดีที่สุด ไม่ใช่ระบอบประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตย คือระบอบที่ห่วยที่สุดอีกท่านหนึ่งคุณต้องรู้จักดีแน่ อาจจะดีกว่าเพลโตอีก คือท่านอริสโตเติล ท่านก็บอกว่า ท่านไม่เอาระบอบประชาธิปไตย ระบอบที่ดีที่สุดคือระบอบ Polity ที่เรียกว่าระบอบการเมือง ถ้าปกครองโดยระบอบคนรวยก็ไม่ดี เพราะคนรวยมันโคตรโกง ระบอบที่ปกครองด้วย

คนรวยทั้งหมดมันโกงทั้งนั้น ใครบอกว่ามันจะไม่โกง คนจนก็ปกครองไม่ได้ คนจนก็มีปัญหาอีกแบบหนึ่ง คือเรื่องความรู้การศึกษาเรื่องอะไรต่างๆ เรามีนักคิดที่ยิ่งใหญ่ยุคกรีกกลับปฏิเสธประชาธิปไตย นี่มันเรื่องประหลาดมาก

อีกคนหนึ่งที่ถูกอ้างมาตลอดว่า ท่านคือคนที่พูดเรื่องประชาธิปไตยคือ อับราฮัม ลินคอล์น คนที่ประกาศว่า ประชาธิปไตยคือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน แต่ท่านเป็นคนทำให้เกิดสงครามกลางเมืองครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์อเมริกัน เราลองคิดภาพตรงนี้ให้ดี เสร็จแล้วมันเกิดระบบรัฐของอเมริกัน ผมถือเรื่องประชาธิปไตยเป็นกฎสูงสุด เพราะเป็นระบอบที่กระจายอำนาจที่สุด อำนาจที่เคยมีการรวมศูนย์ขนาดใหญ่ทุกอย่างมันเปลี่ยนมาขึ้นอยู่กับระบบสหพันธรัฐ สิ่งนี้คือระบอบกระจายอำนาจที่ดีที่สุดเท่าที่เคยมีระบอบประชาธิปไตยในประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยที่สร้างขึ้น ลินคอล์นทำให้เกิดการปฏิวัติประชาธิปไตยขึ้น ทำให้เกิดการรวมอำนาจขนาดใหญ่ที่ศูนย์กลาง เสร็จแล้วระยะยาวคือการทำลายประชาธิปไตยในอเมริกัน เพราะมันทำให้ระบบรัฐอเมริกันรวมศูนย์อำนาจ และคนที่มีอำนาจเหนือรัฐทุกวันนี้จริงๆ คือ บรรดาบรรษัทข้ามชาติทั้งหลาย พวกพ่อค้าทั้งหลาย เพราะฉะนั้น อเมริกาเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ มันพัฒนาการมาจากคนที่ประกาศลัทธิประชาธิปไตย คนที่ประกาศว่าประชาธิปไตยคือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ลินคอล์นคือคนทำลายประชาธิปไตยในอเมริกา

หลังจากนั้นประชาธิปไตยก็ถูกส่งต่อมา สหรัฐอเมริกา มหาอำนาจผู้ยิ่งใหญ่ที่ประกาศทั่วโลกว่า ทุกประเทศต้องเป็นประชาธิปไตย แล้วก็ปรากฏการณ์ที่เราเจออยู่ทั่วประเทศในโลก โดยเฉพาะประเทศโลกที่สาม ประชาธิปไตยล้มเหลวเละเละ มีแต่รัฐประหาร เหมือนที่อาจารย์

สุธาชัยบอก มันมีแต่รัฐประหาร เอาแล้วเอาอีก เดี่ยวทหารขึ้นมาเปลี่ยนไปเปลี่ยนมา ระบบรัฐสภาก็ไม่เคยมันคง เละเทะไปหมด

ผมว่าสิ่งเหล่านี้คือคำถามที่เราต้องตอบ ผมไม่ได้บอกประชาธิปไตยมันแล้ว ผมเพียงแต่ตั้งคำถามกับมันเท่านั้น ไม่ใช่ระบอบมันแล้ว มันอาจมีส่วนที่ดี ระบอบทุกอย่างในประวัติศาสตร์มันมีเส้นทางเดินทางของมัน มีทั้งส่วนที่ดีทั้งส่วนที่เลว ลัทธิคอมมิวนิสต์ก็เหมือนกัน ส่วนที่ดีก็มี ส่วนที่เลวก็มี ส่วนที่ผิดพลาดก็มี ส่วนที่บกพร่องก็มี และทุกลัทธิทฤษฎีความเชื่อทั้งหมดมันมีทั้งด้านที่แข็งและด้านที่อ่อนอยู่ตลอดเวลา

คราวนี้ถ้าถามผมว่า ประชาธิปไตยคืออะไร ผมจะรู้วิธีการคิดใหม่ วิธีคิดอันแรกที่มันถูกส่งออกมาคือ ทุกอย่างมันส่งออกมาจากตะวันตก ลัทธิทั้งหลายมันถูกส่งออกมาทั้งนั้น รวมทั้งลัทธิประชาธิปไตยด้วย มันถูกส่งออกมา ถูกส่งมาจากวัฒนธรรมตะวันตกสายใหญ่มาก ตั้งแต่สิ่งที่เราเรียกว่า “ลัทธิวิทยาศาสตร์” เราทุกคนต้องเรียนวิทยาศาสตร์ ต้องสร้างเมืองขนาดใหญ่ที่เรียกว่า Civilization ที่เป็นเมืองอภิมหาเมือง เราก็เดินตามตะวันตก เราก็พัฒนาประเทศไปสู่อุตสาหกรรม นี่คือเราก็เดินตามตะวันตก

หลังจากนั้นตะวันตกก็บอกว่า เราต้องทำประชาธิปไตย เราก็ก็เชื่อตามและทำตามทุกอย่างที่มันบอกเรามาหมดเลย นี่คือประเทศเรา ที่เราทำตามจนถึงทุกวันนี้ จะไปไหนต่อไป เราอาจจะต้องมองว่าตะวันตกมันทำอะไร แล้วเราก็ต้องทำตาม หรือว่าเราจะหยุดหรือคิดจริงๆ ตั้งคำถามจริงๆ กับสิ่งที่มันเกิดขึ้นกับประเทศของเรา ถ้าถามประชาธิปไตยของผม ผมคิดตรงข้ามเลย ประชาธิปไตยจริงๆ ไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจ ไม่ใช่เป็นเรื่องการเมือง ไม่ใช่ทั้งสองเรื่อง ประชาธิปไตยที่เป็นจริงๆ คือประชาธิปไตยบนฐานวัฒนธรรม ถ้าวัฒนธรรมเราไม่เป็นประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยมันเกิดไม่ได้ เราต้องวางฐานวัฒนธรรมให้คนเป็นประชาธิปไตย นี่เป็นสิ่งสำคัญของลัทธิประชาธิปไตย ถ้าไม่มีตรงนี้ คุณก็ไม่ต้องพูดถึงประชาธิปไตย

อะไรคือฐานทางวัฒนธรรมประชาธิปไตย ถ้าวันนี้เรานั่งอยู่ตรงนี้ เรารู้สึกว่าคุณนี่สีแดง คนนี้สีเหลือง เราคบมันไม่ได้ เราฟังมันไม่ได้ เราเกลียดมัน เราต้องจัดการมัน เราไม่รู้ว่ามันเป็นเพื่อนเรานะ คนทุกคนไม่ว่าเขาคิดอย่างไร จะสีแดง จะสีเหลือง หรือจะสีอะไรก็ตาม มันเป็นเพื่อน มันอยู่ในแผ่นดินเดียวกัน มันคุยกันได้ มันแลกเปลี่ยนกันได้ ถ้าเรามีจิตใจอย่างนี้ เขาเรียกว่าจิตใจที่ยอมรับฟังคนอื่น รับฟังเหตุผล แม้จะแตกต่างอย่างไรก็ตามที เราเคารพรัก สิ่งนี้คือที่มาของความเป็นประชาธิปไตยในแง่ของจิตวิญญาณของตัวเราเองว่าเรามีไหม ถ้าเรามี สิ่งนี้จะสำคัญที่สุด เพราะเราต้องการสร้างระบอบประชาธิปไตย สิ่งที่เป็นประชาธิปไตยจึงเกิดขึ้นจากความเข้าใจเรื่องนี้ คนที่มันแตกต่างกัน สีแตกต่างกัน

วันหนึ่งผมมีเหตุให้ต้องไปสองที่ ไปหาสีเหลืองที่หนึ่ง เขาให้ผมออกทีวี คนดำเยอะ จรัล ดิษฐาอภิชัย ก็ดำ ผมบอกว่าจรัลน่ารัก จะตายไป ผมพูดอย่างนี้จริงๆ นะ เพราะผมรู้จักจรัล ตั้งแต่ผมเรียนหนังสือ ผมไม่เห็น่ว่าจรัลจะเปลี่ยนแปลงเลย เขายังเป็นจรัลคนเดิมอยู่ จรัลเป็นคนน่ารักสำหรับผม เวลาคุณเข้าใจคนว่าคนเขาเชื่ออย่างนี้ เขาเป็นอย่างนี้ เขามีสิทธิ เขาจะคิดอย่างนี้ เขามีสิทธิที่จะมีพินัยกรรมคราวนี้วันหนึ่งผมต้องไปประชุมกับพรรคพวก ก็มีสีแดงมา มีสีแดงในที่ประชุมก็มีคุยกัน มีหมอกก็เป็นสีแดง หมอบอกว่า ไอ้พวกนี้มันเลวมากเลย เราต้องต่อสู้กับศัตรูโค่นล้มมัน คำว่า “ศัตรู” หมายถึงมันมีอะไรบางอย่างที่เลวระยำ เราต้องต่อสู้โค่นล้มมันให้ได้ ต้องจัดการมันผมตั้งคำถามง่ายๆ ว่า มันจริงหรือ มันมีมิตร มันมีศัตรูที่แยกกันแบบนี้จริงๆ

หรือ

เราต้องทำสงคราม ประชาธิปไตยมันคือลัทธิสงครามแบบหนึ่ง ถ้าเราเชื่ออย่างนี้ ต้องล้มไปเรื่อยๆ เราชื่นชมมากเลยเรื่องการปฏิวัติฝรั่งเศสที่ฆ่าตัดหัวพระนางมารี อังตัวเน็ต รู้สึกมันมากเลย ฆ่ามันทิ้งซะ นี่คือลัทธิประชาธิปไตย คือลัทธิประชาธิปไตยมันเป็นคำอธิบายโดยแนวคิดอันหนึ่งของการทำสงคราม เขาเรียกสงครามชนชั้น ต้องจัดการไปเรื่อยๆ ผมถามว่า มันมีศัตรูจริงๆ หรือ แกก็โกรธผมมากเลย ลูกขึ้นด่าผม ผมก็ถามว่า สามิคุณ สามิคุณมันนายทุนนะระวังให้ดี เพราะว่าแกเป็นหมอและเป็นเจ้าของกิจการด้วย ผมก็ถามว่าพอล้มไ้คักดินาเสร็จ คุณต้องฆ่าสามิคุณนะ เพราะเป็นหมอ ไม่ได้เป็นหมอธรรมดาเป็นเจ้าของกิจการด้วย แกเป็นนายทุน ๑๐๐ เปอร์เซนต์เลย หลังจากล้มคักดินาเสร็จ ก็ฆ่าพวกนี้ให้ตายให้หมด ฆ่าพวกทุนนิยมให้หมด แล้วจึงขึ้นมาอีานา

จริงหรือที่โลกนี้มันต้องทำสงครามฆ่าลัทธิฆ่ากันทางชนชั้น มันจริงหรือ หรือมันจริงขนาดเพื่อนผมบางคนไปพูดในที่ประชุมบอกว่า การที่ไปยิงระเบิด M79 ใส่เข้าไปในขบวนการพันธมิตรฯ มันเป็นเรื่องจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ผมได้ยินผมซึมเลย มันต้องฆ่ากันถึงขนาดนั้นหรือ ไ้คนที่เ็นพันธมิตรฯ มันไม่ใช่คนหรือ แล้วมันเป็นใคร แล้วก็มีลัทธิอันหนึ่งบอกว่า พวกพันธมิตรฯ เป็นพวกฝ่ายขวา มันติดป้ายใส่หัวง่าย ๆ กันแบบนั้นเชียวหรือ ใครมันเป็นอะไร มันต้องเป็นอะไรได้ที่ไหน มันเป็นคนเป็นซ้ายได้ที่ไหน วันหนึ่งก็กลับเป็นซ้าย ความคิดข้างในสมอง การที่เรารักชาติเขาเป็นซ้ายหรือเปล่า พวกฝ่ายซ้ายไม่เคยรักชาติหรือ ถ้ารักประชาธิปไตยต้องเป็นซ้ายหรือ หรือเขาเป็นขวาได้หรือไม่ ผมก็ไม่วู้ ลัทธิมันใส่หัวคนง่าย ๆ คนที่เขาไปบางที่เขารักกษัตริย์ การรักกษัตริย์มันชั่วหรือไร เขาเป็นพวกฟาสซิสต์ใช้ไหม คนรักกษัตริย์มันเป็นฟาสซิสต์

หรือเปล่า ตอบคำถามผมหน่อย ฆ่าเขาได้เพราะมันเป็นฟาสซิสต์ใช่ไหม

ถ้าเราจะรักจะสร้างประชาธิปไตยขึ้นมาในสังคมไทย ลองหันมา
ดูว่า คนไทยถูกสอนด้วยอะไร เราถูกสอนด้วยความเข้าใจอันหนึ่งว่า ทุก
คนไม่ว่าจะเป็นใคร ต่างเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น เกิดในแผ่นดิน
นี้ไม่ว่าคุณจะถูกข่มขู่ขังไหนก็ตามที แล้วทุกคนชั้นไม่ว่าบนหรือล่าง มันมี
ทั้งคนดีและคนเลวด้วยกันทั้งนั้น

เราต้องพยายามเข้าใจคนอย่างที่มีมันเป็นคนจริงๆ อย่างที่เราเห็น
กันอยู่ และโลกนี้มันอาจจะสงบขึ้น ถ้าเราเข้าใจ และจะมีสันติสุขกัน
มากขึ้น เพราะสิ่งที่มนุษย์ต้องการจริงๆ คือสันติสุข ถ้าเรามีใจที่สันติสุข
และสงบ เราจะสร้างสังคมประชาธิปไตยได้ แต่ถ้าเรามีใจที่แยกมิตรแยก
ศัตรู คิดว่ามันไม่ใช่พวกเรา ก็ไม่มีทางที่จะสร้างประชาธิปไตย และฐาน
ประชาธิปไตยจริงๆ คือ ฐานทางวัฒนธรรม เราต้องสร้างวัฒนธรรมที่
เป็นประชาธิปไตยของเราเอง เราต้องรู้จักเคารพรักแม้กับคนที่ไม่เหมือน
กับเรา เขาคิดอย่างไร แม้เราฟังแล้วมันตลก แต่เราต้องเคารพสิ่งที่เขา
คิด เขาจะเชื่ออะไรก็เป็นสิทธิของเขา ผมจะเชื่ออะไรก็เป็นสิทธิของผม
เราแลกเปลี่ยนกันได้ ไม่ใช่เรานั่งตรงนี้ ไม่ใช่เราจะมาเล่นงานอะไรกัน
มากมาย ความคิดคนมนุษย์มันไม่ได้อยู่กับที่ มันเปลี่ยนทุกวัน บางทีเรา
เห็นเรื่องหนึ่ง เราก็อ้างใจมัน เดียวเราก็อับเปลี่ยนได้ทุกวันเหมือนกัน
อันนี้คือความเข้าใจที่มนุษย์ต้องเข้าใจเหมือนกัน อันนี้คือฐานรากของ
วัฒนธรรมประชาธิปไตย

เพราะฉะนั้น สิ่งที่เราต้องเข้าใจ ประชาธิปไตยที่เขาบอกว่าเกิด
ขึ้นในกรีกนั้นจริง แต่มันเกิดขึ้นมาจากขบวนการแนวคิด ๒ อย่าง อย่าง
แรกที่เราเรียกว่า dialogue ปรัชญากรีกโบราณเป็นที่รวมของ dia-
logue คือว่า คนทุกคนมานั่งแสดงความคิดเห็นถกเถียงกัน อย่าง
ที่สองเรียกว่า dialectic คือปรัชญาที่บอกว่าคนที่คิดตรงข้ามกับ

คุณได้ คนที่แย้งกับคุณได้คือคนที่มีค่าที่สุด เพราะเขาคิดไม่เหมือนกับคุณ ทำให้เขาถึงมีค่าที่สุด dialectic บอกว่าสิ่งที่ตรงกันข้ามแนวคิดที่ตรงกันข้าม ถึงที่สุดแล้วมันถึงเข้ามาประกอบประสานกันได้ เขาเรียกว่า synthesis ทั้งที่มันตรงข้ามกัน ถ้าเรารู้จักทั้งทั้งสองด้านที่มันตรงข้ามกันเข้ามาสัมพันธ์กันได้ เขาเรียกว่า synthesis ใหม่นี้ละคือหัวใจของประชาธิปไตยในยุคกรีก

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์: ขอบคุณาจารย์เทียนชัย มีประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น คิดว่าประเด็นใหญ่สุดอันหนึ่งที่นำเสนอใจมากก็คือว่า ประชาธิปไตยมันเป็นเพียงลัทธิแบบหนึ่ง ผมคิดว่าอาจารย์ชี้ให้เห็นตรงนี้ชัดเจนมากกว่า ลัทธิมันจะเอื้อให้คนอยู่ร่วมกันได้จริงหรือเปล่า หรือว่าในสังคมมันมีลัทธิอื่นๆ ที่มีฐานทางวัฒนธรรมอื่นที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันได้ด้วย ไม่ใช่ว่าประชาธิปไตยเท่านั้น คือสิ่งซึ่งจะเป็นลัทธิเดียว โดยตัวของประชาธิปไตยเอง ผ่านช่วงชีวิตของอาจารย์มาเองด้วย ก็จะทำให้เห็นว่า จุดหนึ่งที่เราต้องตั้งคำถามกับประชาธิปไตย ก็คือ ความเป็นประชาธิปไตยที่เป็นประชาธิปไตยด้วย กล่าวคือ สามารถตั้งคำถามกับตัวประชาธิปไตยได้ด้วย

ประเด็นที่สำคัญก็คือว่า มันมีลักษณะอันหนึ่ง ก็คือ มันมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้เกิดความรุนแรง แล้วความรุนแรงมันทำให้เกิดความสูญเสียได้เช่นกัน อย่าลืมนะว่าประชาธิปไตยเป็นความคิดของมนุษย์ที่อยู่ด้วยกัน มนุษย์อาจจะอยู่ด้วยกันด้วยชุดความคิดที่แตกต่างกัน มันมีแนวโน้มของการที่จะมีความเชื่อว่า ประชาธิปไตยมันจะเป็นการทำสงครามในแบบหนึ่ง ผมคิดว่าเรื่องนี้สำคัญมาก เพราะว่าในช่วงที่ผ่านมา กว่าที่จะมาถึงวันที่เราได้เห็นว่าอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ สามารถจับมือกับเนวิน ชิดชอบ ได้ มันชัดเจนอย่างที่อาจารย์พูดจริง หลักการสำคัญ

ที่สุด แล้วจะต้องไปให้ถึงหลักการนั้นให้ได้ ซึ่งก็มีทั้งสองฝ่าย อย่างเสื้อเหลือง บทที่สำคัญจริงๆ ก็คือคำสัมภาษณ์ของพิภพ ธงไชย ในหนังสือพิมพ์ ไทยโพสต์ ก็มี เหมือนกับก็รู้ว่าจริงๆ ก็รู้ว่าใครเป็นใครแต่เมื่อมันมาถึงจุดที่จะต้องเลือกประชาธิปไตย ทั้งสองฝ่ายพออ้างถึงประชาธิปไตย ความเป็นเพื่อนฝูง ความเป็นอะไรมันต้องเอาไว้ก่อนหลักการของตัวเองต้องชนะให้ได้ คนบางคนก็เป็นครูบาอาจารย์กัน แต่ว่าก็จำเป็นจะต้องทำลายกันโดยเรื่องส่วนตัวบ้าง เรื่องอะไรบ้าง บนเวทีเหมือนจะต้องมีการต่อสู้ปะทะกันอยู่ตลอดเวลา

มันเป็นสิ่งที่เราต้องคิดว่า ถ้าเราศรัทธาในประชาธิปไตย เราต้องหาคำตอบให้ได้ด้วยว่า ถ้าประชาธิปไตยเป็นลัทธิที่เรายังสมาทานอยู่ อาจารย์พูดว่า อาจารย์ไม่ได้ยึดติดอะไร เราก็ต้องนิยามประชาธิปไตยให้ได้ นิยาม Democracy ว่า ประชาธิปไตยมันยังเป็นแนวคิดซึ่งเราจะต้องยึดถือด้วยคุณค่าอะไร ไม่ใช่เราเชื่อว่า ประชาธิปไตยจะถูกต้องแล้วใครมาขวางประชาธิปไตยก็ต้องบาดเจ็บล้มตาย อาจารย์เทียนชัยถามว่า คนที่บาดเจ็บล้มตาย มันเป็นคนหรือเปล่า มันเป็นคนเราหรือเปล่า มันก็เป็นโจทย์ที่สำคัญในรอบ ๗๖ ปีนี้เหมือนกัน

เสวนา ๑๔ ตุลา ๑๔ นาฬิกา เรื่อง

สังคมใหม่ ประชาชนสร้างได้?

สุลักษณ์ ศิวรักษ์, อุดลย์ เขียวบริบูรณ์,
อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, ไพโรจน์ พลเพชร
และ ประภาส ปิ่นตบแต่ง
เมธา มาสขาว ดำเนินรายการ

จัดโดย

คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (กป.อพช.),
คณะกรรมการรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน (ครส.),
ศูนย์ประสานงานเยาวชนเพื่อประชาธิปไตย (YPD)
และ มูลนิธิ ๑๔ ตุลา
ณ ห้องประชุม ๑๔ ตุลา มูลนิธิ ๑๔ ตุลา
๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๑

มโนทัศน์หนึ่งในหลายมโนทัศน์ที่เชื่อมโยงกับกรณี ๑๔ ตุลาคม คือ “การต่อสู้เรียกร้องของประชาชน” ซึ่งการต่อสู้เรียกร้องนี้วางอยู่บนวิธีคิดที่ว่า “ประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้” ดังที่สะท้อนผ่านทั้งจากข้อเขียนต่างๆ ทั้งในสมัยนั้นและแม้แต่ในปัจจุบัน

ด้วยความเชื่อที่ว่า ประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงหรือ “สร้าง” สังคมใหม่ด้วยมือของตนเอง ทำให้ทางมูลนิธิ ๑๔ ตุลาคม ร่วมกับองค์กรต่างๆ ได้แก่ คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (กป.อพช.), คณะกรรมการณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน (ครส.) และศูนย์ประสานงานเยาวชนเพื่อประชาธิปไตย (YPD) จัดเสวนาเรื่อง “สังคมใหม่ ประชาชนสร้างได้” เพื่อต้องการแสวงหาหนทางที่ไปสู่สังคมที่ดีที่ประชาชนเป็นผู้รังสรรค์ขึ้นมา โดยหวังว่า ข้อถกเถียงหรือข้อเสนอในการเสวนาครั้งนี้ จะถูกนำไปต่อยอดเป็นความรู้เกี่ยวกับการแสวงหาสังคมที่ดีต่อไป

อย่างไรก็ดี ก่อนการเสวนาครั้งนี้ สังคมไทยได้เผชิญกับบททดสอบที่ต้องแลกมาด้วยเลือดเนื้อและชีวิตอีกครั้งหนึ่ง นั่นคือเหตุการณ์ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๑ อันเป็นเหตุการณ์ที่ตำรวจเข้าสลายการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ที่หน้าอาคารรัฐสภา เนื่องจากกลุ่มพันธมิตรฯ เข้าปิดล้อมอาคารรัฐสภา เพื่อกดดันไม่ให้คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ที่มาโดยนายกรัฐมนตรี สมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้แถลงนโยบายต่อที่ประชุมรัฐสภา โดยชูประเด็นการสืบทอดอำนาจและความไม่ชอบธรรมของรัฐบาลชุดใหม่ ตลอดจนคัดค้านแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ โดยตำรวจเข้าสลายการชุมนุม จนมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต และวิทยาการทุกคนต่างพาดพิงถึงเหตุการณ์ ๗ ตุลาคม

• • • • •

เมธา มาสขาว^{*}: ไม่ว่าจะเป็นการรัฐประหารอีกครั้ง หรือจะเป็นกรณีที่อดีตนายกรัฐมนตรีไทยคนก่อนออกมาพูดและได้รับการโต้ตอบกลับจากผู้บัญชาการทหารบกที่ไม่เห็นด้วย หลายเงื่อนไขในปัจจุบันนำมาสู่เวทีวันนี้ที่ว่า สุดท้ายแล้ว สังคมใหม่ ประชาชนจะสร้างได้จริงไหม? สืบเนื่องจากการที่เครือข่ายภาคประชาสังคมเคยจัดเวทีสมัชชาสังคมไทยขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๔๙ เกี่ยวกับบทบาทของภาคประชาชนที่จะมีส่วนร่วมมากกว่าการตั้งรับสถานการณ์ต่างๆ ทำอย่างไรเราจะมีส่วนร่วมในเชิงรุกที่จะร่วมปฏิรูปสังคม รวมถึงสถานการณ์ปัจจุบันที่หลายฝ่ายเสนอทางออกให้มี ส.ร.๓ ซึ่งวิทยาการหลายท่านจะพูดถึง

.....

^{*} เมธา มาสขาว ปัจจุบันเป็นเลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน (ครส.) และกรรมการมูลนิธิ ๑๔ ตุลา.

ส่วนนี้ด้วยว่า การออกแบบ ส.ส.ร.^๓ ควรเป็นอย่างไร การออกแบบ รัฐธรรมนูญ “การเมืองใหม่” รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็น

.....

^๒ ส.ส.ร. คือ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เป็นสภาที่ทำหน้าที่ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่แรกจนถึงวันนี้ การเมืองไทยมี ส.ส.ร. แล้ว ๔ ชุด, “ส.ส.ร.๑” แต่งตั้งใน พ.ศ. ๒๔๙๑ เพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๙๒, “ส.ส.ร.๒” แต่งตั้งโดย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้เวลา ๙ ปีในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๑๑, “ส.ส.ร.๓” นั้น เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นช่วงที่ประชาชนตื่นตัวทางการเมืองที่สุดช่วงหนึ่ง ครั้นนั้นรัฐบาลบรรหาร ศิลปอาชา ได้แก้ไข รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๑๑ เพื่อให้มี ส.ส.ร.๓ ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๙ มีสมาชิกจำนวน ๙๙ คน เพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีที่มาจากตัวแทนแต่ละจังหวัด จังหวัดละ ๑ คน รวมเป็น ๗๖ คน โดยให้ผู้ประสงค์จะเป็น ส.ส.ร. แต่ละจังหวัดสมัครและให้ผู้สมัครคนหนึ่งทำการเลือกตนเอง ๓ คน จากนั้นส่งรายชื่อผู้ได้คะแนน ๑๐ อันดับแรกให้รัฐสภาคัดเลือกเหลือเพียง ๑ คน, ส่วน “ส.ส.ร.๔” ถูกแต่งตั้งขึ้นภายหลังการยึดอำนาจของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ภายหลังได้เปลี่ยนเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๙ มี ส.ส.ร. จำนวน ๒๐๐ คน โดยมีกระบวนการแต่งตั้งสมาชิกแห่งชาติจำนวน ๑,๙๔๒ คน ลงมติคัดเลือกกันเองเหลือ ๒๐๐ คน และ คมช. เลือกให้เหลือ ๑๐๐ คน โดย ส.ส.ร. ได้เลือกสมาชิกจำนวน ๒๕ คน และ คมช. เลือกอีก ๑๐ คน ขึ้นมาทำหน้าที่กรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ต่างถูกวิจารณ์ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับ คมช.! (มติชนรายวัน (๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑): ๑๑).

อย่างไรก็ดี ตามความเข้าใจในปัจจุบัน “ส.ส.ร.๑” หมายถึง สภาร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๐ “ส.ส.ร.๒” หมายถึง สภาร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ และ “ส.ส.ร.๓” เป็นแนวความคิดที่จะมีสภาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งหมดเพื่อยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.๒๕๕๐ ที่มีข้อถกเถียงเรื่องที่มาและความชอบธรรม.

อย่างไร ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เป็น
ท่านแรกที่จะเสนอประเด็น “สังคมใหม่ ประชาชนสร้างได้อย่างไร?” บน
วิกฤติการเมืองและความขัดแย้งให้ปัจจุบัน

สุลักษณ์ ศิวรักษ์: ผมขอพูดเป็นคนแรกและก็ต้องขอลา
ขอโทษที่ไม่มีโอกาสได้ฟังผู้ร่วมอภิปราย ขอประทานอนุญาต เมื่อผมพูด
เสร็จจะขอออกไปก่อน ประเด็นที่ผมกำลังจะพูด “สังคมใหม่ประชาชน
สร้างได้” ผมอยากให้มองย้อนไปก่อนเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖
ต้องไปถึง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ครั้งนั้นเป็นครั้งแรกที่เกิดสังคมใหม่
เป็นครั้งแรกที่ประชาชนเป็นเจ้าของแผ่นดิน โดยก่อนหน้านั้น ประชาชน
เป็นเพียงไพร่ รัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ประกาศใช้ในวันที่ ๒๗ มิถุนายน
๒๔๗๕ เขียนไว้ชัดเจนว่า อำนาจอสูงสุดเป็นของราษฎรชาวไทย

สังคมใหม่นี้คนที่มีส่วนสำคัญสร้างคือ นายปรีดี พนมยงค์ โดย
สร้างสังคมใหม่ คือ อาศัยมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
เปิดโอกาสให้คนเล็กคนน้อยคนยากคนจนทั่วบ้านทั่วเมืองได้มาเรียน
อย่างเท่าเทียมกันกับคนที่มีสตางค์ จากเดิมที่คนมีสกุลขุนชาติจะได้เรียน

.....

^๓ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือที่รู้จักกันในนามปากกา “ส. ศิวรักษ์”
เป็นนักคิดนักเขียนชั้นแนวหน้าของประเทศไทย มีชื่อเสียงอย่างมากในเรื่อง
การวิจารณ์อย่างไม่เกรงใจใคร ไม่เกรงอำนาจผู้ใด ได้รับรางวัลอัลเทอเน-
ทีฟโนเบล ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘, สุลักษณ์จบปริญญาตรีทางด้านปรัชญา
ประวัติศาสตร์ และวรรณคดี จากวิทยาลัย St David’s College
เมืองแลมเปเตอร์ ในเวลส์ สหราชอาณาจักร (ปัจจุบันคือ University of
Wales Lampeter) ใน พ.ศ. ๒๕๐๐ และจบเนติบัณฑิตอังกฤษจาก
สำนักเดอะมิดเดิล เทมเปิล (The Honourable Society of the Middle
Temple) พ.ศ. ๒๕๐๓.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันเป็นมหาวิทยาลัยที่สอนให้คนเป็นข้าราชการ พลเรือน สังคมใหม่ที่คณะราษฎรพยายามสร้างทุกๆ ที่มีเผด็จการสั่งสอน นับตั้งแต่ปี ๒๔๗๕ ถึง ๒๔๙๐ ได้สามารถสร้างให้ประชาชนมามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันกับผู้นำราชการ ทำให้คนอย่าง นายเตียง ศิริขันธ์ ครูบ้านนอก ได้มาเป็นรัฐมนตรี นำให้ขบวนการกู้ชาติเสรีไทย โดยประชาชนมีส่วนร่วมสร้างอย่างสำคัญที่สุด

ปี ๒๔๗๕ ถึง ๒๔๙๐ ได้สร้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมเป็นครั้งแรก เราอย่าลืมว่า ช่วงนี้ช่วงสำคัญที่สุดของเรา และถ้าช่วงนี้มี ต่อไปประชาชนจะเป็นใหญ่แน่ ประชาชนจะเป็นใหญ่ หมายถึง ภาคอีสานต้องไม่ด้อยกว่าภาคกลาง สามจังหวัดภาคใต้ต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความภูมิใจในการที่เขาเป็นรัฐอิสลามมลายู แต่ประชาชนเป็นใหญ่ไม่ได้หมายถึงประชาชนทั้งหมดเป็นใหญ่นะครับ ประชาชนแต่ละภูมิภาคเป็นใหญ่ และรักใคร่ประสานกัน อย่างเท่าเทียมกัน พร้อมกับยกย่องเพื่อนบ้านของเรา ไม่ว่าจะเป็นลาว ไม่ว่าเป็นเขมร ไม่ว่าเป็นพม่า มลายู อินโดนีเซีย เวียดนาม

เมื่อปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จการแทนพระองค์ ได้มีมนต์ท่านพุทธทาส มาคุยว่าจะทำอะไรให้ประชาธิปไตยมีรูปแบบคณะสงฆ์เป็นตัวอย่าง เพราะคณะสงฆ์นั้นเป็นประชาธิปไตยแรกในโลก คณะสงฆ์นั้นมีการความเสมอภาค ซึ่งเราจะมีประชาธิปไตยของเราเองและมีศาสนาพุทธเป็นรากฐาน ถ้าเราไม่เรียนบทเรียนในช่วงปี ๒๔๗๕ ถึง ๒๔๙๐ เราจะไม่มีความเข้าใจได้ว่า ประชาชนมันมีส่วนร่วมสร้างสังคมใหม่อย่างไร และสังคมใหม่นี้ ในช่วง ๒๔๗๕ ถึง ๒๔๙๐ นั้นสร้างได้ เพราะสามารถเอาชนะสังคมเก่าได้ สังคมเจ้าศักดินาหมดสภาพไปเลย รักษาไว้ในฐานะที่กษัตริย์เป็นสัญลักษณ์ทางการเมือง ไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเงิน สถาบันพระมหากษัตริย์จะอยู่ได้อย่างเดียว ก็คือเป็น

สัญลักษณ์ในทางธรรมะ ในทางที่ไม่เกี่ยวข้องกับทุกอำนาจ ทุกเศรษฐกิจ

ปี ๒๔๗๕ ถึง ๒๔๙๐ ประชาชนได้เป็นใหญ่ ทั้ๆ ที่มีเผด็จการทหาร แต่ประชาชนสามารถเอาเผด็จการทหารลงได้โดยขบวนการกึ่งรัฐสภา จอมพล ป. พิบูลสงคราม ถูกเอาออกจากผู้นำ จากเผด็จการโดยรัฐสภา เสร็จแล้วขบวนการประชาชนที่ร่วมสร้างกันมากก็พังพินาศลงในปี ๒๔๙๐ เมื่อได้อำนาจไปแล้ว แต่เอาชื่อของเจ้ามาใช้ เอาสถาบันกษัตริย์มาใช้ เพื่อโค่นล้างขบวนการประชาชน

เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ มีคุณูปการตรงที่สามารถไล่สัญลักษณ์ทหารไปได้ ไล่ได้เพียงสัญลักษณ์ทหาร และสิ่งที่ ๑๔ ตุลาคม ให้นั้นคือความพยายามที่จะให้ประชาชนกลับมาสู่สังคมใหม่ แต่เป็นไปไม่ได้แล้ว เพียงช่วงเวลา ๓ ปี ระหว่าง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ถึง ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ในช่วงนั้นประชาชนพยายามจะสร้างสังคมใหม่ แต่ประชาชนถูกทำลายตลอดสามปีนั้น โดยทหารนั่นเอง และทหารก็ร่วมกับสถาบันเจ้าที่พยายามจะทำลายกลไกของประชาชนทั้งหมด

ปี ๒๔๙๐ ทหารจึงใช้สถาบันเจ้าเป็นเครื่องมือทำลายประชาชน ปี ๒๕๐๐ ทหารกลับมาเชิดชูสถาบันเจ้า เชิดชูอย่างสูงสุดตั้งแต่ ๒๕๐๐ มาจนถึงเดี๋ยวนี้ แต่ต้องไม่ได้ วิพากษ์วิจารณ์ไม่ได้ ต้องกราบกรานกัน เหมือนประชาชนเป็นสัตว์เดรัจฉาน ถึงกระทั่งทุกวันนี้ อย่างในข่าวในพระราชสำนัก ๒๐.๐๐ น. ทุกคืน เหตุผลนอกประเด็นว่า เอาเงินใครไปเผาผลาญไปทิละก็แสน ไปทิละก็ล้าน เทียบอะไรกันได้บ้างกับประชาชน ลือไปไหนหมด มหาวิทยาลัยทำหน้าที่อะไรบ้าง ถ้าไม่มีคำถาม ไม่มีการท้าทายเพื่อหาล้างจะ ประชาชนก็ไม่มีทางยืนได้

จาก ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ถึง ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ประชาชนทำท่าจะเป็นใหญ่ แต่กลับถูกปราบปรามในกรณี ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

จนเดี๋ยวนี้ก็ยังไม่ฟื้น แต่มันมีแนวโน้มที่ประชาชนจะได้เป็นใหญ่ เพราะ
แม้ทหารจะเข้าไปล้างสมองอาจารย์มหาวิทยาลัย เข้าไปล้างสมองใน
โรงเรียนต่างๆ แต่ก็อย่าลืมว่า ในขณะนั้นมีการตื่นตัวของสมาคมนักเรียน
สภาากาแฟ หลัง ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เขาพยายามล้างสมองไม่ให้เกิด
การตื่นตัว แต่การตื่นตัวเหล่านั้นได้เกิดแข็งแรงมากยิ่งขึ้นในขบวนการ
ประชาชน

ในช่วงแรก ๑๔ ตุลา นักศึกษานึกว่าตัวเองวิเศษ ออกไปสอน
ประชาชน สอนประชาธิปไตย ทั้งๆ ที่นักศึกษาไม่รู้จักประชาธิปไตยเลย
ในตอนหลังนักศึกษาเริ่มรู้ นักศึกษารุ่นหลัง ๖ ตุลา เริ่มเรียนรู้ เช่น
คนอย่าง มด-วนิดา ตันติวิทยาพิทักษ์ เป็นคนที่อยู่ในขบวนการ
นักศึกษา เป็นคนอยู่ในขบวนการ พัฒนาเยาวชนให้ออกไปเรียนรู้ ไป
ทำตัวเป็นลูกเป็นหลานกรรมการ ไปทำตัวเป็นลูกเป็นหลานชาวนา อย่าไป
สอน อย่าไปชี้หน้า ไปเรียนกับเขา และไม่ได้ไปเรียนกับเขาอย่างเดียว แต่
ต้องไปร่วมสู้กับเขาด้วย

คน ๘๐ เปอร์เซนต์ ในบ้านเมืองเราที่มีความทุกข์มากเลย ถูก
เอาเปรียบมาก เอาเปรียบโดยคนชั้นบน และคนชั้นบนเวลานี้เป็นตัวแทน
ของทุนเก่าและของทุนใหม่ โดยการสู้กันในเวลานี้ เราสู้กับระบบทุนเก่า
และระบบทุนใหม่ หากมองเผินๆ แล้ว ไม่ว่าจะเป็นทุนเก่าหรือทุนใหม่
ก็เป็นฝ่ายขวาทั้งคู่ แต่มองลึกลงไปแล้ว พันธมิตรฯ มีอะไรที่บกพร่อง
หลายอย่าง และโดยรูปแบบภายนอกพันธมิตรฯ นั้นเป็นตัวแทนของทุน
เก่า แน่แน่นอนในเวลานี้เขาไม่สามารถที่จะออกมาอยู่ฝ่ายประชาชนเพราะ
คนที่อยู่ฝ่ายประชาชนจะถูกพิฆาตเหมือนกับปรีดี พนมยงค์ จนปรีดี
กลายเป็นปีศาจไป แต่ผมเชื่อจิตสำนึกของเขาที่จะอยู่ฝ่ายประชาชน
ผมว่าบางคนยังไม่มีโอกาส และถ้าเกิดพันธมิตรฯ จะพังถ้อยคำจาก
คนชราอย่างผม พันธมิตรฯ ควรจะใช้มหาวิทยาลัยราชดำเนิน-โรงเรียน

ชาติสมัยวานเป็นสถาบันการศึกษาอบรมอย่างดีที่สุด อาศัย ASTV กระจายเสียงทั่วประเทศ และพันธมิตรฯ จะต้องไม่ถือว่าตัวเองเท่านั้น เป็นพวกผู้นำ พันธมิตรฯ จะต้องไปเรียนรู้จากสมาชิกคนจน เรียนรู้การต่อสู้ที่กรณีเหมืองโปแตชที่อุดรธานี หรือกรณีโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอก-หินกรูดที่ประจวบคีรีขันธ์ เพราะคนเหล่านี้คือประชาชนที่แท้ ประชาชนที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ แต่ก็ยังเป็นประชาชนที่มีภูมิ ต่อสู้กับรัฐโดยใช้หลัก อหิงสกรรมมาโดยตลอด เป็นประชาธิปไตยแบบดั้งเดิมมาโดยตลอด

ผมว่าถ้าเกิดพวกเราวมกันทั้งพันธมิตรฯ และคนอื่นๆ เรียนรู้จากคนทำงาน ประชาชนจะร่วมสร้างสังคมใหม่ได้ และผมเชื่อว่าสังคมใหม่ต้องสร้างได้ ต้องเห็นวิกฤตินั้นเป็นโอกาส ถ้าไปเห็นแล้วท้อแท้ เห็นแล้วเศร้า เห็นคนนั้นไม่ดี เกลียดคนนั้น ไม่ไว้วางใจลอง ศรีเมือง เกลียดสนธิ ลิ้มทองกุล เช่นนั้นก็ต้องทำตามคำพระที่สอนว่า หัวใจสำคัญคือการให้อภัย คือว่า ไม่มีความกลัวในตัวเอง ที่เราเศร้า ที่เราเห็นเขาแล้วเรามีความกลัว เรากลัวอะไร เราควรกลัวความโลภ โกรธ หลง แต่เราอย่าไปกลัวพันธมิตรฯ อย่าไปกลัวจำลอง อย่าไปกลัวทักษิณ ชินวัตร อย่าไปกลัวสมชาย วงศ์สวัสดิ์ พวกนี้เป็นคนน่าสงสารทั้งนั้น คนหนึ่งก็กลัวเมีย

ผมเชื่อว่า สังคมแห่งกษัตริย์ ทหารจะไม่สามารถกลับมาฆ่าประชาชนได้อีกแล้ว ปฏิวัติครั้งล่าสุดเขาไม่มีปัญญาจะฆ่าคนอีกแล้ว คราวนี้ก็เช่นกันที่ฆ่าประชาชนในวันที่ ๗ ตุลาคม นั้นเป็นตำรวจทั้งลั่น เพราะตำรวจมันกระจอก เพราะที่มันกระจอกมันเลยต้องฆ่าประชาชน เพราะฉะนั้น เขาเลยสอนว่า ตำรวจจะต้องไม่หัดเป็นนกระจอก หัดเป็นนกอินทรีบ้าง หัดบินสูงๆ บ้าง จะได้มองอะไรสูงๆ ซึ่งในขณะนี้ทั่วโลกเมื่อนักการเมือง ทั่วโลกเมื่อนักธุรกิจการค้าที่เขาเปรียบ

ประชาชนจะกลับมาสร้างสังคมใหม่ ในฐานะที่พวกเราเป็นคนชั้น

กลาง เราต้องถอนจิตสำนึกของเรา หันไปเคารพประชาชน เรียนรู้กับประชาชน และพร้อมที่รับความเดือดร้อนเช่นเดียวกับประชาชน ดังนั้นเราจะได้ชัยชนะอย่างสันติวิธี อย่างอหิงสกรรม

เมธา มาสขาว: ผมขอส่งประเด็นไปยังผู้ที่เคยมีบทบาทและประสบการณ์ในเหตุการณ์พฤษภาคม ๒๕๓๕ ซึ่งภายหลังเหตุการณ์ก็ได้เกิดบรรทัดฐานบางอย่างเกี่ยวกับบทบาทของกองทัพ เกี่ยวกับบทบาทของอำนาจนอกระบบขึ้นมา หรือมีการสร้างฉันทามติที่พยายามหลีกเลี่ยงไปจากความรุนแรง มีหลายข้อหลายเรื่อง และปัจจุบันนี้ เราก็เหมือนย้อนกลับมาอยู่ในบรรยากาศคล้ายกับหลังเหตุการณ์พฤษภาคม เพราะเมื่อเกิดวิกฤติความขัดแย้งในปี ๒๕๔๙ หลายฝ่ายก็บอกว่า เป็นทางตันทางการเมือง กลายเป็นวิกฤติ ทหารจึงออกมา จะมีวิธีการอย่างไรที่จะช่วยกันออกแบบสังคมใหม่ เพื่อให้หลุดพ้นจากการแก้ปัญหานอกกระบวนการวิถีประชาธิปไตย เพื่อที่จะพัฒนาความรู้ความเข้าใจการเมืองไทยไปสู่อนาคต โดยไม่ต้องมีการเว้นวรรค

อดุลย์ เขียวบริบูรณ์: ท่านอาวุโสและอาจารย์ทั้งหลาย มีบุคคลที่นับบนเวทีนี้บางคนเป็นอาจารย์ของผม และก็ได้ให้ความรู้กับผมในช่วงที่ผมทำหน้าที่ให้กับญาติวีรชน ตัวผมเองเหมือนเป็นลูกชายคนหนึ่งด้วย ผมไม่คิดว่าวันนี้หรือในหลายโอกาสผมจะต้องกลับมาพูดถึงความสูญเสียอีก เพราะว่าได้พยายามทำหน้าที่ของตนเอง เข้าใจว่าทำได้พอสมควร

เปรียบวีรชนเหมือนเป็นผู้ที่ถ่างป่ารก วีรชนทั้งหลายก็เหมือนกับผู้

.....

“ ประธานคณะกรรมการญาติวีรชนพฤษภา’๓๕

ที่ถางป่ารกให้มันมีทางเดิน ให้สังคมได้เดินไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตย โดยสันติวิธี ก็คงต้องกราบขอบคุณโดยเฉพาะสื่อมวลชน ตลอดเวลาที่ทำงานมา และก็อยู่ในสังคมนี้ก็ได้รับความเมตตาจากสื่อมวลชนที่คอยสนับสนุน จนกระทั่งญาติวีรชนพฤษภา'๓๕ ยังคงมีฐานะทางสังคมมาจนถึงทุกวันนี้

ผมอยากจะพูดถึงเหตุการณ์ที่นำไปสู่ความสูญเสียขึ้นมาในวันที่ ๗ ตุลาคม เป็นสิ่งพวกเราไม่คาดว่าจะมีหลังจากที่เราได้พยายามที่จะมาทำหน้าที่ของเราในการเรียกร้องให้ผู้ที่มิอำนาจรัฐ นั่นคือ รัฐต้องไม่ใช้ความรุนแรงต่อประชาชน ไม่ว่าจะในกรณีใดๆ เพราะไม่มีสิทธิที่จะทำอย่างนั้น และรัฐก็ต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่จะนำไปสู่การเรียกร้องหรือไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล รวมถึงการชุมนุมอันเป็นสิทธิอันชอบธรรมที่สามารถทำได้

ต้องยอมรับว่าเป็นความบกพร่องของญาติวีรชนพฤษภา'๓๕ ด้วย เพราะว่าตลอดเวลานับตั้งแต่มีการตั้งคณะกรรมการญาติวีรชนพฤษภา'๓๕ ขึ้นมาให้ทำหน้าที่นี้จนถึงปี ๒๕๔๓ ใช้เวลาเกือบ ๑๐ ปีเต็ม เพื่อเรียกร้องพร้อมทั้งต่อต้านทหาร ต่อต้านการใช้อำนาจของกองทัพ ต่อต้านการใช้อาวุธของรัฐ ผมไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าจะมีวันที่ ๗ ตุลา อย่างที่ผ่านมามีอีกครั้ง เพราะว่าส่วนหนึ่งของความรุนแรงนี้เกิดจากความแตกแยกของสังคมไทย จากรัฐประหาร ๑๙ กันยา ๒๕๔๙ เรามองว่าสามารถจะผ่านเหตุการณ์รัฐประหาร-ปฏิวัติรัฐได้ ซึ่งไม่มีการเสียเลือดเนื้อหรือเกิดความรุนแรงขึ้น ก็คิดว่าผ่านได้แล้ว แต่ไม่คิดว่าเราจะไม่สามารถผ่านเหตุการณ์อย่าง ๗ ตุลา ได้ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่น่าเสียใจ และผมก็บอกตัวเองว่า ประชาชนมีส่วนที่ทำให้เกิดความรุนแรงด้วย ที่พูดแบบนี้อาจจะทำให้พันธมิตรฯ ไม่พอใจ อาจจะทำให้ นปช. ไม่พอใจ ก็ทั้ง ๒ ฝ่ายมีแกนนำ แกนนำทั้ง ๒ ฝ่ายล้วนแต่เป็นเพื่อนพ้องน้องพี่

เป็นอาจารย์ทุกท่านที่สอนให้ผมรู้จักและเข้าใจความเป็นประชาธิปไตยมา
ตลอดเวลา ๑๐ กว่าปีมานี้

ผมอยากจะบอกอย่างนี้ว่า ถ้าสังคมนี้ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยง
ความรุนแรงนี้ได้ ผมบอกและถามตัวเองว่า ผมไม่เข้าใจจริงๆ เพราะ
การเรียกร้องประชาธิปไตยหรือการพัฒนาการเลือกตั้ง เราทราบดีว่าต้อง
พัฒนาความรู้ของสังคมที่จะให้ยอมรับในการนำเสนอของกลุ่มต่างๆ ที่
มีส่วนร่วมนำความคิดเห็น ทั้งเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และก็พัฒนา
ไปสู่การยอมรับในที่สุด ก็คือกระแสเรียกร้องที่รัฐต้องยอมรับและมีการ
เปลี่ยนแปลง

ดังนั้น การพัฒนาการเมืองใหม่ ทุกฝ่ายรู้ว่าไม่มีทางลัดใดๆ ที่
จะสามารถเป็นประชาธิปไตยได้ มันต้องค่อยๆ ให้ประชาชนเรียนรู้ไป
และรับรู้ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ต้องบอกเลยว่ามันมีความ
เปลี่ยนแปลงที่รุนแรง เป็นการเปลี่ยนแปลงความคิดทางการเมืองที่ค่อนข้าง
จะรุนแรงมาก และก็พัฒนาไปเร็วมาก

แต่ถามว่าในภาคประชาชนหรือสังคมรับทันไหม ผมอยากจะ
ขอพูดถึงพันธมิตรฯ ว่า จากที่พันธมิตรฯ ทำตลอดหลายเดือนที่ผ่านมา
ต้องยอมรับว่าได้ให้ความรู้กับสังคมในเรื่องที่สังคมไม่เคยรู้มาก่อน
ข้อมูลที่จะไม่มีใครเปิดเผยได้นำมาเปิดเผย แต่อย่างที่อาจารย์สุลักษณ์
ได้พูดก็คือว่า เราต้องรักษาความจริง สัจธรรมตรงนั้น เพื่อให้สังคมรับ
เอาสิ่งนั้น แต่ว่าในที่สุดกลายเป็นแนวคิดที่นำสังคมและไม่ได้ให้โอกาส
สังคมในการที่จะแชร์ความคิดเห็นต่างๆ เลย และก็อยากจะพูดถึง
นปค. ด้วยเช่นกัน เมื่อฝ่ายหนึ่งทำฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วย และนี่ก็คือสิ่งที่
ผมเศร้าใจมาก แล้วสังคมจะไปทางไหน ถ้าหากว่าเห็นด้วยกับข้างหนึ่ง
ก็ต้องถูกฝ่ายโน้นไม่เห็นด้วยหรือต่อต้าน สังคมไทยไม่ใช่แบบนี้

ผมอยากจะกราบเรียนอย่างนี้ว่า ตลอดเวลาที่ผมออกมาต่อสู้กับ

รศช.^๕ และทหารแกนนำของ รศช. ไม่ว่าจะเป็นพลเอกสุจินดา ครา-
ประยูร กับพวก หรือใครก็แล้วแต่ ผมเชื่อว่าสิ่งที่ผมกับพวกเราได้ทำไป
มันรุนแรงและมากกว่าที่เราเห็นกันในปัจจุบัน การที่ผมเข้าไปเรียกร้องถึง
กองทัพ ผมต้องไปบ้านพลเอกสุจินดา ผมต้องไปต่อสู้กับรัฐบาลอานันท์
ปันยารชุน รัฐบาลชวน หลีกภัย รัฐบาลบรรหาร ศิลปอาชา รัฐบาล
พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ กลับมารัฐบาลชวน ๒ หรือแม้กระทั่งรัฐบาล
ทักษิณ ชินวัตร การต่อสู้ขั้นรุนแรงทุกรัฐบาลตลอดเวลาเกือบ ๑๐ ปี
ที่ไม่เคยหยุด อาทิตยหนึ่งต้องไปเรียกร้องที่ทำเนียบรัฐบาลไม่ต่ำกว่า ๒
ถึง ๓ ครั้ง นี่คือสิ่งที่ทำ แต่ถามว่าสิ่งที่เรียกร้องนั้นคือประโยชน์ คือ
ความเข้าใจของสาธารณะ และสิ่งที่ต้องพูดกับสังคมก็คือว่า คนเราต้อง
รู้จักการให้อภัย

ถ้าเราไม่รู้จักการให้อภัย สังคมเราไม่เต็มด้วยความดีงามเหล่านี
นี้ ผมอาจจะมาจากคนรุ่นเก่า ผมเป็นคนไทยที่มาจากคนรุ่นเก่า อย่าง
ที่ถูกสอนมาก็คือประเพณีวัฒนธรรมก็คือความรักใคร่ เอื้อเฟื้อ สามัคคี
และก็ต้องรู้จักการให้อภัย แต่ปัจจุบันผมดูแล้วไม่มีความเมตตาในการ

.....

^๕ คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รศช. เป็นคณะนาย
ทหารที่รัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อ
วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ซึ่งประกอบด้วย พลเอกสุนทร คงสมพงษ์
พลเอกสุจินดา คราประยูร พลเอกอิสระพงษ์ หนุณภักดี และพลอากาศ
เอกเกษร โรจนนิล โดยหลังจากมีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒๒ มีนาคม
๒๕๓๕ พลเอกสุจินดา แกนนำคนหนึ่งของ รศช. ก็ได้ก้าวขึ้นมาเป็นนายก
รัฐมนตรี จึงเกิดการชุมนุมประท้วงต่อต้านการสืบทอดอำนาจของ รศช. จน
เป็นเหตุให้รัฐบาลใช้กองกำลังทหารเข้าปราบปรามผู้ชุมนุมในวันที่ ๑๗-๑๘
พฤษภาคม ๒๕๓๕ ซึ่งเหตุการณ์นี้ได้รับการขนานนามว่า “พฤษภาทมิฬ.”

ให้อภัยเลย สังคมไม่ได้มีคนเลวทั้งหมด สังคมไม่ได้มีคนดีที่สุ่ดทั้งหมด แต่สิ่งที่เราควรจะคิดก็คือว่า ทำอย่างไรเราถึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

ปัจจุบันเป็นโลกไร้พรมแดน เราไม่ว่ากลุ่มรักร่วมเพศ พวกเกย์ เขาก็อยู่ได้ คนชั่วคนดีก็อยู่กินด้วยกัน แต่ว่าต้องจำกัดขอบเขตอย่าให้คนชั่วไปทำร้ายคนดี หรือไปทำลายคนดี ส่วนสังคมใหม่ หรือ “การเมืองใหม่” ผมยิ่งงงเป็นไก่ตาแตก ต้องยอมรับ เพราะตลอดเวลาเกือบสิบห้าสิบหกปี และปีนี้ได้มีโอกาสไปร่วมตลอดเวลาในการสัมมนา หรือปาฐกถา ผมรู้อย่างเดียวคือการสอนการพัฒนาการเมืองที่เป็นรูปแบบสันติวิธีและก็ยอมรับความแตกต่างในทางความคิด

อยู่ดีๆ ตอนปี ๒๕๓๕ ก็บอกว่านายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง ณ วันหนึ่งก็บอกผมใหม่ว่าอะไรก็ได้ นายกรัฐมนตรีจะเป็นใครก็ได้ ผมคิดว่ามันเป็นการสะท้อนความคิดไปสู่สังคมเพื่อย่นไปให้สังคมสะท้อนกลับมา ผมก็อดอดพอสสมควรกับสิ่งที่เกิดขึ้น ตอนนั้นก็มีความส่วคิดว่ ถ้าเราไม่ยอมรับระบบรัฐสภาที่มันเกิดขึ้น เราก็ยากี่ใช้อะไรที่มันพิเศษหรืออะไรที่มันจะมีการยกเว้นเพื่อจะแก้ไขวิกฤติของชาติ ซึ่งผมก็คิดว่าบางครั้งเราควรจะต้องชวนกันมองว่า อะไรที่ดีที่สุดที่จะนำพาประเทศชาติของเราอดไปได้

ผมคิดว่าวันนี้สังคมกำลังอยากเห็นการเมืองใหม่ ผมเชื่อว่าสังคมเห็นการเมืองที่ผ่านมาที่มีความเลวร้ายพอสมควรแล้ว ถึงแม้ว่าการเมืองจะกลัวการตรวจสอบ เมื่อตอนที่ผมอยู่ใน ๓๐ องค์การแทนราษฎรรัฐธรรมนูญเมื่อปี ๒๕๔๐ ต้องบอกเลยว่า เรายอมรับว่ารัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ จะไม่ได้สมบูรณ์แบบ แต่เราหวังว่าวันข้างหน้าจะพัฒนาไปได้ สิ่งที่เราได้ในรัฐธรรมนูญก็คือ (๑) หมวดสิทธิของการเป็นพลเมือง (๒) หมวดการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ (๓) หมวดการใช้การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน แต่มาปี ๒๕๕๐ ก็ออกมาเป็นอย่างหนึ่ง ก็มีการถก-

เถียงและก็นำมาซึ่งความไม่เข้าใจหลายๆ อย่าง ถ้าถามว่ารัฐธรรมนูญ
ทุกฉบับสมบูรณ์ไหม ไม่มีทางหรอก ต้องค่อยๆ แก้ไป นี่คือสิ่งที่ผมคิด
ว่าการเมืองใหม่น่าจะเป็นอย่างนี้

อย่างไรก็ตาม ผมก็อยากจะวิงวอนทั้งสองฝ่าย หรือสามฝ่าย
หรือแม้กระทั่งรัฐบาล หรือคนที่เกี่ยวข้อง ผมบอกได้เลยว่าฉันมีอะไรที่
อยู่ข้างหลังที่เยอะเยอะไปหมด แต่เราก็ไม่สามารถที่จะรู้ว่าเพราะอะไรหรือ
อย่างไรได้ทั้งหมด แต่ผมเห็นว่าฉันก็คือความยุ่งเหยิง รวมทั้งประชาชน
เริ่มจะทะเลาะกันจนกระทั่งใช้ความรุนแรง อยากจะให้สังคมไทยมองไป
ถึงข้างนอกด้วย

นอกจากการเมืองใหม่แล้ว มองว่าประเทศชาติเราฉันมีปัญหา
หลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ทั้งด้านสังคม แต่การเมืองมีปัญหาฉันมี
มาตั้งแต่ ๑๔ ตุลา ๒๕๑๖ มา ๖ ตุลา ๒๕๑๙ ถึง พฤษภา ๒๕๓๕
และยังคงมีปัญหาตลอดมาจนถึงทุกวันนี้ แต่ถามว่าอีกสองส่วนเราไม่
คำนึงถึงเลยหรือ ที่เห็นชัดๆ ก็คือ

(๑) เศรษฐกิจที่กำลังจะเป็นปัญหา และเราก็ไม่รู้ว่าจะเตรียม
ตัวรับมือและผ่านมันได้หรือไม่ ซึ่งฉันน่าจะกลัวกว่าที่เราจะคาดคิด เพราะ
ว่าฉันกระทบไปถึงคนที่อยู่ด้านล่าง คนที่ทำมาหากินปกติอย่างรุนแรง

(๒) สังคมก็เป็นอะไรบางอย่างที่เราคิดว่ามันทำลายการยึดโยง
การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ความรักสามัคคี การให้อภัย ผมเป็นกังวลตรงนั้น
เพราะฉะนั้น ก็ขอวิงวอน อยากให้ทุกฝ่ายไม่ทิ้งวัฒนธรรม

ทุกอย่างผมเรียนรู้เพราะว่ามีการสะท้อนให้เห็นมากมายมหาศาล
เกี่ยวกับการเมืองไทย ผมเรียนรู้ใน ๑๐ กว่าปีนี้ แต่ผมไม่กล้าพูดหรือ
วิพากษ์วิจารณ์ว่าใครผิดใครถูก ผมพูดได้อย่างเดียวว่าอะไรควรทำหรือ
ไม่ควรทำ บ้านเมืองที่ถูกดึงแม้กระทั่งเรื่องเล็กๆ น้อยๆ อย่างเพื่อนบ้าน
เรา ณ วันนี้ถึงขั้นดูถูกประเทศไทย ถามว่าหลายปีก่อนประเทศเพื่อน

บ้านกล้ำมายืนความคิดเกี่ยวกับประเทศไทยแบบนี้หรือไม่ ที่เป็นแบบนี้ก็เพราะความสามัคคีในสังคมไทยมันหายไป เรากำลังจะใช้ความรุนแรงทำร้ายกันเอง ส่วนการเมืองยังจะวิงวอนกันได้ เสนอความคิดได้ ค่อยๆ พัฒนา แม้จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ค่อยๆ ไปกัน และก็สุดท้ายคงต้องกราบขอขอบคุณทุกฝ่ายที่กราบเรียนไปให้สละความรุนแรงและค่อยๆ ถอยห่างจากกัน และขอวิงวอนว่า ให้ทุกฝ่ายใช้สติให้มากกว่านี้

เมธา มาสขาว: อยากถามคุณอดุลย์ เพิ่มเติมสั้นๆ ว่า วิกฤติขัดแย้งในปัจจุบันจะนำไปสู่ทางออกอย่างไร ในการเมืองประชาธิปไตยแบบรัฐสภา หรือบทบาทของกองทัพที่ท่านเคยมีประสบการณ์คลุกคลีอยู่ด้วย ควรวางตัวอย่างไรหรือมีส่วนร่วมในการคลี่คลายความขัดแย้งอย่างไร เพื่อให้ระบอบประชาธิปไตยพัฒนาไป เพื่อจะให้การเมืองไทยได้เรียนรู้ในช่วงวิกฤตินี้

อดุลย์ เขียวบริบูรณ์: ผมต้องเรียนให้ทราบก่อนว่าผมไม่ใช่นักวิชาการ สิ่งที่ผมเรียนรู้มาก็มีแต่ภาคปฏิบัติ โดยธรรมชาติผมมาจากกลุ่มพ่อค้า ผมไม่มีความรู้ทางการเมืองเลย และก็ไม่เข้าใจด้วย แต่ ๑๐ กว่าปีมานี้ ทำให้ผมรู้อะไรที่ไม่ควรรู้ก็ต้องรู้ อะไรที่ไม่อยากรู้ก็ต้องรู้ ผมบอกอย่างนี้ครับว่า ต้องขึ้นชมทางกองทัพที่ถอยห่างจากเรื่องนี้ พูดย่อยๆ คือ กองทัพหายจากความไม่ชัดเจน

ผมใช้คำนี้ แต่วามันก็ตรงกับสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะว่าด้วยความที่กองทัพอยากจะมีอำนาจ บางครั้งก็เข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องของการเมือง หรือการเมืองภาคประชาชน แล้วในที่สุดก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ และนำมาซึ่งความเสื่อมเสียให้กับกองทัพอย่างมหาศาล เหมือนเช่นที่นักการเมืองพยายามจะใช้ตำรวจขณะนี้ ต้องยอมรับว่าตำรวจไม่ได้เลว

ไปทั้งหมด แต่ว่ามีบางส่วนที่รับใช้ทางการเมือง แล้วก็เพื่อการก้าวสู่ตำแหน่งก็ขายจิตวิญญาณไป อันนี้คือสิ่งที่เกิดขึ้น ก็เหมือนในปี ๒๕๗๕ กองทัพต้องรู้สึกว่าต้องถอยห่าง

ดังนั้น การที่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ แสดงทัศนะเรียกร้องให้ทหารปฏิบัติ ผมก็ไม่เข้าใจแนวคิดของบิ๊กจ้าว จริงๆ ก็ยากเหมือนกันที่จะพูดถึงรัฐมนตรีทั้งหมด ซึ่งผมก็สนิทกับท่านมากที่สุด บิ๊กจ้าวก็ค่อนข้างจะอาทรต่อองค์กรญาติวีรชน แต่วันนี้ผมไม่เข้าใจ เพราะครั้งหนึ่งท่านก็เคยปฏิเสธการปฏิวัติรัฐประหารถึงขั้นร่วมชุมนุมในเหตุการณ์พฤษภา แต่วันนี้ต้องการปฏิวัติ ผมก็ยังไม่เข้าใจว่ามันเกิดอะไรขึ้น แต่ก็คงเข้าใจว่าตามความคิดของท่านคงเป็นห่วงประเทศชาติ ก็คิดว่าทางออกนี้น่าจะเป็นทางออกที่มีประโยชน์ จริงๆ แล้วพลเอกชวลิตเป็นคนที่มีอะไรไปข้างหน้าไกลมาก จากการที่ได้สัมผัส การเอ่ยอ้างคำว่า “อัลไซเมอร์” ไม่จริง ท่านไม่ใช่แน่นอน เพราะท่านไม่ยอมสัมภาษณ์ ท่านก็บอกว่า “ขอโทษลูก... เมื่อครูพ่อพูดไม่เป็นนะ” ก็คือไม่ยอมตอบ แก่เป็นคนทีฉลาดลึกซึ้งเท่าที่เคยสัมผัส เพราะฉะนั้น ผมเชื่อว่าพลเอกชวลิตต้องมีแนวคิดอะไรบางอย่างที่อยากจะสนับสนุน

สังคมมีทางออกเยอะเยอะ เชื้อเถอะสังคมไทยมีทางออก โดยที่ไม่ต้องใช้กำลัง แต่เนื่องจากความพยายามที่เรายังลัดขั้นตอนของปฏิบัติการพัฒนาทางการเมือง การย่นระยะเวลาแบบนี้บอกเลยว่าไม่ได้ มีทางเดียวคือจะต้องให้ประชาชนเรียนรู้ เรียนรู้จากความเจ็บปวด เรียนรู้จากความสมหวัง เรียนรู้ทุกรูปแบบ แต่ที่เขาซึมซับแต่ละวันไปเรื่อยๆ เขาจะทนรับสภาพความเจ็บปวดได้ เพราะมันไม่จำเป็นที่จะต้องใช้วิธีรุนแรง

ถามว่ามีประโยชน์อันใด ผมได้คุยกับแกนนำพันธมิตรฯ ได้คุยกับแกนนำ นปช. คุยกับรัฐบาล คุยกับผู้ใหญ่ ผมถามว่า มีประโยชน์อะไร ถ้าท่านชนะบนความเจ็บปวด บนการสูญเสียทางภาคประชาชน

และผมอยากถามว่าใครจะรับผิดชอบเวลาเกิดความเสียหาย จนป่านนี้
ตำรวจคนที่สั่งการโดยตรงเอง ไม่ว่าท่านจะทำผิดที่ควรทำหรือไม่ควรทำ
ผมไม่พูดคำว่าถูกหรือผิด แต่อย่างน้อย ทำไมท่านไม่แสดงความรับ-
ผิดชอบ คือขอเว้นจากหน้าที่ออกไปเพื่อให้มีการสอบสวน ท่านพ้นจาก
หน้าที่เสียก่อน นี่คือน้ำที่รัฐบาลต้องสั่ง

ประเด็นต่อมา สิ่งที่ผมอยากจะพูดก็คือการเยียวยา ทันทีที่เกิด
ความเสียหาย รัฐบาลมีหน้าที่ต้องเยียวยากับผู้เสียหาย ทั้งทางด้าน
ความช่วยเหลือ และการเยียวยาทางจิตใจ โดยไม่มีเงื่อนไข ไม่มีข้อแม้
แต่เหตุใดรัฐบาลจนป่านนี้จึงยังไม่ทำ หลักเกณฑ์จากกรณีพฤษภา
๒๕๓๕ ได้สร้างไว้ทุกอย่างสมบูรณ์หมดแล้ว ท่านต้องนำไปใช้ นี่เป็นสิ่งที่
ที่ถูกกำหนดโดยคณะกรรมการอิสระเพื่อติดตามผู้สูญหายและช่วยเหลือ
ผู้เสียหายจากเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕ ซึ่งสังคมยอมรับ
กรรมการทั้ง ๗ ท่านก็คือ คุณอนันท์ ปันยารชุน, อาจารย์ประเวศ
วະสี, พลเอกสายหยุด เกิดผล, อาจารย์คณิต ณ นคร, อาจารย์วิษณุ
 เครืองาม, คุณสวัสดิ์ โชติพานิช, และอาจารย์กฤตยา อาชวนิจกุล
 สังคมยอมรับหมดไม่มีข้อเคลือบแคลงทั้งสองฝ่าย จากรัฐบาลหรือจาก
ผู้เสียหายทุกคนยอมรับหมด ทำไมยังไม่นำมาใช้ และนี่เป็นสิ่งที่ผม
แปลกใจมากถ้ารัฐบาลจะลาออก

เมธา มาสขาว: ต่อไป คือ อาจารย์อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ใน
ฐานะของประธานคณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ จะพูดจากมุม-
มองของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อว่า ผลกระทบหรือเครื่องมือสำคัญในด้าน
สื่อจะนำไปสู่การสร้างสังคมใหม่ประชาชนสร้างได้บนวิกฤติความขัดแย้ง
ในปัจจุบันได้อย่างไร

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์: สวัสดิ์ทุกท่าน ดิฉันอยากเรียนว่า มา
นั่งตรงนี้ทุกครั้งก็รู้สึกว่ามีความอบอุ่นใจ ก็มีความหวังถ้าพูดท่ามกลาง
ความรู้สึกในสัปดาห์ที่ผ่านมา ที่เรารู้สึกว่าทุกอย่างมันเหมือนเดิม ล้วน
กลับไปทีเดิม แต่ก็ต้องพยายามจะคิดกว้างๆ ตามประเด็น “สังคม
ใหม่ ประชาชนสร้างได้?” ก็ออกมาในท่ามกลางจิตใจที่รักษาสีเขียว
รักประชาธิปไตย แค่นี้ก็รู้สึกว่าจะอย่างน้อยๆ ทุกคนมาร่วมกันรักษา
รัฐธรรมนูญ นี่คือนี่ที่เรียกว่า เป็นการสื่อสาร เป็นวัฒนธรรมการสื่อสาร

ถ้าเรามองว่ามันเป็นวัฒนธรรม มันเป็นเรื่องการสื่อสาร ปี
๒๕๓๕ อาจจะมียุคก่อนการกลุ่มเล็กๆ แต่ปัจจุบันพูดเรื่องเหล่านี้ เราจะ
พบว่าสิ่งที่เราจะมาเสวนาปรึกษาหารือกันก็อาจจะกว้างขึ้นเรื่อยๆ เพราะนี่
คือสัญญาณของความเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เมื่อมีคนเข้ามา
มีส่วนร่วมขึ้นเรื่อยๆ แน่นอนว่า ขอบเขตการสร้างประชาธิปไตยมันก็จะ
จะกว้างขวางขึ้น มีพลังขึ้น ไม่ว่าพลังจะมาจากซีกของประชาชนทั่วๆ ไป
ที่ตอนนี้พยายามสร้างพื้นที่สันติให้เกิดขึ้น จะมาจากซีกพันธมิตรฯ จะ
มาจากซีก นปค. หรือใครก็ตามที่อาจไม่ได้สังกัดซีกใดก็ตาม ดิฉันว่ามี
สัญญาณของความกว้างขวางที่เราต้องยอมรับ

ช่วงเวลานี้อยากจะชวนให้ลองปรับมุมมองกัน เพราะถ้าเราจัด
มโนทัศน์และมุมมองของเราไปสู่เรื่องวิกฤติ หากตอบคำถามด้วยคำถาม
มันไม่ใช่ประชาธิปไตย กล่าวคือ ประชาธิปไตยไม่ได้อยู่กันด้วยการต่อย
กันทั้งวัน มันไม่ใช่ชีวิตที่อยู่กันปกติ มันต่อยทุกวันไม่ได้ อยู่ไม่ได้ ลม
หายใจของเราปกติไม่ได้อยู่กับการไปต่อยกับใคร เพราะฉะนั้น เราลอง
กลับมามองเรื่องของปัจจุบันเฉพาะหน้าในเรื่องของการสื่อสาร

.....

^๒ ดร. อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ปัจจุบันเป็นรองศาสตราจารย์ประจำ
ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

๑๔ ตุลาคม เป็นการรำลึกถึงเยาวชนที่เป็นนักเรียนและเยาวชนที่อยู่
ในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นคนหนุ่มสาวทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น การเมือง
ในประเทศไทยเดินหน้ามาได้จากหลายๆ กลุ่ม หลายๆ ฝ่าย แต่ต้อง
ไม่ลืมว่า เยาวชนได้มีส่วนร่วมที่สำคัญ และได้สร้างถนนสายแรกๆ ของ
ประชาธิปไตย แล้วยิ่งเด็กและเยาวชนจินตนาการเรื่องประชาธิปไตยก็จะ
ทำให้ประชาธิปไตยกว้างไกล

อยากเสนอประเด็นสักสองประเด็น ประเด็นแรก อยากให้ทุกคน
เขียนจดหมายส่งไปรษณีย์ถึงทหาร บอกว่า เราไม่อยากจะเห็นรัฐประหาร
และเราอย่าดูแคลนพลังอำนาจของพวกเราเอง ทุกเสียงมีความหมาย
เราเขียนถึงว่าทำไมเราไม่อยากจะเห็น และเมื่อมันเยอะขึ้นเรื่อยๆ เขาก็จะ
เห็นว่า ถ้าทำแล้วอาจจะมีปัญหาเหมือนวันที่ ๗ ตุลาคม เพราะถ้ามอง
ตำรวจในตอนนั้น ก็ถูกสังคมจับตามองว่าทำถูกหรือเปล่าในเหตุการณ์วัน
นั้น และส่งจดหมายไปให้ผู้ที่จะคิดว่าจะทำให้เกิดรัฐประหารด้วย ซึ่งเรารู้
ดีแล้วว่าเป็นใคร

ประเด็นที่สอง ในเรื่องสื่อมวลชน เราคิดว่าสื่อฝ่ายใดที่มีอคติและ
สร้างความจงเกลียดจงชัง เราก็ต้องเขียนไปถึงสื่อเหล่านั้นเหมือนกัน มัน
จะมีประโยชน์มาก เสียเบาๆ แต่เราส่งไปเยอะๆ ซึ่งมันอาจจะทำให้
คนที่กำลังจงเกลียดจงชังเปลี่ยนความคิดได้ ส่วนปัญหาการเมืองแบบ
ตัวแทนก็ต้องมีอยู่ในสังคมประชาธิปไตย เพราะมันหมายถึงการเลือก
ตั้ง ใครจะวิพากษ์วิจารณ์นักเลือกตั้งอย่างไร เราอาจจะต้องกลับมาคิดว่า
สุดท้ายมันต้องมีการเลือกตั้งอยู่ ซึ่งเรากำลังมองสภาในลักษณะที่เป็นนัก
เลือกตั้งอย่างเดียว ซึ่งถ้ามองว่า การเมืองแบบตัวแทนหรือสภาในฐานะ
เป็นสถาบันการเมืองของแท้ และทำงานให้มีประสิทธิภาพเพื่อประชาชน

ฉะนั้น ถ้าต้องการแก้ปัญหาในอนาคต เราอาจต้องมองว่า ทำ
อย่างไรให้สภาทำงานได้ ที่ผ่านมา ส.ส. ถูกประชาชนใช้งานในลักษณะ

เป็นตัวแทนในพื้นที่เพื่อแก้ปัญหารายวันให้ชาวบ้าน สาเหตุก็เพราะข้าราชการในพื้นที่ทำงานไม่ดีพอ ซึ่งถ้าเรากลับมามองว่า ถ้าเวลาส่วนใหญ่ของ ส.ส. จัดสรรมาสู่สถาบันสภาให้มากขึ้น แทนที่จะอยู่กับงานประจำวันในพื้นที่ ให้ ส.ส. มาทำเรื่องกฎหมาย มาทำเรื่องนโยบาย มาทำเรื่องนิติบัญญัติ แก่อย่างเป็นระบบและปล่อยให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม ไม่ใช่ใช้สภาเป็นสถาบันของ ส.ส. เท่านั้น เช่นในระบบกรรมการที่ผ่านมาก็คือ ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย เรายังใช้สถาบันสภายิ่งน้อยอยู่

เมธา มาสขาว: ต่อไปขอเชิญคุณไพโรจน์ พลเพชร

ไพโรจน์ พลเพชร: ในขณะที่เรามารำลึกอะไรบางอย่างของประวัติศาสตร์ บางทีเราก็ลืมประวัติศาสตร์อยู่เรื่อย เราผ่านมา ๓๒ ปีของ ๖ ตุลา เราผ่านมา ๓๕ ปีของ ๑๔ ตุลา สังคมไทยกำลังเผชิญกับสิ่งที่น่ากลัวและไม่รู้ว่าจะข้ามพ้นไปได้หรือไม่ ถ้าเราข้ามพ้นไปได้เชื่อว่าเราจะพาสังคมไปสู่ประชาธิปไตยอีกแบบหนึ่ง ซึ่งคนในสังคมน่าจะมีความสุขมากกว่านี้

สิ่งที่เราเจออยู่ตอนนี้และเราต้องข้ามไปให้ได้นั่นก็คือ ความขัดแย้งในสังคมที่ขยายตัวอย่างกว้างขวางเท่าที่มีมาในสังคมไทย ขยายตัวไปในระดับของครอบครัว ในระดับพี่น้องเครือญาติ และในระดับบุคคล การขยายตัวแบบนี้เป็นผลพวงของการต่อสู้ทางการเมืองในระยะเกือบ

.....

“ไพโรจน์ พลเพชร จบปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันเป็น เลขาธิการสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.)

สองปีที่ผ่านมา เป็นการต่อสู้ทางการเมืองที่ไม่ลดราวาศอกพร้อมที่จะเข้าสู่การห้ำหั่นกันอย่างเต็มที่

เพราะฉะนั้น ถ้าประชาชนในสังคมไทยไม่สามารถถอนตัวเองออกจากความขัดแย้งนี้ดังตัวอย่าง แบบวันที่ ๗ ตุลา ที่ผ่านมา แบบ ๑๔ ตุลา ๒๕๑๖ แบบ ๖ ตุลา ๒๕๑๙ หรือแม้กระทั่ง ๑๗-๑๘ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ผมคิดว่าเราไม่พัฒนาเลย การเมืองไทยย่ำอยู่กับที่มากมาย แม้ว่าเราจะสร้างสถาบันหลุมมาก สร้างองค์กรอะไรเต็มไปหมด แต่แท้ที่จริงเราไม่พัฒนาทางการเมืองเลย เพราะว่าเรากำลังจัดการกับความเห็นที่แตกต่างด้วยการกำจัดทิ้ง

ตัวอย่างเวทีมวลชนทั้งสองฝ่าย ในส่วนของฝ่ายพันธมิตรฯ ใครก็ตามที่เห็นแตกต่างจากพันธมิตรฯ ไม่ว่ามิตรหรือศัตรู พันธมิตรฯ จะถือเป็นศัตรูหมด ในทางกลับกัน บนเวทีของ นปช. คนที่เห็นต่างกับ นปช. ก็จะเป็นศัตรูกับ นปช. ทุกคนถูกสร้างให้เป็นศัตรูกันหมด แล้วการจัดการความเห็นที่แตกต่างว่าเป็นศัตรูก็จะนำไปสู่การฆ่ากัน นี่คือวัฒนธรรมของสังคมไทยในการจัดการกับความขัดแย้งที่ยังคงดำรงอยู่ในสังคม

เหตุการณ์วันที่ ๗ ตุลา บอกเราอย่างนั้น เราไม่รู้ว่ใครสั่งให้ใช้ความรุนแรง เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมืองแบบใดไม่รู้ แต่นำพาให้ประชาชนตายและบาดเจ็บ แขนขาด ขาขาด สิ่งนี้เป็นวัฒนธรรมที่เฮงซวยที่สุดในประเทศไทย ทำไมเราถึงไม่มีการระงับในการจัดการกับความขัดแย้งทางการเมือง แล้วทุกวันนี้ก็มีการสร้างความเกลียดชังอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่ว่าจะเป็นบนเวทีพันธมิตรฯ เวที นปช. เวทีรัฐบาล ล้วนแต่จะสร้างความเกลียดชังอยู่ตลอดเวลา

และการสร้างความเกลียดชังนี้จะนำไปสู่ความรุนแรงโดยไม่รู้ตัว กำลังบ่มเพาะความเกลียดชังในใจของพี่น้องประชาชนให้ตกเป็นเสี่ยงๆ

แล้วเราได้อะไรจากการต่อสู้ ถ้าเราชนะ หากใครก็ตามที่คิดว่าได้อำนาจรัฐหรือยึดครองอำนาจรัฐได้ท่ามกลางความขัดแย้งที่รุนแรงแบบนี้ จะได้อะไร สังคมไทยได้อะไรจากสิ่งใหม่นี้ ถ้าบรรลุเป้าหมายโดยการยึดครองอำนาจรัฐ ซึ่งก็ใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุในการยึดครองไม่ว่าประชาชนจะตายก็ตาม ผู้นำไม่ว่าจะเป็นพันธมิตรฯ นปช. หรือรัฐบาล ต้องรับผิดชอบ ผู้ที่สถาปนาตนว่าเป็นผู้นำทั้งหลายต้องรับผิดชอบ

เพราะฉะนั้น การปฏิรูปการเมืองที่ดีที่สุดในขณะนี้คือ

(๑) การยุติความเกลียดชัง ยุติการให้ร้ายป้ายสีอีกฝ่ายหนึ่ง ยุติการสร้างความเกลียดชังโดยใช้สื่อ สื่อก็ต้องระมัดระวังตัวในสงครามความเกลียดชังในครั้งนี้ ถ้าเราไม่สามารถผ่านโศกความเกลียดชังได้ เราจะบ่มเพาะความเกลียดชังและบ่มเพาะความขัดแย้ง ความรุนแรงในสังคมนี้ การเรียกร้องให้ยุติความเกลียดชังโดยเฉพาะกลุ่มผู้นำการชุมนุม ไม่ว่าจะเป็นแกนนำพันธมิตรฯ แกนนำ นปช. แกนนำรัฐบาล หรือชนชั้นนำทางสังคมที่กำลังนำพาสังคมไปในขณะนี้

(๒) สังคมไทยมีปัญหามาตลอด นั่นก็คือ เราไม่สามารถพิสูจน์ความจริงจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็น ๑๔ ตุลา ๖ ตุลา พฤษภาทมิฬ การฆ่าตัดตอนอะไรต่างๆ เราไม่เคยพิสูจน์ได้ว่า ความจริงคืออะไร แล้วใครต้องรับผิดชอบกับความผิดอันนั้น แล้วครั้งนี้เราจะได้ทราบความจริงหรือไม่ ซึ่งเวลาที่บรรดาท่านๆทั้งหลายพูดความจริง กลับพูดความจริงกันคนละครั้งเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง ในที่สุดความจริงก็หาย ความจริงไม่อยู่ และถ้าความจริงไม่อยู่ ประชาธิปไตยก็ไม่เกิด

ตอนนี้แปลกมากเลย ก็คือ การตั้งคณะกรรมการตรวจสอบเหตุการณ์วันที่ ๗ ตุลาคม มีด้วยกัน ๕ ชุด เพราะต่างคนต่างไม่ไว้วางใจ

กัน ตำรวจมี ๑ ชุด รัฐบาลมี ๑ ชุด วุฒิสภามี ๑ ชุด กรรมการสิทธิมนุษยชนมี ๑ ชุด สุดท้าย ป.ป.ช. ก็มีอีก ๑ ชุด ซึ่งนี่คือ การหาความจริงในเรื่องเดียวกันโดยมีคณะกรรมการ ๕ ชุด ถามว่าความจริง ๕ ชุดนี้เมื่อออกมาแล้วพิสูจน์ไม่ได้จะเกิดอะไรขึ้น ถ้าเราไม่สามารถพิสูจน์ความจริงแล้วลงโทษคนที่ใช้ความรุนแรง คนที่ก่อให้เกิดความรุนแรง คนที่ประสงค์ให้ใช้ความรุนแรง ซึ่งไม่รู้ว่ามีใคร ที่เป็นไอ้เม่งอยู่ทั้งหลาย

บุคคลพวกนี้เห็นว่า ถ้าใช้ความรุนแรงแล้วชนะในสังคมไทย ซึ่งสำหรับคนที่คิดแผนใช้ความรุนแรงเพื่อเอาชนะ และถ้ามันประสบความสำเร็จอีก มันก็จะชนะอีก สังคมไทยก็จะเสียอีก คนก็จะเดือดร้อนอีก เราจะต้องไม่ให้คนที่ใช้ความรุนแรงชนะ ไม่ว่าฝ่ายไหนก็ตาม และกรรมการทั้ง ๕ ชุด ผมไม่แน่ใจว่าจะเกิดความจริงขึ้นได้อย่างไร เพราะสังคมไทยมันไม่ไว้วางใจกันอีกแล้ว และนี่คือสิ่งที่ปัญหาที่ใหญ่มาก ๆ ในขณะนี้

ถ้าถามว่าเราสามารถทำอะไรได้บ้าง ขอตอบว่าทำได้ ในฐานะพลเมือง ซึ่งเราจะต้องไม่ยอมให้สามฝ่ายหรือสี่ฝ่ายเป็นคนกำหนดกฎเกณฑ์การเมือง เป็นคนกำหนดชีวิตเรา เราจะต้องไม่ยอมให้แกนนำทั้งหลายมากำหนดชีวิตของเรา เพราะคนที่มากำหนดชีวิตเราในตอนนี้และนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง มีไม่เกินร้อยคน ผมคิดว่าคนไทยต้องไม่ยอม มันถึงจะนำพาสังคมไทยไปได้

อีกอย่างหนึ่งก็คือ มันมีคนไม่กี่คนที่บงการอยู่ มีคนไม่กี่คนที่บงการความรุนแรงและความเกลียดชัง เพราะฉะนั้น ในขณะนี้ต้องทำให้ความจริงปรากฏ ต้องลงโทษให้ได้ ต้องสืบทุกเรื่อง สืบทุกกลุ่มทุกคนที่จะนำมาสู่ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ไม่ใช่สืบรัฐฝ่ายเดียว แต่ต้องสืบทุกฝ่าย นี่คือสองประเด็นที่ต้องแก้ไขให้ได้เพื่อที่จะนำไปสู่การปฏิรูปทางการ-

เมือง ถ้าไม่เริ่มต้นจากตรงนี้ก็จะมีอุปสรรคอะไรไม่ได้เลย

ประเด็นต่อไปที่คนไทยกำลังเผชิญกันอยู่ คือ ความท้าทายและปัญหา ปัญหาอยู่ที่ว่า การเมืองไทยควรจะเป็นอย่างไร สถาบันทหารควรจะมีบทบาทมากน้อยแค่ไหน ตัวแทนพรรคการเมืองควรจะเป็นใคร มีบทบาทมากน้อยแค่ไหน เข้ามาอย่างไร ระบบราชการมีบทบาทอย่างไร ประชาชนมีที่ยืนในอำนาจนั้นได้อย่างไรและมากน้อยแค่ไหน ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทาย การออกแบบรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ หรือฉบับปี ๒๕๕๐ ไม่ใช่คำตอบ เมื่อไม่ใช่คำตอบแสดงว่าต้องมีคำถาม นี่คือนสิ่งที่ต้องทบทวนโครงสร้างทางการเมืองไทย

มีคำถามใหญ่อยู่ ๒ คำถาม คือ (๑) วิธีก้าวเข้าสู่อำนาจอย่างชอบธรรมสำหรับทุกคนจะก้าวอย่างไร และ (๒) จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย รวมถึงวิธีการใช้อำนาจจะชอบธรรม-ไม่ชอบธรรมได้อย่างไร พื้นที่อำนาจของฝ่ายเข้าสู่อำนาจโดยการเลือกตั้งมีขนาดไหน ประชาชนมีอำนาจอีกหรือไม่ เมื่อคนอื่นได้อำนาจจากประชาชนไปแล้ว จะมีอำนาจแบบไหน ยกตัวอย่าง ๗๕ จังหวัดของไทยเลือกตั้งผู้ว่าฯ แบบ กทม. ได้หรือไม่ นี่คือการคำถามที่ต้องการคำตอบจากสังคมประชาธิปไตย คำตอบนี้ไม่ใช่แกนนำไหนจะตอบได้ แต่สังคมไทยต้องตอบ ไม่ถึงกับ ๖๓ ล้านคนต้องตอบ แต่คนส่วนใหญ่ต้องตอบ มันจึงจะสร้างจินตนาการร่วมกันได้

ประเด็นต่อมาในเรื่องทางสังคม เรายังมีปัญหาอีกเยอะแยะ เรามีช่องว่างระหว่างคนรวย ๒๐ เปอร์เซ็นต์ แล้วคน ๒๐ เปอร์เซ็นต์ ที่รวยที่สุดในประเทศนี้ได้ยึดครองความมั่งคั่งของประเทศนี้ ๘๖ เปอร์เซ็นต์ คนที่จนมี ๘๐ เปอร์เซ็นต์ ได้สัดส่วนของความมั่งคั่งไปแค่ ๓-๔ เปอร์เซ็นต์ ถามว่าเกิดอะไรขึ้นกับสังคมไทยในปัจจุบัน รวมถึงผู้คนที่ตกหล่นจากสวัสดิการสังคมอีก เราเห็นระบบภาษีที่ไม่ยุติธรรม เราเห็นการจัดการทรัพยากรที่ดินที่ไม่ยุติธรรม คนรวยได้ยึดครองที่ดินมาก

ที่สุด ส่วนคนจนไม่มีที่ดินแม้ตารางเมตรเดียว บางคนเป็นอดีตนายทหารยึดครองที่ป่าบนภูเขาได้ ในขณะที่เดียวกันคนจนจะขอที่ดินไปทำไร่สัก ๑ ไร่ กลับถูกจับติดคุก แล้วระบบนี้มันยุติธรรมหรือไม่ในการจัดการสังคม คนบางคนมีบ้านไม่รู้กี่สิบหลัง กับอีกคนที่ต้องการทำไร่เพื่อหาข้าวกินกลับต้องติดคุก สังคมนี้นมันตอบอะไรกับเรื่องความไม่ยุติธรรมในการจัดการทรัพยากรได้บ้าง หรือแม้กระทั่งเรื่องตามท้องถนน คนไร้บ้านและเด็กที่อยู่ตามท้องถนน ๓๐,๐๐๐ คน การเมืองอะไรถึงมองไม่เห็นหัวคนแบบนี้เลย ไม่เห็นตอบคำถามให้คนเหล่านี้ได้เลย หรือในขณะนี้ที่ราคายางกำลังตก สุดท้ายการเมืองเก่าของคุณทักษิณ จะตอบอย่างไรการเมืองใหม่จะตอบอย่างไร ไม่มีใครตอบสักคนเดียว ต้องการแย่งชิงอำนาจกันอย่างเดียว

คำตอบที่รัฐบาลเสนอมามี ส.ส.ร.๓ เป็นการไปแก้ไขที่รัฐธรรมนูญแทนที่จะแก้ทุกอย่างในชีวิตเพื่อให้มีความสุขอีกรอบ แต่ถ้าถามว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งไหม ใช่! มันเป็นขั้นตอนหนึ่ง แต่ไม่ใช่ทั้งหมดของการปฏิรูปสังคมและการเมือง การเสนอ ส.ส.ร.๓ จึงเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ถึงรากถึงโคน เพราะว่าตอนนี้เป็นโอกาสอันดีที่เราจะต้องแก้ปัญหาสังคมการเมืองให้ถึงรากถึงโคนร่วมกัน เพราะเรากำลังเผชิญปัญหาเหมือนกันท่ามกลางความขัดแย้งที่รุนแรง แต่ว่าเราจะทำอย่างไรให้มันไปด้วยกันได้ ซึ่งถ้าจะมี ส.ส.ร.๓ ถ้ามันเปิดช่องทางให้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่จะต้องไม่ให้คน ๒๐๐-๓๐๐ คน เป็นผู้กำหนดกติกา ซึ่งประชาชนก็ต้องไม่ยอมให้คนเพียงไม่กี่คนมาบงการชีวิตเรา

เราจะต้องไม่ยอมอีกแล้วที่จะให้คนมากระชากลากพาให้คนทะเลาะกัน ฆ่ากัน เราจะต้องไม่ยอมในสิ่งเหล่านี้ รวมทั้งการสร้างสังคมใหม่ การจินตนาการสังคมใหม่ เราจะต้องไม่ยอมให้คนบางคนมาเขี่ยน้ให้เรา เราจะต้องร่วมกันเขียนเอง ถามว่าประชาชนตื่นตัวเพียงพอหรือไม่

แน่นอนไม่ใช่คนทั้งหมด แต่มีคนที่ตื่นตัวอยู่จริง เพราะฉะนั้น ผมคิดว่า การสร้างสิ่งใหม่ท่ามกลางความขัดแย้งซึ่งในขณะนี้มี การถือประชาชนกันหลายกลุ่มไม่รู้ว่ใครเป็นขบวนการประชาชนกันแน่

ในวาระ ๓๕ ปีของ ๑๔ ตุลา ถ้าว่าจะมีความก้าวหน้าบ้างไหม ตอบได้เลยว่ามี ในแนวทางของประชาธิปไตยผู้คนตื่นรู้ทางการเมืองสูงขึ้นและเติบโตขึ้นในทางความคิด อยากกำหนดชีวิต อยากกำหนด กติกาของตัวเองมากขึ้นแต่ก็ยังไม่เพียงพอ การเปลี่ยนแปลงประชาธิปไตยไม่ว่ายึดอำนาจก็รอบก็เป็นประชาธิปไตยไม่ได้ ใครก็ตาม กลุ่มไหน ก็ตามที่เรียกร้องยึดอำนาจอีกครั้งหนึ่งเพื่อสร้างการเมืองใหม่นั้น ผมไม่เชื่อว่ามันจะสร้างได้ด้วยกระบวนการที่มันไม่เป็นประชาธิปไตยตั้งแต่ต้น เพราะการยึดอำนาจเป็นการประหารประชาธิปไตย มันคือการกัดกันคน ทุกกลุ่มออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีแต่คนกลุ่มหนึ่งที่คิดจะยึดอำนาจรัฐด้วยวิธีนี้ เพราะฉะนั้น ใครก็ตามที่คิดอย่างนี้ เลิกคิด และเราต้องคัดค้าน

เมธา มาสขาว: ขอเชิญอาจารย์ประกาศ ปินตบแต่ง

ประกาศ ปินตบแต่ง: ผมมี ๒ ประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง การทำความเข้าใจกับความรุนแรง เพราะที่ผ่านมาผมรู้สึกว่ มีการพูดถึง

.....

“ ดร. ประกาศ ปินตบแต่ง จบปริญญาเอก รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จบปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การปกครอง) จบปริญญาตรี รัฐศาสตรบัณฑิต (การปกครอง) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทั้ง ๓ ปริญญา ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์และหัวหน้าภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สันติวิธี และเรื่องความรุนแรงกันหลายแบบ ซึ่งโดยรวมแล้วถ้าเราจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรุนแรงที่มันเกิดขึ้น บางทีเราไปมองสันติวิธี แล้วดูเหมือนกับทุกฝ่ายอยากจะสร้างสันติวิธีหรืออารยะขัดขืน แต่บางทีผมคิดว่า ทุกคนตกเป็นเครื่องมือของทั้งสองฝ่าย และทั้งสองฝ่ายจะเล่นแบบเด็กๆ หลอกล่อให้อีกฝ่ายใช้ความรุนแรง เพื่ออาศัยความชอบธรรมให้กับฝ่ายตนเอง

ผมคิดว่า ถ้าเราย้อนดูเหตุการณ์วันที่ ๗ ตุลา ถึงแม้มีความผิดพลาดในเรื่องของกระสุนแก๊สน้ำตาจากจีน หรือเรื่องวิธีการยิงอะไรต่างๆ ซึ่งสองฝ่ายได้สร้างสิ่งที่เรียกว่า สงครามแห่งความเกลียดชัง เช่น เรื่องของแพทย์เลือกที่จะรักษาคนไข้ แม้คำไม่ขายของให้อีกฝ่ายกิน ผมคิดว่าเรื่องแบบนี้มันไม่ใช่เรื่องบังเอิญ ถ้าย้อนไปถึงเรื่องของรวันดาในแอฟริกาที่คนฆ่ากันด้วยตะหลิว เอามัดทำครัวหรือไม้พินมาตีหัวกันจนตายกันเป็นล้าน เหตุการณ์พวกนี้มันเกิดขึ้นภายใต้สงครามที่สร้างให้เกิดความแตกแยกทางเชื้อชาติของคนในชาติ ส่วนของไทยเรามันเป็นเรื่องของคริธาต่อผู้นำที่แตกต่างกัน อุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน

ผมคิดว่ามันไม่ใช่เรื่องของนามธรรม แต่มันเป็นเรื่องของผลประโยชน์ที่เข้ากันได้ ชาวบ้านก็อธิบายได้ว่า การเลือกตั้งจะดีจะเลวอย่างไรก็แล้วแต่ คริธานิยมก็ยิ่งดีกว่า ถ้าไม่มีเลือกตั้งแล้ว “การเมืองใหม่” หรือแต่งตั้งจากสรรหา มันก็คือการดึงอำนาจออกจากตัวชาวบ้าน การเลือกตั้งมันจะถูกออกแบบออกมาอย่างไรก็แล้วแต่ ไม่ว่าจะเป็น ส.ส. จากเลือกตั้ง หรือเลือก ส.ส. จากกลุ่มอาชีพ ล้วนแต่เอาอำนาจออกจากชุมชนทั้งสิ้น เพราะมองว่านั่นคือปัญหา คนพวกนี้คือเหยื่อของระบอบทักษิณ สิ่งต่างๆ เหล่านี้มันถูกสร้างขึ้นมามาตลอดเวลา ถ้าเราต้องการออกจากความรุนแรง เราต้องเริ่มตั้งสติกับมัน ถ้ามองว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นมันเป็นเรื่องของเทคนิค ซึ่งตำรวจมีปัญหานั้นๆ ในเรื่อง

วิธีคิดการมองฝูงชน หรือแม้กระทั่งทัศนะของผู้ชุมนุม การมองไม่ให้เห็นถึงสิทธิของพลเมือง

ประเด็นที่สอง เรื่องเราจะสร้างสังคมอย่างไร ผมคิดว่า ถ้าเราย้อนดูปัญหาเรื่องประชาธิปไตย คำว่า “การเมืองภาคประชาชน” มันเกิดขึ้นมาไม่นานช่วงประมาณปี ๒๕๓๐ ท่ามกลางความขัดแย้งเรื่องการใช้ทรัพยากร ปัญหาเรื่องประชาธิปไตยที่มันเต็มใบแล้ว แต่ยังมีการทุจริตคอร์รัปชัน จนนำมาสู่พฤษภาทมิฬ ๒๕๓๕ เพราะฉะนั้น “การเมืองภาคประชาชน” มันเป็นการขยายเอาอำนาจไปสู่คนชั้นล่างให้ประชาชนมากำกับนักการเมือง เมืองค์กรอิสระอะไรต่างๆ มีกลไกเข้ามากำกับ อันเป็นการถ่ายโอนอำนาจออกจากระบบตัวแทนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม นี่คือเส้นทางที่สำคัญของ “การเมืองภาคประชาชน” ซึ่งรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ ออกแบบมาดีแล้ว แต่ว่าปัญหาที่สำคัญก็คือ เรื่องของการใช้จริงกลับมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มนักการเมือง

ในปัจจุบัน ผมคิดว่าเรากำลังอยู่บนคำถามของปัญหาประชาธิปไตยอีกครั้งหนึ่ง เพราะว่าการเมืองภาคประชาชนที่มันถูกสร้างขึ้นในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ มันไม่ได้ถูกใช้ ซึ่ง ณ วันนี้ผมคิดว่าเราอยู่ ณ ทางแพร่งของประชาธิปไตยแบบตัวแทน ว่าเราจะไปทางไหน ในส่วนของรัฐเลือกตั้ง ผมคิดว่า ฝ่าย นปช. ยึดติดอยู่กับความชอบธรรม การอ้างฉันทามติว่า ตัวเองมีความชอบธรรมในการยอมรับการเลือกตั้ง ทางนี้เป็นไปได้อีกต่อไป นักเลือกตั้งต้องปฏิรูปตัวเองด้วย และอีกแพร่งเรื่องระบบการเมืองใหม่จะตอบอะไรก็แล้วแต่ ซึ่งสุดท้ายผมคิดว่า จะทำอย่างไรให้มีอำนาจที่เข้ามากำกับกลุ่มชนชั้นนำ

แต่ถ้าถามภาคประชาชนที่ดูเหมือนไม่มีพลังเอาจริงๆ จากที่มีประสบการณ์ผลักดันปัญหาของชนชั้นล่างในเรื่องทรัพยากร ปัญหาสิทธิชุมชน ปัญหาการมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะ ผมคิดว่าเราต้องคิดถึง

เนื้อหาการปฏิรูปสังคมการเมืองอีกแบบหนึ่ง มันต้องคิดถึงการปฏิรูปบนพื้นฐานความยุติธรรมของสังคม ซึ่งโจทย์นี้ไม่ใช่โจทย์ของทั้งสองฝ่ายที่กำลังขัดแย้งกัน ประเด็นน่าจะอยู่ที่ว่า การสร้างสังคมใหม่สำหรับประชาชนมันคือการถ่ายโอนอำนาจจากระบบตัวแทน จากนักเลือกตั้งมาสู่คนข้างนอก แล้วก็ไม่ใช่เอาอำนาจขึ้นไปข้างบน

อย่างที่พันธมิตรฯ เสนอกันว่า ๗๐:๓๐ หรือ ๕๐:๕๐^๙ อะไรก็แล้วแต่ สิ่งนี้คือการเอาอำนาจขึ้นข้างบน รวมถึงกำกวมให้ทหารปฏิวัติอยู่ทุกวัน ซึ่งมันไม่ใช่คำตอบของคนชั้นล่าง ผมคิดว่าการที่จะตอบคำถามกับคนชั้นล่างได้ ต้องอยู่บนฐานคิดประชาธิปไตยทางตรงทั้งสองระดับ คือ (๑) ในระดับชาติ อย่างการเสนอกฎหมายการทำประชามติ (๒) ในระดับท้องถิ่น อย่างเรื่องของการถ่ายโอนอำนาจจาก อบต. อบจ. ให้ประชาชนเข้ามาดูแลงบประมาณมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ต่างหากที่ตอบคำถามประชาชนได้ การเลือกตั้งก็สามารถตอบประชาชนได้เช่นกัน และอีกอย่างก็คือการออกแบบรัฐธรรมนูญ ก็ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

โดยส่วนตัว ผมคิดว่า เราไม่ควรใช้การเมืองแบบการชุมนุม การขับไล่ ซึ่งเรายังมีพื้นที่ทางการเมือง ที่ต้องช่วยกันสร้างและสถาปนากันอีกเยอะ ทั้งในเรื่องกฎหมายหรืออะไรก็แล้วแต่ ส่วนเรื่องความรุนแรง ผมคิดว่าจะทำอย่างไรให้เราออกจากอาการทางอารมณ์นี้ได้ ซึ่งเรากำลัง

.....

^{๙๐} “๗๐:๓๐” เป็นสูตรที่มาของสมาชิกรัฐสภาสูตรหนึ่งในแนวคิด “การเมืองใหม่” ของกลุ่มพันธมิตรฯ ก็คือ โดย ๗๐ เปอร์เซนต์ มาจากการแต่งตั้งหรือวิธีการอื่นๆ ส่วนอีก ๓๐ เปอร์เซนต์ มาจากการเลือกตั้ง ส่วน “๕๐:๕๐” ก็คือ กลุ่มที่มาจากการแต่งตั้งกับมาจากการเลือกตั้งอย่างละครึ่งหนึ่ง.

ขับเคลื่อนการเมืองด้านมืด ความไร้เหตุไร้ผล มันเกิดจากความรุนแรงที่ถูกสร้างมาอย่างตั้งใจ อย่างไรก็ตาม ถ้าเราเข้าใจตรรกะแบบนี้ ผมคิดว่าเราต้องช่วยกันตั้งสติ เพราะเราอยู่ในสถานการณ์แบบนี้ จึงถูกผลักให้ขับเคลื่อนด้วยด้านมืด จากความเกลียดชังที่ถูกสร้างขึ้นมา เราจึงต้องตั้งสติ

สภาวะตอนนี้ไม่มีใครฟังใคร ผมยกตัวอย่าง เพื่อนผมโทรศัพท์ไปหาแม่ของเขาบอกว่า อย่าดูทีวีช่อง ๑๑ (NBT) มาก แม่เขาเอาโทรศัพท์ไปทิ้งนี่คือสภาวะที่ถูกขับเคลื่อนด้วยความรุนแรง ซึ่งสามารภที่จะฆ่ากันได้และในเรื่องประชาธิปไตยแบบตัวแทนก็อยากจะย้ำว่า เราจะทำให้มันเข้มแข็งอย่างไร ผมคิดว่า เราควรจะต้องปฏิรูปการเมืองบนฐานของประวัติศาสตร์ที่ต่อสู้กันมา ร่วมผลักดันกันมา

เมธา มาสขาว: ต่อไปขอฟังความเห็นของผู้เข้าฟังการเสวนา

ผู้เข้าฟังการเสวนา ๑: ระบบการปกครองของไทยมันครอบงำคนอยู่ตลอดเวลามานานแล้ว กระบวนการประชาธิปไตยมันคืออะไร สังคมยังให้คำตอบไม่ได้เลย จะเห็นว่าในบ้านเราเสียงส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นประชาธิปไตย มันมีที่ไหนในโลก ในโลกของต่างชาติที่ได้ยอมรับกันแล้วว่า ประชาธิปไตยต้องยอมรับในเสียงส่วนใหญ่ ทำไมเมืองไทยยังให้เสียงส่วนน้อยเป็นใหญ่อยู่ ถ้าเราเอาเสียงส่วนน้อยเป็นใหญ่มันก็เป็นประชาธิปไตยไม่ได้ ฉะนั้น สังคมต้องค้นหาความจริงและเคารพในปัจเจกบุคคล หรือแม้แต่ระบบการศึกษาที่ล่าช้าและถูกครอบงำตระหนักใหม่ว่าเด็กยิ่งเรียนยิ่งมีปัญหา หลักการประชาธิปไตยต้องให้เสรีทางความคิด พระพุทธศาสนาก็ให้เสรีทางความคิด แต่ในสังคมไทย พระพุทธศาสนาถูกคณะสงฆ์เข้าครอบงำ ซึ่งตลอดเวลาสังคมไม่ได้ตระหนักเลยว่า อะไรคือความจริง

นิติพล ปัญญาดี: สำหรับประเทศเรากำลังพัฒนาหรือพัฒนาไม่เต็มที่อย่างไรก็ไม่ว่า ถึงมีการไปยึดทำเนียบรัฐบาล อับอายขายขี้หน้าเขาไปทั่วโลกแล้วสำหรับประเทศไทย ส.ส. รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งจะเข้ามาประชุมในสภา ยังเข้ามาประชุมไม่ได้เลย มีการนองเลือดกันนิดหน่อย ในที่สุดก็ผ่านพ้นไป นี่ก็คือรอยต่างของประเทศไทย

ผู้เข้าฟังการเสวนา ๒: ตลอดเวลา ๓๕ ปี เสมือนกับเราไม่ได้ก้าวไปไหนไกล เพราะว่าสาระของความเป็นประชาธิปไตยยังเป็นปัญหา พวกเราส่วนใหญ่คิดถึงแต่เรื่องของรูปแบบ ไม่ได้คิดถึงว่า มันเป็นเรื่องจิตวิญญาณ เป็นลัทธิทางการเมือง มันเป็นเรื่องที่ต้องสร้างให้ประชาชนของเราได้เข้าใจความเป็นประชาธิปไตย ไม่ใช่ไปคิดแต่เรื่องของรูปแบบ โดยเฉพาะพวกนักรัฐธรรมนูญนิยม ที่เราถกเถียงกัน จริงๆ แล้วให้เขียนรัฐธรรมนูญอีกร้อยฉบับ มันก็ใช้ไม่ได้ ฉะนั้น เราต้องร่วมมือกันให้ทุกคนมีส่วนร่วม

เรามัวโทษกันอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่า นปช. พันธมิตรฯ และนักเลือกตั้ง อย่างมาโยนความผิดให้กัน และการอ้างการเมืองภาคประชาชน มันเหมือนบทเรียนครั้งที่ ๒ เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเตือนแล้วว่าสังคมไม่พร้อมประชาชนไม่พร้อม อย่าเพิ่งเปลี่ยนแปลง เราก็ดีดดันทุรังกันมา ในครั้งที่ ๒ เราการเมืองภาคประชาชนกัน แต่ถามว่าประชาชนมีความเป็นพลเมืองหรือยัง เข้าใจการเมืองแค่ไหน ผมฝากให้ช่วยกันคิดช่วยกันทำให้เกิดเป็นรูปธรรมเพื่อให้บ้านเมืองเกิดความสงบสุข

ศักดิ์ชัย บุญส่ง: ผมมีจินตนาการมาแล้ว ๗๖ ปีในเรื่องความเป็นประชาธิปไตย ผมคิดว่าในเรื่องของประชาธิปไตย เราได้ประชาธิปไตย-

ไทยมาจากกาย กายนั้นก็คือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเมือง การเมืองซึ่งเน้นในเรื่องการเลือกตั้งก็มีความสำคัญ จนทำให้พวกเราไม้แต่ความทุกข์ เพราะเกิดจากนักเลือกตั้งที่ไม่จริงจังในการที่จะเป็นผู้แทนของประชาชน

ที่จริงแล้วมันน่าจะเป็นเรื่องของการมอบประชาธิปไตย ซึ่งถ้าเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไทยน่าจะมีความสุขมากกว่านี้ เพราะว่าประเทศไทยเรามันเป็นอยู่ชั่ววูบนี้ และมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ แล้วทำไมประเทศไทยถึงมีความแตกแยก ตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ จนถึงปี ๒๕๕๑ เรามีพรรคการเมืองประมาณ ๓๐-๓๖ พรรคที่จะนำพาคนจน ๓ ล้านคน แสดงให้เห็นถึงเสรีภาพบ้าง บอๆ ผมขอเสนอว่า ถ้าจะตั้งขบวนการประชาชน เราจะต้องเข้าใจในเรื่องการอาสาสมัคร ท่านที่เป็นคณะกรรมการวิธรชน ๑๔ ตุลา ต้องดำเนินการเรื่องนี้ เพราะว่าท่านทั้งหลายเป็นผู้นำในเรื่องประชาธิปไตย

ผู้เข้าฟังการเสวนา ๓: ก่อนที่จะพูดถึงประเด็นในตรงนี้ ขอร่วมเสวนากับผู้ร่วมท่านอื่นๆ ในเรื่องที่ว่า ไม่ต้องอ้างเสียงส่วนมากของประชาชน อยากจะถามกลับว่าจะให้อ้างอะไร เพราะเป็นที่รู้กันดี อยู่ว่าระบบประชาธิปไตยก็คือ อำนาจอธิปไตยและสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากกับการขับเคลื่อนให้ประเทศนี้ก้าวไปสู่ประชาธิปไตยที่แท้จริง หากเราไม่อ้างเสียงคนเหล่านั้น แล้วเราจะไปอ้างอะไรเพื่อมาพิจารณาว่า ใครที่จะขึ้นมาเป็นผู้นำของประเทศอย่างแท้จริง คงไม่มีประเทศไหนที่ให้แกนนำที่มีเสียงน้อยกว่ามาจัดตั้งรัฐบาล

อีกประเด็นที่ผู้ร่วมเสวนาบอกว่า ควรจะชะลอการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ๒๕๓๕ ให้ช้าลง โดยส่วนตัวแล้วดิฉันคิดว่า ยิ่งเราได้ประชาธิปไตยช้าลงเท่าไร อำนาจของประชาชนก็จะถูกลิดรอนไปให้กับสถาบันกษัตริย์มากขึ้นเท่านั้น

ประเด็นสุดท้าย ดิฉันคิดว่าเวทีนี้พูดถึงอำนาจของประชาชน แสดงความเห็นโดยให้ความสำคัญกับประชาชน ซึ่งไม่มีนักวิชาการท่านใดพูดถึงเยาวชนเลย เยาวชนก็มีส่วนสำคัญที่จะผลักดันให้ประเทศนี้มีความก้าวหน้าด้วยเช่นกัน แล้วก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะก้าวเข้ามามีบทบาทพัฒนาประชาธิปไตยในวันข้างหน้า

ไม่ทราบว่าทุกคนให้ความสำคัญของเยาวชนน้อยกว่าประชาชนหรืออย่างไร ที่สำคัญ ถ้าเยาวชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้วอยู่ข้างเดียวกับเรา เราก็จะเห็นด้วยกับการกระทำของเขา และบอกว่าดินะที่เด็กสนใจการเมือง แต่เมื่อไรก็ตามที่เด็กคนนั้นอยู่ฝ่ายตรงกันข้าม ก็จะมีโต้ตอบทันทีว่า เป็นเด็กเป็นเล็กไม่น่าเข้ามาสนใจการเมือง มันเกิดอะไรขึ้นกับนักวิชาการในปัจจุบัน

ผู้เข้าฟังการเสวนา ๔: ผมมีสองประเด็น ประเด็นแรก เป็นเรื่องการรัฐประหาร อีกประเด็นเป็นเรื่องความร่วมมือของประชาชนในสังคมประชาธิปไตย สำหรับประเด็นแรก ผมไม่อยากเห็นการรัฐประหารเหมือนกับคุณอดุลย์ และเมื่อมาดูข้อเท็จจริงแล้ว ผมกับคุณอดุลย์อาจจะต้องผิดหวัง เพราะว่าในหลักการปัจจุบัน คงเห็นกันแล้วว่า แต่ละฝ่ายหายไปเกือบจะหมดแล้ว เราก็เห็นกันอยู่ว่าพันธมิตรฯ ยังอยู่ได้กันอีกยาว เพราะมี back up ดี แม้ว่าเศรษฐกิจและประชาชนจะแย่แค่ไหน พันธมิตรฯ ก็คงจะอยู่ได้กันต่อไป

เพราะฉะนั้น ในเมื่อพันธมิตรฯ อยู่ได้ต่อไปมันจะไปจบตรงไหน ถ้าไม่มีการรัฐประหาร ถ้านายกรัฐมนตรีลาออกหรือยุบสภาเลือกตั้งใหม่ ก็กลับมีเป็นพรรคพลังประชาชนอีก มีมือบพันธมิตรฯ ต่ออีก เพราะฉะนั้น มันขึ้นอยู่กับว่าช่วงความขัดแย้งที่ดำเนินอยู่ในขณะนี้ จะยาวนานแค่ไหน สุดท้ายผมไม่คิดว่ามันจะจบลงได้ถ้าไม่มีการรัฐประหาร เว้นเสีย

แต่ว่าพันธมิตรฯ จะยึดอำนาจรัฐได้ สถาปนารัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็
อาจจะเป็นไปได้ ผมไม่แน่ใจ ประเด็นที่สอง ที่บอกว่าประชาชนไม่พร้อม
ซึ่งผมไปที่ไหนๆ ก็จะได้ยินคำนี้บ่อยๆ การที่บอกว่าประชาชนไม่พร้อม
เอาเข้าจริงจะเห็นได้ว่าประชาชนโคตรที่จะพร้อมเลย

เมธา มาสขาว: ความเห็นของหลายๆ ท่านมีประโยชน์อย่าง
มาก สามารถสะท้อนการเมืองไทยได้เป็นอย่างดี สังคมไทยก็ต้องร่วม
กันหาคำตอบในฐานะที่การเมืองมันเป็นเรื่องของทุกคน ปัญหาที่ตามมา
อาจจะเป็นการเมืองมันเป็นการใช้ประโยชน์ของใครกลุ่มใดกลุ่ม
หนึ่งหรือเปล่า ที่ทำให้อำนาจมันกระจุกตัว ซึ่งมันเป็นเรื่องที่เราต้องร่วม
กันหาทางออก สำหรับประเด็นที่มีการถกกันถึงในเรื่องการรัฐประหาร
ผมดูแนวโน้มในช่วงแรกที่เราคุ้นเคยว่า การเมืองไทยมีสองฝ่ายที่ช่วงชิง
กัน ล่าสุดที่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ออกมาพูด และพลเอกอนุพงษ์
เผ่าจินดา ออกมาตีกัน เราก็เห็นภาพชัดว่า เรามีบทเรียนในอดีตเสมือน
ว่ากองทัพอาจจะต้องการความเห็น ที่เราไม่เห็นด้วยและส่งความเห็น
ไปให้กองทัพรู้ว่า เราไม่เอารัฐประหาร และไม่ต้องการให้ทหารเข้ามา
เกี่ยวข้อง ในช่วงต่อไป หากวิทยากรท่านใดมีประเด็นอะไรเพิ่มเติมหรือ
จะสรุป ก็ขอเชิญในช่วงสุดท้ายนี้

อดุลย์ เขียวบริบูรณ์: ขออนุญาตตอบน้องที่เป็นเยาวชน (ผู้เข้า
ฟังการเสวนา ๓) ว่า หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ๒๕๓๕ ขบวนการ
ชุดแรกก็คือ สนท. (สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย) และเชื่อ
ว่า สนท. มีความเข้าใจทางการเมืองดีและเป็นตัวนำทางสังคม เพราะ
ฉะนั้น เวทีของเยาวชนในเรื่องความคิดเห็นทางการเมืองนั้น มีความ
พร้อม และเวทีของเยาวชนในปัจจุบันมันจะเปิดกว้างกว่าในสมัยที่ผมยัง

โง่ดักดานอยู่ก็ว่าได้ ส่วนเรื่องการปฏิวัติรัฐประหารนั้น เราต้องช่วยกัน
ขัดขวางไม่ให้มันเกิดขึ้น ถ้าถึงที่สุดและไม่มีทางเลือกและเลือกไม่ได้ แต่
ผมเชื่อว่า ถึงแม้สังคมในวันนี้กำลังแตกแยกกันอยู่ แต่ถ้ามีวันใดที่มี
การปฏิวัติรัฐประหาร สังคมไทยจะไม่ยอมรับ ถึงแม้จะเป็น นปช. หรือ
พันธมิตรฯ ก็ต้องไม่ยอม เพราะสังคมมันพัฒนาไปมาก แนวคิดของ
ประชาชนมันฉลาดกว่า ส.ส. ไปมาก แต่ ส.ส. พยายามที่จะไม่ยอม
ฉลาด เพราะถ้าฉลาดจะเสียผลประโยชน์

และปัจจุบันทุกคนมีข้อมูลที่ทัดเทียมกัน ทุกคนเริ่มมองเห็นตัว
ตนของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นฝ่าย นปช. หรือพันธมิตรฯ ถ้าสังเกตดูให้
ดีจะเห็นได้ว่ามีความเป็นตัวของตัวเองสูงและก็มุ่งมั่น เมื่อประชาชนมี
ข้อมูลแล้วมีความมุ่งมั่น เวลาถึงจุดๆ หนึ่งเข้า ก็สามารถใช้อุปกรณ์ที่ได้
รับจากแกนนำมาคิดเป็นของตัวเองได้ เมื่อถึงจุดนั้นสังคมก็สามารถผ่าน
พ้นวิกฤติไปได้ และอีกอย่างหนึ่งผมขอเรียกร้องให้ทั้งสองฝ่าย หยุด
สร้างเงื่อนไขเพื่อไปดึงให้ทหารออกมา เพราะขนาดไม่มีทหารก็ยุ่งจะตาย
อยู่แล้ว ซึ่งถ้ากลับไปเอาทหารเข้ามาอีก สังคมจะยุ่งเหยิงแน่

ไพโรจน์ พลเพชร: ประเด็นแรก อยากจะพูดว่า สถานการณ์
ความรุนแรงในปัจจุบัน ทหารจะเข้ามาแทรกแซงหรือไม่ การรัฐประหาร
จะเกิดขึ้นได้หรือไม่ ก็ต้องอยู่ที่คนในสังคมไทยจะยอมรับ ถ้าคนส่วนใหญ่
หรือคนส่งเสียงไม่ยอมรับ ผมเชื่อว่าไม่ว่าใครจะส่งเสียงแบบไหน
มันจะมีพลังในการหยุดยั้งได้ เพราะฉะนั้น จะต้องส่งเสียง เราต้องก้าว
ให้พ้นจากภาวะที่บอกว่า มีประชาธิปไตย แล้วก็ชุมนุม แล้วขัดแย้งกัน
จนเกิดความรุนแรง และจบลงด้วยทหารออกมายึดอำนาจ เสร็จแล้วก็
แก้หรือเขียนรัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งนี่คือวัฏจักรที่วนอยู่ในสังคมการเมือง
ไทย

ถามว่าเราจะข้ามพ้นปัญหา ๒ ประการนี้ได้หรือไม่

(๑) เราไปชุมนุมและมีความเห็นที่แตกต่างกัน แต่รับกันได้ แต่ขณะนี้เราพลาดไปเสียแล้ว อันที่จริงเราจะต้องไม่ฆ่ากันด้วยความเห็นที่แตกต่างกัน แล้วเราจึงบอกว่า เราจะแก้ไขความขัดแย้ง แล้วเราจะแก้ด้วยกระบวนการวิธีทางรัฐสภาแล้วจะเดินได้ มันมี ๒ วงจรแบบนี้ วงจรที่หนึ่ง คือเราชุมนุมและเราขัดแย้งกันในการการเมือง แต่ครั้งนี้ที่น่าห่วงที่สุด คือการสร้างความเกลียดชังอย่างทั่วด้าน เห็นมิตรเป็นศัตรู ท่านจำได้ไหมเมื่อวันที่ ๒ กันยายน^{๑๐} ที่มีคนเสียชีวิต เป็นไปได้อย่างไร ที่มนุษย์สองกลุ่มมาเจอกันแล้ว พร้อมทั้งจะเอาไม้ตีกันหัวกัน โดยที่ไม่รู้ว่านายนั้นมันเป็นใคร มาจากไหน มันเคยโกรธกันมาตั้งแต่ชาติไหน แต่มันบ่มเพาะความเกลียดชังที่ฝังอยู่ภายในจิตใจ นี่คือนิสัยที่น่ารังเกียจที่สุดในขณะนี้ เพราะฉะนั้นในประเด็นนี้ เราต้องคัดค้านอย่างรุนแรงที่สุด ต้องส่งเสียงบอก ไม่ว่าจะเป็นทางพันธมิตรฯ นปช. หรือรัฐบาล จะต้องไม่สร้างความเกลียดชัง จะต้องไม่ใช่สื่อเพื่อสร้างความเกลียดชัง ถ้าคุณมีความเห็นต่าง ซึ่งก็แตกต่างกันได้ แต่คุณไม่ควรสร้างความเกลียดให้คน พร้อมทั้งจะเดินไปฆ่ากันโดยที่ไม่รู้จักกันเลย

(๒) เรื่องรัฐประหาร ถ้าระดับความรุนแรงมันมากไปกว่านี้ อาจจะมีรัฐประหารได้ ซึ่งสองอย่างนี้มันคู่กันในสังคมไทย เพราะฉะนั้น

.....

^{๑๐} เหตุการณ์ ๒ กันยายน ๒๕๕๑ เป็นเหตุการณ์ที่กลุ่ม นปช. ปะทะกับกลุ่มพันธมิตรฯ บริเวณแยก จ.ป.ร. ถนนราชดำเนิน โดยกลุ่ม นปช. เคลื่อนขบวนไปจากสถานที่ชุมนุมบริเวณท้องสนามหลวง เพื่อไปขับไล่กลุ่มพันธมิตรฯ ที่ชุมนุมยึดเยื้อที่ท่าเนียบรัฐบาล จนเกิดการปะทะกันขึ้น เป็นเหตุให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากเหตุการณ์ครั้งนี้ซึ่ง เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของรัฐบาลสมัคร สุนทรเวช และรัฐบาลสมชาย วงศ์สวัสดิ์.

ผมจะคัดค้านความรุนแรง คัดค้านความเกลียดชัง คัดค้านการรัฐประหาร แล้วประชาชนต้องส่งสัญญาณ ส่งเสียงคัดค้านทุกวันว่าแกนนำพันธมิตรฯ แกนนํา นปช. ไม่ควรทำอย่างนี้ ใครก็ตามที่ทำได้ถูกประณาม และเรื่องของความจริง เราต้องหาความจริงออกมาให้ได้เพราะความจริงในสังคมไทยไม่เคยปรากฏ ถ้าเราต้องการแก้ปัญหาประชาธิปไตย จะต้องเอาความจริงออกมาให้ได้ อย่าเพิ่งตัดสินใจในสิ่งที่เห็น เราจะต้องไม่มีอคติทางการเมือง อย่าใช้จุดยืนทางการเมืองตัดสิน และต้องปลุกสำนึกความเป็นอิสรชนขึ้นมาให้ได้ ไม่ยอมตกเป็นทาสทางความคิด ถ้าเราไม่สามารถหลุดพ้นจากอันนี้ เราจะตกอยู่ในวังวนแห่งอุปถัมภ์

ประกาศ ปิ่นตบแต่ง: โดยส่วนตัว ผมคิดว่าเราไม่ควรใช้การเมืองแบบการชุมนุมหรือการขับไล่ เรายังมีพื้นที่ทางการเมืองที่ต้องช่วยกันสร้างและสถาปนากันอีกเยอะ อย่างเรื่องกฎหมาย หรืออะไรก็ได้แล้วแต่ ส่วนเรื่องความรุนแรง ผมคิดว่าจะทำอย่างไรให้เราออกจากอาการทางอารมณ์นี้ได้ ซึ่งเรากำลังขับเคลื่อนการเมืองด้านมืด ความไร้เหตุไร้ผล มันเกิดจากเรื่องความรุนแรงที่ถูกสร้างมาอย่างตั้งใจ อย่างไรก็ตาม ถ้าเราเข้าใจตรรกะแบบนี้ ผมคิดว่าเราต้องช่วยกันตั้งสติ เพราะเราอยู่ในสถานการณ์แบบนี้ จึงถูกผลักดันให้ขับเคลื่อนด้วยด้านมืด ด้วยความเกลียดชังที่ถูกสร้างขึ้นมา เราจึงต้องตั้งสติ

เมธา มาสขาว: หลายท่านพูดว่า ประเทศไทยจะเป็นประเทศประชาธิปไตยที่ประเทศอื่นเรียนรู้ได้ ถ้าความขัดแย้งเหล่านี้ถูกนำเสนอ และพูดถึงการเมืองที่ต่างจากการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน หรือแม้กระทั่งเรื่องสิทธิทางการเมือง สิทธิการตรวจสอบ โดยไม่ต้องสร้าง

ความเกลียดชัง ความรุนแรง อย่างไรก็ตาม หลายเรื่องที่หลายท่านพูด
สามารถที่จะสรุปได้ว่า เราผิดหวังจากการใช้ประชาธิปไตยที่มาพร้อม
ความรุนแรง โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ ต่างจังหวัดก็ด้วยเช่นกัน ๒ ข้อที่
แตกต่างและต่อสู้กัน ซึ่งบทเรียนในโลกก็จะมีให้เห็นในหลายประเทศ
ไม่ว่าจะเป็นติมอร์ตะวันออก หรือรวันดา ที่มีการฆ่ากันเป็นล้านกว่าคน
เพราะความแตกต่างทางความคิด เราจะทำอย่างไรให้ทุกฝ่ายยุติการใช้
ความรุนแรง การพูดคุยกันอาจจะนำไปสู่การแก้วิกฤติและการปฏิรูป
ทางการเมืองร่วมกันได้ โดยให้พวกเราทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ส่วนเรื่องการรัฐประหาร กองทัพไม่ควรเข้ามาเกี่ยวข้องกับ
พลเมืองหรือมาแก้ปัญหาทางการเมืองไทยที่คิดว่าเป็นทางลัด มันจะไม่
เป็นผลดีและไม่สามารถแก้ไขได้ อาจจะทำให้ยุ่งเหยิงมากกว่าเดิมและ
ไม่รู้จบ ความคิดทางการเมืองควรจะใช้วิถีทางประชาธิปไตยตั้งแต่นั้น
จนถึงอนาคต สุดท้ายที่หลายท่านพูดว่า ประชาธิปไตยในบ้านเรายังไม่
ลงหลักปักฐาน ในแง่วัฒนธรรมทางความคิด หลายท่านก็ได้เสนอว่าให้
ขยายความคิดและพื้นที่ อย่างเช่นวันนี้ การสื่อสารเรื่องประชาธิปไตย
การให้การเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย ก็จะทำให้ชาวบ้านมีความรู้ สังคมก็
จะพัฒนามากยิ่งขึ้น

- ประติมากรรม “ปฏิมาอนุสรณ์ ๖ ตุลา ๒๕๑๙”
สร้างโดย สุรพล ปัญญาวชิระ เมื่อทศวรรษ
๒๕๓๐ มูลนิธิ ๑๔ ตุลา

ภาคผนวก

■ ■ ■

• อนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลา ๑๖ และมูลนิธิ ๑๔ ตุลา

นับตั้งแต่เหตุการณ์เดือนตุลาคม ๒๕๑๖ สิ้นสุดลง ความยิ่งใหญ่ของเหตุการณ์ดังกล่าวได้ทำให้เกิดข้อเสนองว่าควรจะสร้างอนุสาวรีย์วีรชนเพื่อรำลึกถึงทั้งตัวเหตุการณ์และผู้ที่เสียชีวิตในครั้งนั้น โดยขบวนการนักศึกษาในสมัยนั้นเป็นแกนสำคัญในการผลักดันครั้งนี้ ในเบื้องต้น คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ ก็ขานรับกระแสเรียกร้อง ด้วยการมีมติเห็นชอบในเดือนธันวาคม ๒๕๑๗ ให้สร้างอนุสาวรีย์วีรชน ๑๔ ตุลา ได้ และมอบให้ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐเป็นผู้ประสานงาน โดยในด้านหลักการนั้น รัฐบาลก็เห็นพ้องกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศูนย์นิสิตฯ หรือ ศนท.) ว่า เหตุการณ์วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นเหตุการณ์บ้านเมือง ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งเป็น “เจ้าของ” ดังนั้น การสร้างอนุสรณ์สถาน ๑๔

• สมเด็จพระสังฆราชทำพิธีวางศิลาฤกษ์อนุสาวรีย์วีรชน
ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๘ ประชาชาติ ๒ (๑๐๒) (๓๐
ตุลาคม ๒๕๑๘)•

• บริเวณโถงนิทรรศการของอนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลา ๑๖
ในปัจจุบัน มูลนิธิ ๑๔ ตุลา

ตุลา ๑๖ จึงควรเป็นเรื่องของรัฐร่วมกับประชาชน และสถานที่ตั้งของอนุสรณ์สถานก็ควรจะอยู่ในบริเวณถนนราชดำเนินอันเป็นสถานที่เกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ๒๕๑๖

• ปี ๒๕๑๘: ศิลากุศลแห่งอนุสาวรีย์วีรชน

ในปี ๒๕๑๘ อันเป็นช่วงของรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เริ่มมีการผลักดันในการสร้างอนุสาวรีย์อย่างจริงจังขึ้น โดยในเดือนกรกฎาคม ได้มีการประชุมระหว่างรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, ปลัดทบวงฯ, ผู้แทนสำนักงานประมาณ และผู้แทนศูนย์นิสิตฯ ซึ่งเห็นพ้องต้องกันว่าควรให้ใช้สถานที่บริเวณสี่แยกคอกวัว อันเป็นบริเวณอาคารคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ (กตป.) เก่า เป็นสถานที่ก่อสร้างอนุสาวรีย์ โดยศูนย์นิสิตฯ มีแนวคิดเพิ่มเติมว่า สิ่งก่อสร้างนี้ไม่ควรมีหน้าที่แค่ใช้รำลึกเหตุการณ์ในอดีตเท่านั้น แต่ควรจะเป็นอาคารอนุสรณ์สถานที่มีความประโยชน์ใช้สอยด้วย

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาเรื่องการสร้างอนุสาวรีย์วีรชน โดยจะก่อสร้างตามแบบของเทอดเกียรติ ศักดิ์คำดวง ที่ชนะเลิศจากการประกวดการออกแบบอนุสาวรีย์วีรชน (ซึ่งก็คือแบบของอนุสรณ์สถานในปัจจุบัน) ความหวังการสร้างอนุสาวรีย์เริ่มมีเค้าความเป็นจริงมากขึ้น เมื่อมีพิธีวางศิลาฤกษ์ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๘ ณ บริเวณที่ดินที่เคยเป็นอาคารคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเสด็จมาเป็นประธานในพิธี

ในปี ๒๕๑๙ แม้ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่าง “ซ้าย” กับ “ขวา” จะรุนแรงขึ้น แต่การผลักดันในการสร้างอนุสาวรีย์ยังคงมีอยู่ต่อไป โดยในเดือนเมษายน รัฐมนตรีกระทรวงการคลังในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เห็นชอบที่จะให้กรม

ธนารักษ์ขอซื้อที่ดินบริเวณสี่แยกคอกวัว (ที่วางศิลาฤกษ์ไปแล้วในปี ๒๕๑๘) จากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ แต่ในส่วนของการก่อสร้างอนุสาวรีย์ เห็นว่าควรให้ประชาชนเป็นผู้ร่วมบริจาคค่าก่อสร้างด้วย โดยรัฐบาลจะรับภาระหากเงินที่บริจาคยังไม่เพียงพอ แต่ก่อนหน้าที่จะได้จัดการเรื่องราวให้เรียบร้อย ก็มีอันต้องเปลี่ยนรัฐบาลเป็นชุดของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

• หลัง ๖ ตุลา: อนุสาวรีย์ที่ยังไม่มีโอกาสได้สร้าง

เมื่อถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๑๙ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ประสงค์จะเร่งรัดโครงการเห็นว่าไม่จำเป็นต้องรอให้ประชาชนบริจาคค่าก่อสร้าง พร้อมทั้งมีหนังสือขอซื้อที่ดินบริเวณสี่แยกคอกวัวจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ แต่ยังมีหวั่นได้รับคำตอบใดๆ ก็เกิดเหตุการณ์ ๖ ตุลา ขึ้นเสียก่อน รัฐบาลธานินทร์ กรัยวิเชียร จึงได้มีมติให้ยกเลิกโครงการก่อสร้าง และในปีถัดมา ก็ได้มีมติให้ยืมเงินที่ประชาชนบริจาคเพื่อการก่อสร้างอนุสรณ์สถาน

แม้ว่าการรัฐประหารในปี ๒๕๒๐ จะทำให้สภาพการเมืองเปิดกว้างยิ่งขึ้นเมื่อเทียบกับยุคก่อนหน้านี้ แต่โครงการสร้างอนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลา ๑๖ ก็ยังคงไม่ได้รับความสนใจแต่อย่างใด ในปี ๒๕๒๕ นักศึกษาได้เริ่มเรียกร้องถึงเรื่องดังกล่าวจากรัฐบาล พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ อีกครั้ง แม้จะยังไม่มีความคืบหน้าก็ตาม

เสียงเรียกร้องเหล่านี้ ยิ่งดังขึ้นอีกในช่วงต้นทศวรรษ ๒๕๓๐ อันเป็นช่วงรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เนื่องจากในเดือนมิถุนายน ๒๕๓๒ ได้มีข่าวว่ารัฐบาลจะคืนทรัพย์สินของจอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นเหตุให้สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ออกมาคัดค้านถึงขั้นอดข้าวประท้วง จนรัฐบาลต้องล้มเลิกแนวคิดนั้นไป เหตุการณ์นี้ทำให้กรณี “๑๔ ตุลา” ถูกกล่าวถึงอีกครั้ง และ

ประเด็นเรื่องการสร้างอนุสรณ์สถานยิ่งเข้มข้นขึ้น ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ปีเดียวกัน ได้มีการรวมตัวของนักศึกษา นักวิชาการ และตัวแทนองค์กรเอกชน ตั้งขึ้นเป็น “คณะกรรมการติดตามการสร้างอนุสรณ์สถานวีรชน ๑๔ ตุลา” ขึ้น โดยมีศาสตราจารย์ระพี สาคริก เป็นประธาน และส่งตัวแทนเข้าพบนายกรัฐมนตรื หลังจากนั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้คืนเงินบริจาคของประชาชนแก่ทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อนำไปใช้ในการสร้างอนุสรณ์สถาน โดยปรึกษาประสานงานกับนิสิตนักศึกษาต่อไป

อย่างไรก็ดี การสร้างอนุสรณ์สถานก็ยังมีได้รุดหน้าไปมากเท่าที่คาดหวังไว้ เหตุผลสำคัญก็เพราะไม่สามารถขอเช่าที่ดินบริเวณสี่แยกคอกวัวจากสำนักงานทรัพย์สินฯ ได้ จึงพยายามแก้ไขด้วยการยกระดับของ “คณะกรรมการติดตามฯ” จากที่ตั้งกันเองให้เป็นการตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี โดยในขั้นแรก ยังให้ศาสตราจารย์ระพี สาคริก เป็นประธานเช่นเดิม และต่อมาจึงให้รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยเป็นประธานกรรมการแทน เพื่อให้เป็นทางยาวมากขึ้น

• กำเนิดมูลนิธิ ๑๔ ตุลา

จากความล่าช้าในระบบราชการ ที่แม้ยกระดับ “คณะกรรมการติดตามฯ” ขึ้น ก็ยังมีอาจแก้ไขได้ ในปี ๒๕๓๓ จึงได้เริ่มมีแนวคิดในการแก้ปัญหาด้วยการจัดตั้งเป็นมูลนิธิ ๑๔ ตุลา ขึ้น โดยให้มูลนิธิดังกล่าวมีหน้าที่เกี่ยวกับการก่อสร้างอนุสรณ์สถานและรับโอนเงินบริจาคจากประชาชนในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ มาดำเนินการ โดยได้ยื่นเรื่องขอจัดตั้งมูลนิธิฯ ในวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๓๓ และได้รับอนุญาตในวันที่ ๑๔ ธันวาคม ปีเดียวกัน

แม้มูลนิธิ ๑๔ ตุลา จะถือกำเนิดขึ้นเพื่อผลักดันเรื่องนี้โดยเฉพาะ แต่ปัญหาหลักคือเรื่องของ “สถานที่” ก็ยังคงค้างคาอยู่ โดยความพยายามขอเช่าที่ดินจากสำนักงานทรัพย์สินฯ ยังคงไม่ประสบ

ผล เพราะสำนักงานทรัพย์สินฯ เสนอว่า ให้ทบวงมหาวิทยาลัยเจรจา กับผู้เช่าเดิมก่อน ถ้าตกลงกันได้แล้ว สำนักงานทรัพย์สินฯ ก็ยินดีใน การให้เช่าที่ดิน เนื่องจากยังเจรจากับผู้เช่าเดิมไม่ได้ ปัญหาจึงยังค้าง คาอยู่

• ๒๘ ปี แห่งการรอคอย

ในปี ๒๕๔๑ อันเป็นช่วงรำลึกครบรอบ ๒๕ ปี ๑๔ ตุลา โครงการสร้างอนุสรณ์สถานได้รุดหน้าขึ้นไปอีกขั้น จากการที่ธีรยุทธ บุญมี ประธานกรรมการจัดงาน ๒๕ ปี ๑๔ ตุลา และกรรมการบาง คน เช่น ประสาร มฤคพิทักษ์ และธีรพล นิยม ได้ติดต่อกับอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการติดต่อ ขอเช่าที่ดินบริเวณสี่แยกคอกวัวจากสำนักงานทรัพย์สินฯ ซึ่งก็ได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ทว่า นอกจากเรื่องของที่ดินแล้ว อุปสรรคสำคัญอีกประการ หนึ่งคือ การย้ายผู้ค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลออกจากบริเวณที่จะใช้ ก่อสร้าง ซึ่งก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น รัฐมนตรี ช่วยว่าการกระทรวงการคลัง พิเชษฐ พันธ์วิชาติกุล ในฐานะประธาน คณะทำงานย้ายผู้ค้าสลากกินแบ่งฯ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล รวมถึงความร่วมมือจากกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร พิจิตต รัตตกุล และเลขาธิการผู้ว่าฯ สมศักดิ์ สีบ-ตระกูล ตลอดจนบุคคลอื่นอีกหลายคน ทำให้การย้ายผู้ค้าสลากกิน แบ่งออกจากพื้นที่ประสบความสำเร็จในช่วงเดือนตุลาคม ๒๕๔๒

การก่อสร้างอนุสรณ์สถานได้เริ่มเดินหน้าไปเรื่อยๆ โดย บริษัท แพลน คอนซัลแทนท์ จำกัด ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ควบคุม การก่อสร้าง อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางเสียงสนับสนุนจากกลุ่มผู้หลัก ดัน ก็มีเสียงคัดค้านดังขึ้นด้วยเหตุผลนานา เช่น

- เห็นว่าไม่ควรรื้อฟื้นเหตุการณ์ที่มีการฆ่าฟันกัน

- ไม่ควรสร้างสิ่งที่จะทำให้เกิดความบาดหมางกับทหาร
- ผู้เสียชีวิตหลายคนเป็นชาวบ้านธรรมดาที่มีได้เรียกครองประชาธิปไตย ทำไมต้องยกย่องให้เป็นวีรชนด้วย
- ผู้ค้าสลากที่ต้องสูญเสียพื้นที่ค้าขายมองว่าเป็นกรณี “คนตายไล่คนเป็น”

ฯลฯ

ห้วงเวลานี้จึงเป็นช่วงแห่งการตอบคำถามต่อสาธารณะ เพื่อสร้างความเข้าใจว่า อนุสรณ์สถานเป็นสัญลักษณ์ของเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่พึงรู้สำหรับอนุชน มิได้เน้นเรื่องการฆ่าฟันกัน และไม่ได้มุ่งสร้างความบาดหมาง แต่ต้องการให้เกิดบทเรียนทางประวัติศาสตร์อันเป็นมโนทัศน์สำคัญในการก้าวสู่นาคตอย่างระมัดระวังต่อไป

สำหรับผู้เสียชีวิตนั้น ไม่ว่าเขาจะเป็นนักเรียน นักศึกษา หรือชาวบ้านธรรมดาที่เพียงแค่ว่าเข้ามาดูเหตุการณ์ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า การเสียชีวิตของพวกเขา เป็นส่วนหนึ่งของความวิปโยคในเหตุการณ์ เรื่องราวของพวกเขาควรค่าแก่การระลึกถึง ไม่เพียงแต่จากญาติมิตรเท่านั้น แต่สำหรับบุคคลทั่วไปด้วย

ในที่สุด วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๔๔ หรือ ๒๘ ปีหลังเหตุการณ์ อนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลา ๑๖ ที่ใช้แบบที่ชนะเลิศจากการประกวดออกแบบเมื่อยี่สิบกว่าปีที่แล้ว ก็ได้สร้างสำเร็จและมีพิธีสมโภชขึ้น พร้อมทั้งมีพิธีทางศาสนาเพื่อรำลึกถึงผู้ล่วงลับ อนุสรณ์สถานที่ขบวนการนักศึกษาเคยผลักดันมาตั้งแต่ช่วงหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ก็กลายเป็นความจริงขึ้นมา

• หลักการและความหมายของอนุสรณ์สถาน

หากใครสักคนเดินเท้ามาจากสนามหลวง ผ่านหน้าโรงแรม

รัตนโกสินทร์ อันเป็นจุดปะทะที่สำคัญจุดหนึ่งในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ค่อยๆ เดินผ่านหน้าสำนักงานของหนังสือพิมพ์ สยามรัฐ จนถึงสี่แยกคอกวัว เมื่อข้ามถนนตะนาวมา จะเห็นอาคารอนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลา ๑๖ ที่แม้ปัจจุบันจะอยู่ในระหว่างปรับปรุงและย้ายสำนักงานไปที่ตึกด้านหลัง แต่เมื่อมองลอดเข้าไป ตัวสถูปวีรชนยังคงตั้งอย่างสง่างามอยู่ในสายตา

ก่อนที่จะมีการก่อสร้างอนุสรณ์สถานนี้ขึ้น ได้เริ่มพูดถึงหลักการและหน้าที่ของอนุสรณ์สถาน โดยคณะกรรมการอำนวยการสร้างอนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลา ๑๖ ภายใต้สังกัดมูลนิธิ ๑๔ ตุลา ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากทางกรุงเทพมหานคร ญาติวีรชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เป็นประธาน ได้มอบหมายให้ผู้ชนะการประกวดแบบคนเดิมเป็นผู้พัฒนาแบบให้เหมาะกับยุคสมัย ด้วยแนวคิด ๒ ประการ คือต้องเคารพความจริงของประวัติศาสตร์ และให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง

จากแนวคิดดังกล่าว สถาปนิกได้นำไปพัฒนาแบบอนุสรณ์สถานฯ ให้เป็นอนุสรณ์สถานที่เน้นความสงบนิ่ง โล่งกว้าง และเรียบง่าย เพื่อรำลึกและคารวะต่อวีรชน มีประติมากรรมรำลึกอยู่ใจกลาง (ภายหลังจึงเรียกว่า สถูปวีรชน) อาคารประกอบด้วยสวนหย่อม ลานกิจกรรมสำหรับการอภิปราย ฟังเพลง และการแสดงกลางแจ้ง มีส่วนที่เป็นห้องประชุม ห้องสมุด (ภายหลังเรียกว่า ห้องอ่านหนังสือ) และมีโครงการที่จะพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์ต่อไปในอนาคต

สำหรับประติมากรรมรำลึกหรือสถูปวีรชนนั้น ประกอบด้วยฐานทรงสี่เหลี่ยมสูง ๕ เมตร ช่วงกลางปลายสอบเข้ายาว ๗ เมตร และยอดแหลมทรงสถูปสี่ทองสูง ๒ เมตร รวมความสูงทั้งสิ้น ๑๔ เมตร ปลายแหลมของยอดสถูปแสดงถึงจิตวิญญาณสูงส่งของมวลมนุษย์ ส่วนปลายยอดสถูปมีรอยหยักคล้ายสร้างไม่เสร็จ เพื่อสื่อความหมายว่าภารกิจการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยยังไม่สิ้นสุด ยอด

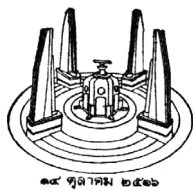
ปลายสถูปทำด้วยวัสดุโปร่งแสงเพื่อให้เห็นแสงไฟที่ส่องออกมาจากภายในตัวสถูป แผงนัยถึงไฟแห่งประชาธิปไตยที่เป็นอมตะ

สำหรับฐานสถูปทั้งสี่ด้านบุด้วยกระเบื้องดินเผาที่แข็งแกร่ง สลักลายชื่อวีรชน ๑๔ ตุลา และรายล้อมด้วยแผ่นอิฐสลักบทกวีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพ ความเสียสละ เด็กและผู้หญิง กรรมกร และชาวนา นอกจากนี้ยังจัดทำแผ่นอิฐแกะลายจากแบบภาพถ่ายหรือภาพศิลปะจากการสร้างสรรค์ของศิลปิน เพื่อสื่อถึงการเติบโตของงานของสิทธิเสรีภาพและประชาธิปไตย ซึ่งออกแบบและสร้างสรรค์โดยสุโรจนา เศรษฐบุตร

• มุลนินิ ๑๔ ตุลากับกิจกรรมเพื่อสังคม

มุลนินิ ๑๔ ตุลา มีพันธกิจในการสืบสานแนวคิดประชาธิปไตยและสืบทอดเจตนารมณ์ ๑๔ ตุลา ด้วยการสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ประชาธิปไตยและการเมืองภาคประชาชน ส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม ประสานงานองค์กรประชาธิปไตยทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงพัฒนาอนุสรณ์สถานให้เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ของมุลนินิฯ ก็ได้อิงกับหลักการเหล่านี้ โดยผู้สนใจสามารถติดตามชมรายละเอียดและภาพกิจกรรมได้ในเว็บไซต์: www.14tula.com หรือหากมีคำถามหรือข้อเสนอนะใดๆ ติดต่อได้ที่ e-mail: oct14_f@hotmail.com

นอกจากนี้ มุลนินิ ๑๔ ตุลา ยังเตรียมแผนการรับบริจาคสิ่งของต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ อาทิเช่น หนังสือ ภาพถ่ายงานศิลปะ และบทกวีที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา เพื่อจะเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

მედიტაციის ცენტრი